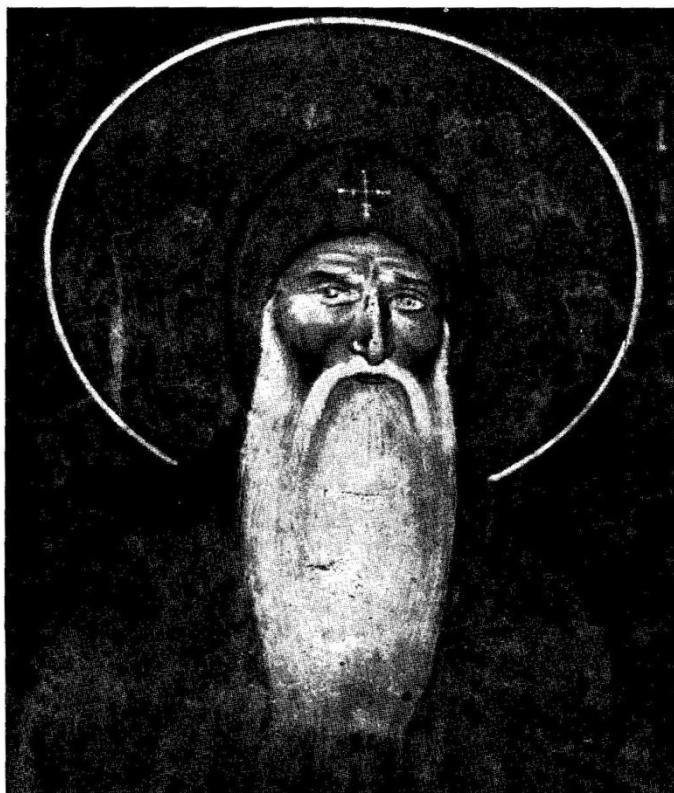

СПИСИ СВЕТОГ САВЕ

СПИСИ
СВЕТОГА САВЕ
и
СТЕВАНА
ПРВОВЕНЧАНОГА

Ретуш Д. Јанковића

СВЕТИ СИМЕОН НЕМАЊА
КРАЉЕВА ЦРКВА У СТУДЕНИЦИ 1314.

СПИСИ

СВЕТОГА САВЕ и СТЕВАНА ПРВОВЕНЧАНОГА

ПРЕВЕО
Л. МИРКОВИЋ

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ПРЕДГОВОР

Ко хоће да упозна величину личности св. Саве, потребно је да познаје његова књижевна дела и животопис св. Саве од Доментијана и Теодосија. Међутим ови списи, осим Теодосија, приступачни су само малом броју научењака, а ширем читалачком кругу и ученицима средњих школа и Универзитета не, поред свега тога што последњи треба да знају и читају ова дела. Они знају о њима само из уџбеника, у којима се износи укратко садржина ових списка.

Да би шири читалачки кругови као и ученици средњих школа и Универзитета могли лако доћи до ових списка и читати их, превео сам са српско-словенског на српски књижевни језик:

- 1) Спise св. Саве и Стевана Првовенчанога,
- 2) Живот св. Саве од Доментијана, и
- 3) Живот св. Саве од Теодосија.

Ова три дела заједно са: Животима краљева и архиепископа српских од Данила и његових настављача, и Старим српским биографијама XV и XVII века, што их је издала Српска књижевна задруга (коло XXXVIII и XXXIX), чине једну целину

у старој српској књижевности. Од горе наведена три списка ево Државна штампарија издаје први, тј. Спise св. Саве и Стевана Првовенчанога. Међу списима св. Саве, разумљиво, не доносимо крмчију или номоканон, због њене специјалне црквено-правне садржине, као и због величине саме крмчије, док је наша намера била да преведемо и издамо старе српске биографије. Други спис, тј. Живот св. Саве од Доментијана, у исти мах када се штампа ова књига, издаје Српска књижевна задруга (коло XLI). Трећи спис Живот св. Саве од Теодосија, надамо се, наћи ће ускоро свога издавача.

Ко пажљиво проучи ова три списка упознаће личност и величину св. Саве. До сада је у личности св. Саве обично посматран и цењен књижевник и државник. Међутим св. Сава је у првом реду био монах, православни монах, који је извршио све заповести хришћанског морала, па и оне најтеже, и то буквально и потпуно. Оставио је родитеље и браћу, затим престо, богатство, славу и радости овога света, и то све презрев као ништа, пошао је за Христом ради спасења своје душе. Али није спасавао само своју душу, но и душу свога народа, просвећујући га хришћанском пресветом и прицепљујући на дивљину свога рода Христа племениту маслину. У томе је величина св. Саве, и само као такав могао је бити велики и као књижевник, чији су скоро сви списи литургички, и као државник. Када би се из живота, рада и списка

св. Саве хтела извући главна идеја, то би била синтеза хришћанства и национализма.

Дајкље превели смо све старе српске биографије. На до сада затвореним и неприступним сјајним дворима српске прошлости, у које је до сада улазио само мали број научењака, отворена су врата широм, и у њих може да уђе свако ко је писмен.

Да би се видело колика је и каква је књижевна вредност старих српских биографија, доносимо мишљење Г. Павла Поповића, професора српске књижевности на Београдском Универзитету, о њима: „Ови животописи представљају наше домаће историске споменике прворазредног значаја. По књижевној вредности они представљају најбоље што смо ми дали у књижевности Средњег Века, најоригиналнији део наше књижевне стварије; у извесном погледу они се могу такмичити са славним руским хроникама; у сваком случају, ниједна словенска књижевност нема сличних дела. Некада је вредност њихова била у науци потцењивана, данас није; напротив. У колико се они више проучавају, у толико се више и са све већим правом признаје њихова вредност, и расте поштовање према њима”. (Св. Сава. Годишњица XLVII, 285). С. Вуловић пак каже о овим списима: „Ми се најрадије и највише заустављамо код старих српских биографија... јер су нам најбољи представници старог књижевног обра-

зовања нашег, а и драгоценни споменици наше прошлости”.

Поред свега овако похвалног суда о старим српским животописима, њима се чини приговор да су легендарни, пуни чуда, морално-религиозних расматрања, богословских навода, библијских поређења и цитата из Св. Писма, а од њих се примају само историјски подаци и жели се да они буду књижевна дела без богословске примесе. Ови приговори, држимо, нису оправдани, јер су писци животописа били богослови, и то скоро сви из Средњег Века, они су писали хагиографска дела, житија светих, која треба примити и ценити као такова, а не тражити од њихових писаца да буду оно што они нису били и да даду оно што они нису хтели дати. Нарочито је ова неправда чињена Доментијану, том великому српском богослову, мистику и књижевнику Средњег Века. Но ипак поред богословске садржине, која је у овим животописима сасвим у реду и на своме месту, они су у овим животописима дали многе и важне историјске податке и књижевна дела, која стручњаци, као што смо изнели, тако високо цене.

Из ових списка видећемо да прошлост српског народа није била само крвава, но и високо духовна, високо духовна чак до небеских висина. Кроз ове списе упознаћемо основе духовне културе српског народа и своју сјајну националну прошлост и традицију. А када будемо боље знали своју прошлост, више ћемо ценити себе. А када

будемо ценили себе, нећемо лако остављати своје светле националне путеве и своју народну традицију, и ићи туђим путем и желети да живимо туђим животом.

Превод списка св. Саве и живота св. Симеона од Стевана Првовенчанога извршен је према издању Д-ра В. Ђоровића, *Списи Св. Саве и Житије Симеона Немање од Стевана Првовенчанога*. Превод Хиландарске повеље извршен је према издању А. Соловјева. (Прилози V, 1925). Цитати из Св. Писма у овој књизи означени су према: Ст. Станојевић и Др. Д. Глумач, *Св. Писмо у нашим старим споменицима*, 1932.

Сматрам за угодну дужност да изразим своју најтоплију благодарност Г. Димитрију Магарашевићу, Министру Просвете, што је ова књига угледала света као издање Државне штампарије. Уједно сам благодаран и Г. Момчилу Милошевићу, управнику Државне штампарије, на труду и жељи да ова књига изиђе у опреми достојној њезиних писаца.

УВОДНЕ БЕЛЕШКЕ
О СПИСИМА СВ. САВЕ
И СТЕВАНА ПРВОВЕНЧАНОГА

УВОДНЕ БЕЛЕШКЕ О СПИСИМА СВ. САВЕ И СТЕВАНА ПРВОВЕНЧАНОГА¹⁾

1. СПИСИ СВ. САВЕ

1. ХИЛАНДАРСКА ПОВЕЉА. Хиландарска повеља Симеона (Стевана Немање), састав св. Саве, писана је 1198. или 1199. године на пергаменту. До 1896. године чувана је у Хиландару, а тада је Хиландарци приликом посете краља Александра Обреновића заједно са Мирослављевим еванђељем поклонише краљу Александру. До рата чувана је Хиландарска повеља у Народној Библиотеци, одакле је нестала за време светскога рата. Скоро сву ову прву Хиландарску повељу унео је Стеван Првовенчани у своју другу Хиландарску повељу (1200—1201), чији превод доносимо у овој књизи. Када је св. Сава писао свој састав *Живот св. Симеона (Немање)*, послужила му је прва Хиландарска повеља као извор.

---

1) Опшрије о списима св. Саве и Стевана Првовенчанога види код Д-ра В. Ђоровића, *Списи св. Саве*, стр. 1—LXIII и Исти, *Житије Симеона Немање* од Стевана Првовенчанога. Павле Поповић, *Свети Сава, Годишњица Николе Чупића*, књ. XLVIII, 278—294. Опшрије о Хиландарској повељи Стевана Првовенчанога види А. Соловјев, *Хиландарска повеља великог жупана Стефана (Првовенчаног)* из године 1200—1202. (*Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, књ. V [1925], 62—89).

2. КАРЕЈСКИ ТИПИК. Св. Сава је у Кареји, средини Св. Горе основао место, ћелију, за усамљенички монашки живот, за двојицу или тројицу монаха усамљеника. Ово место било је богато водама и украшено плодоносним дрвећем. Уз ћелију подигао је св. Сава и црквицу посвећену св. Сави Освећеном, и написао је 1199. године Карејски типик, по коме ће се живети и Богу молити у ћелији карејској, и то оштрије и усрдније но што се то чини у Хиландару. Св. Сава је подигао Карејску ћелију у првом реду за себе, да се ту подвизава, и да ту постом и молитвом чисти своја прегрешења. У Хиландару се св. Сава, као што сам каже, бринуо за братство и манастир, и зато није доспевао да се довољно брине за своју душу и њезино спасење. То је намеравао да чини у Карејској ћелији. Изма смрти свога оца Симеона повукао се св. Сава у Карејску ћелију, жалећи смрт свога родитеља и сам вршећи овај устав поста и молитве. И касније се св. Сава у вишемахова повлачио у Карејску ћелију ради подвига, молитве, поста и самоће.

Карејски устав св. Саве је т. зв. скитски устав (скит од коптске речи „шиит”, значи широка равница).

По скитском уставу подвизавају се и Богу моле монаси усамљеници, који своје молитве врше у ћелији, а не у храму, док они монаси који живе заједнички у општежију, врше своје молитве, заједничка богослужења у цркви по пуном уставу богослужења. За вршење скитске службе није потребан свештеник, и скитска служба је састављена из псалама, молитава и метанија. Из молитава, читања псалтира и поклона скићана развио се од IV столећа облик посебног, усамљеничког, скитског богослужења, скитског устава. За развитак скитских правила много је допринела Св. Гора, где је цветало монашко усамљеништво, а где се јавио и овај светогорски скитски Карејски устав св. Саве.¹⁾

Најстарији текст овога типика (оригинал или препис за време св. Саве) писан је на пергаменту и чува се данас

---

¹⁾ Опширније о Карејском уставу и о Уставу за држање псалтира, види: Л. Мирковић, Скитски устави св. Саве, Браћство XXVIII (1934).

у Хиландару. Текст овога типика урезан је у камену узиданом у цркви изнад врата у Карејској ћелији.

3. **ХИЛАНДАРСКИ ТИПИК** св. Саве (1199) је превод пролога Евергетидског типика са грчког. У Цариграду је постојао манастир Богородице Евергетиде (т. ј. Доброчинитељке, Добротворке, εὐεργέτης φίλος ή, добротвор, заштитник; овај епитет има и Спаситељ Исус Христос), који је својим средствима 1049. године основао Павле, родом из Цариграда, на својој баштини, наслеђеном пустом имању ван зидова Цариграда. Ово је у почетку био скроман манастир са мало имања, и њиме је Павле управљао до своје смрти (16. април 1054). На самрти оставио је Павле свој мали и скромни манастир завештањем своме ученику Тимотеју, који је два месеца иза оснивања Евергетидског манастира дошао у овај манастир, и после смрти Павла, првога игумана, постао је други игуман Евергетидског манастира.

Тимотеј је имао да унапреди манастир подизањем цркве посвећене Богородици Евергетиди (храм 29. децембра) и других цркава у овом манастиру, подизањем ћелија, снабдевањем свих потребних утвари и предмета, и да украси цео манастир. Он је у другој половини XI века написао и типик за свој Евергетидски манастир, који је кратко време после Тимотејеве смрти нешто допуњен и прерађен (у времену од 1143—1158).

Типик Евергетидског манастира има два дела: синаксар и пролог. Синаксар (*συναξάριον*, од грчке речи *σύναξις*, скуп) има више значења у литургичкој терминологији, и овде значи онај део типика, који излаже богослужење на заједничком скупу у току црквене године по месецима и у време посног и цветног триода. Пролог (који треба да је на челу и првом месту типика) пак излаже прописе за живот и целокупно уређење Евергетидског манастира. Св. Сава је превео пролог овога типика, изоставивши из оригинала оне делове, који одговарају само приликама Евергетидског манастира, а додавши му извесне делове, који одговарају приликама само Хиландарског манастира. Држи се да је

св. Сава или сам преводио овај пролог Евергетидског типика, или да је овај превод вршен под његовим надзором. Поуздано је сам св. Сава додао овом преводу неке оригиналне делове за хиландарске прилике. Преводилац пролога Евергетидског типика није сасвим добро знао грчки, и зато је нејасан и неразумљив српскословенски превод овога типика, те се не може разумети без грчкога оригинала. Где пак преводилац додаје своје додатке, потпуно је јасан и течан. В. Јагић каже да ни словенски филолози нису разумели Хиландарски типик све дотле, док није објављен оригинал Евергетидског типика, сачуван у кодексу № 788 Националне Библиотеке у Атини, а објавио га је А. Дмитријевскиј, Описаніе літургіческихъ рукописей, I, XLV—LIII, 615—655.

Зашто је св. Сава првео баш пролог типика Евергетидског манастира за устројење реда и живота у Хиландару? Немања је за свога бављења у Цариграду на неки начин дошао у везу са овим манастиром, Немања и Сава били су други ктитори овога манастира, јер су му давали многе прилоге и чинили доброчинства; Сава је овај манастир називао својим, на својим путовањима у Цариград свраћао је у овај манастир, и свакако му се свидео ред и начин живота у овом манастиру. Када је Сава са својим оцем подигао Хиландар, жељећи му дати уређење Евергетидског манастира, првео је пролог Евергетидског типика и дао га као типик своме манастиру Хиландару. Да ли је св. Сава првео и синаксар Евергетидског типика, ово питање, мислим, још стоји отворено, јер до сада још никако није нађен српскословенски превод синаксара Евергетидског типика.

Превод пролога Евергетидског типика је не само типик Хиландарског, но и Студеничког манастира, т. ј. Хиландарски и Студенички типик су једно те исто, само се разликују у неким појединостима, према месним приликама свакога од ова два манастира. У преводу Хиландарског типика испод редова означили смо разлике Студеничког

титика од Хиландарског, и то само разлике по смислу. Разлике у изразу не наводимо.

4. ЖИВОТ СВ. СИМЕОНА. Живот св. Симеона од св. Саве (1208) чини почетне главе Студеничког типика од св. Саве, што сведоче сам наслов овога житија као и његова садржина, и према томе живот св. Симеона је био саставни део Студеничког типика, јер се обично у првим главама типика излаже живот ктитора. Према томе Сава у овом животу износи живот Симеона као монаха и ктитора Студенице. При саставу овога живота св. Сава се највише послужио другом Хиландарском повељом Стевана Прво-венчанога, узимајући из ње читаве ставове, а у овом животу има још и делова из прве Хиландарске повеље Немањине, као и из Хиландарског типика, а из Кирејског типика узета је по нека реченица. Ово је прво светачко житије код Срба, за којим ће се јавити житија другим Србима светцима.

5. СЛУЖБА СВ. СИМЕОНУ. Службу св. Симеону написао је св. Сава. Под службом разумеју се песме, које се поју на вечерњу и јутрењу. Светогорци су о годишњем помену Симеонову благословили св. Саву да напише каноне и стихире и чудотворења Симеонова, т.ј. службу и житије. Да ли је ова служба написана том приликом, па су касније у њу унесене измене и допуне, према којима би се могло закључити да је ова служба написана касније у Студеници („примивши тако помоћ, твоја рака точи миро благодати, веселећи синове твоје који стоје пред тобом”; „црква твоја [т.ј. Студеница] данас са радошћу штује твој живот и весело ти приноси пјенија, скупљајући твоја духовна чеда, која те радосно славе. Твоја рака добромирисно благодатно весели синове твоје који стоје пред тобом”...; „твоја свечасна велика лавра [Студеница] вапије ти са хвалом...”), или је она цела, овака каква је, писана од св. Саве касније у Студеници, не можемо са сигурношћу казати. Несумњиво је пак да су нека места у овој служби додавањем, мењањем и преписивањем искварена, јер у служби има нејасних места без јаснога смисла. Ово је прва служба Србину светом, и затим ће да се ниже службе осталим Србима светцима

Св. Сава је ову службу написао по узору византиских служби преподобнима. Ову Савину службу употребио је Теодосије при састављању службе св. Симеону и св. Сави, а употребио ју је и састављач службе преноса моштију св. Саве.

6. ПОСЛАНИЦА СПИРИДОНУ. На своме путовању на Исток стигао је св. Сава у Јерусалим, и из Јерусалима јавља се св. Сава овим писмом Спиридону игуману манастира Студенице. Са пуно осећаја и чежње према отаџбини у далеком свету и бриге за ствари у отаџбини, пише св. Сава ово писмо Спиридону, извештава га о себи и својој пратњи, како су се поболели на путу, како су се поклонили св. местима, куда намерава још да путује, и уз писмо шаље му дарове: крстич, појасац, убрusaц и камичак. Крстич и појасац полагао је св. Сава на гроб Христов, и отуда ови дарови добијају већу вредност. Убрusaц је Сава добио у Јерусалиму на поклон, а камичак је можда св. Сава нашао у Јордану. Ово писмо је једино које нам се сачувало од приватних писама из Средњега Века. Ова посланица према једним (П. Поповић) писана је или 1229. или 1234. године, а према другима (В. Ђоровић) писана је у јесен 1233. године.

7. УСТАВ ЗА ДРЖАЊЕ ПСАЛТИРА. Св. Сава је осим Карејског устава, свог првог скитског устава написао, односно са грчког превео још један скитски устав, наиме: „Тумачење (упутство) ономе који хоће да држи (чита) овај псалтир”. Овај устав за држање псалтира има три дела: 1) похвала монаштва, 2) сам устав за држање псалтира, и 3) бодрење за држање псалтира са изношењем награда, које чекају испоснике и молитвенике. На kraју додаје писац, односно преводилац овога устава по нешто о себи.

Овај скитски устав спада у најстарије скитске уставе, који од IX столећа долазе у богослужбеним књигама. Према томе овај спис није оригиналан састав св. Саве, но је св. Сава главно из овога устава превео са грчкога, називајући се у њему „монах Сава”. Једни у овом монаху Сави виде св. Саву српскога, а други не. Ми такође држимо да

је овај монах Сава св. Сава српски на основу сличности и извесног слагања овога скитског устава са осталим списима св. Саве. Таћо, први, део овога устава имамо у првој глави Хиландарског устава, а осим тога поједине изразе и фразе овога устава налазимо и у осталим списима св. Саве.

2. СПИСИ СТЕВАНА ПРВОВЕНЧАНОГА

1. ХИЛАНДАРСКА ПОВЕЉА СТЕВАНА ПРВОВЕНЧАНОГА. Ова повеља све до скора није била позната у потпуности, док је није издао проф. А. Соловјев. Писана је (1200—1202) на великом пергаменту, а чува се у Хиландару. У овој повељи понављају се читави ставови из прве Хиландарске повеље Симеона (Немање). Св. Сава је употребио ову другу Хиландарску повељу Стевана Првовенчанога за састав свога житија св. Симеона. Поред живота св. Симеона од Стевана Првовенчанога доносимо само ову повељу Стевана Првовенчанога зато, што је и она у ствари кратак животопис св. Симеона, а поставили смо себи задатак да дамо преводе свих старих српских животописа.

2. ЖИВОТ СВ. СИМЕОНА. Краљ Стеван Првовенчани написао је живот св. Симеона (Немање) до 1216. године. Овај спис има два дела: Живот и чуда Симеона Немање. Рукопис овога житија (препис из XIII или XIV века) чува се у Народној Библиотеци у Паризу, а издао га је последњи пут Др. В. Ђоровић. Док св. Сава у житију св. Симеона износи само монашки живот Симеона, то Стеван Првовенчани у овом спису износи цео живот Симеонов, дакле и живот пре монаштва. (Преводио сам све старе биографије, и најпосле сам преводио Стевана Првовенчанога. За време превођења списка св. Саве осетио сам једноставност писања и искрену побожност Саве монаха; у Доментијану сам осетио великога српскога богослова и мистика Средњега Века, као и књижевника ширег замаха; у Теодосију сам осетио стилисту и књижевника од укуса; у Данилу и

настављачима сам поред свих лепих особина ових писаца и њихових важних историскых података осетио извесну шаблону, угледање и намештеност; у Цамблаку такође; у Константину Философу писца тамнога стила са систематским излагањем градива, чији је спис веома тврд орах за потпуно разумевање; у Пајсија је очевидна легендарност, патос и наслеђена фраза. А када сам преводио Стевана Првовенчанога, осетио сам високу свечаност стила, пуну и језгровиту садржину, меру у изразу поред свега побожног и поетичног заноса, и преводећи Стевана застајао сам и говорио: „Краљ је надмашио монахе и књижевнике!”)

Ретуш Д. Јанковића

СВЕТИ САВА
МИЛЕШЕВА 1234—1237.

1. ХИЛАНДАРСКА ПОВЕЉА

Искони (у почетку) створи Бог небо и земљу и људе на њој, и благослови их и даде им власт над свим својим створењем. И једне постави (као) цареве, друге (као) кнезове, друге (као) владике (владаре), и свакоме даде пасти стадо своје и чувати га од свакога зла, које наилази на њ. Зато, браћо, премилостиви Бог утврди Грке царевима, а Угре краљевима, и сваки народ раздели, и закон даде и нарави уста(но)ви, и владике (владаре) над њима (постави) по обичају и по закону, раставивши својом премудрошћу.

Стога по својој многој и неизмерној милости и човекољубљу дарова нашим прадедовима и нашим дедовима да владају овим српским земљама, и Бог свакојако управљаше на боље људима, не хотећи човечје погибли, и постави ме (као) великога жупана, нареченога у светом крштењу Стефана Немању. И обнових своју дедовину и већма утврдих Божјом помоћу и својом мудрошћу, даном ми од Бога, и подигох пропалу своју дедовину и придобих: од морске земље Зету и са градовима, и од Арбанаса Пилот, и од грчке земље Лаб са

љаном, Дубочицу, Реке, Загрлату, Левче, Белицу, Лепеницу. И Божјом помоћу и својим трудом то све придобивши, поспешењем Божјим, пошто је моја владавина (држава) одасвуд примила (добрала) мир и тишину, почех пооштравати мисао своју и поучавати ум свој да желим и да се бринем за душу своју, у који ћу број (скуп) бити убројан у дан страшнога суда, и како би ми било могуће примити анђелски и апостолски образ, и последовати Владичиним речима: „Узмите јарам мој на се и научите се од мене, да сам кротак и смеран срцем; јер јарам мој је добар и бреме моје је лако (Мат. 11, 29—30).

Када је прошло много време, премилостиви мој Владика не превиде мољења створења свога, но као милосрдни трудоположник и давалац наплате, који рече својим пречистим устима: „Не дођох призвати праведнике, но грешнике на покажање“ (Мат. 9, 13), и пошто ми се по милосрђу Његову изненада указало погодно време, и све овога света, част и слава дође ми као ништа, и сва красота овога живота и диван изглед постаде ми видимо као и дим, а Христова љубав више се везиваше ка мени, макар и ка недостојну. И одмах оставих моју владавину и све моје, различно моје, пошто се тако изволело Христу и пресветој Госпођи Богородици, и удостоји мене грешнога свога доброга јарма и сатвори ме (као) заједничара часног и анђелског и апостолског образа малога и великога. Када се ово свршило са мном, пошто се

овако устројење догодило, оставих на престолу мојем и у Христом дарованој ми владавини љубљенога ми сина Стефана, великога жупана и севастократора, зета Богом венчанога кир Алексија цара грчкога. И макар и недостојан да се наречем слуга Христов Симеон монах, благослових га сваким благословом, као што благослови Исак Јакова сина својега, да он напредује у сваком добром делу у својој владавини, и да буде добросрдан према хришћанском (хришћанском) свету, и да се брине за цркве и за оне који служе у њима, и да не буде никако зазоран од Творца свога и Господа.

А после овога извољењем Владике мога Исуса Христа, као што објављује (јавља) Писмо: „Ниједан пророк није примљен у своме отаџству” (Мат. 13, 57; Марко 6, 4; Јов. 4, 44), поче се подизати мисао моја да изиђем од познања мога и отидем и нађем неко место, и да ту добијем спасење. И Владика мој не остави мене и моје жеље, јер се штавише радује због грешника који се каје. Изиђох из отаџства свога у Свету Гору, и нађох манастир некада бивши, звани Хиландар, Ваведење свете и преславне Владичице наше Богородице, где не беше остао ни камен на камену, но сасвим разваљен. И потрудивши старост своју, уз помоћ сина ми великога жупана Стефана, удостоји ме Владика мој да му будем ктитор. И тражах његове уништене части и обнових га по извољењу Владичице Богородице, и пошто испросих Парике од цара у Призрену, да дох од њих манастиру у Светој Гори светој Бого-

родици; у Милејама: села Непробишча, Момушу, Сламодрави, Ретивљу, Трње, Ретившица, Трновац, Хоча и друга Хоча и трг ту, и ту ћасадих два винограда, и 4 уљаника: један у Трпезама, други у Дабшору, трећи у Голишеву, четврти у Парицима, а за сваким уљаником по два човека; и планину Богачу; а од Влаха Радово, Судство и Ђурђево, а свега Влаха 170. И дадох од добитка што сам могао, и у Зети кобиле и соли 30 мерица. И ако ко од манастирских људи или Влаха побегне под великога жупана или код другог кога, да се опет враћају; ако ли од жупанових људи дођу у манастирске људе, да се опет враћају. И све што дадох манастиру у Свету Гору, да не треба ни моме детету, ни моме унучету, ни моме рођеноме, ни коме другоме. Ако ми ко ово измени, да му Бог суди и да му је света Богородица супарница на страшном суду оном и ја грешни Симеон.

На Хиландарској повељи је печат са овим грчким текстом:

Печат Стефана великог жупана Немање.

2. КАРЕЈСКИ ТИПИК

Почетак премудрости је страх Божји, а добар је разум свима, који га чине (Пс. 110, 10), као што каже велики апостол Павле:

„Што око не виде и ухо не чу,
и на срце људско не узиђе,
што уговори Бог онима који га љубе”

(I Кор. 2, 9).¹⁾

Зато слушајући ово, који хоће да се спасе, треба да се подвизава, да иде тесним и прискрбним путем (Мат. 7, 13, 14; Лук. 13, 24). Јер пут је кратак, браћо моја љубима, којим идемо, живот је наш дим, пара, земља и прах, за мало се јавља, а брзо нестаје^{2).} Јер мали је труд нашег живота, а велико

¹⁾ Ово је омиљен цитат св. Саве, који он често употребљава. Састављен је из реминисценција из пророка Исаије 62, 15; 64, 3; 65, 17, а смишо му је овај: добра спасења, која је Бог по својој вечној одлуци милости спремио својима у Христу, превазилазе сва чулна опажања (око, ухо), па и сваку природну мисао и осећај (срце).

²⁾ Реминисценција из погребне стихире: Члвчи чтò въсѹє
метёлмес! Пѣтъ кратък и малък течомък. Житїе сё иако днѧль, и прѣхъ и
прѣстъ и пеполь. Ехъ малък ивлаетъ се, и въскрѣ погыбаєтъ.

је и бесконачно награђивање добара. Зато и ја последњи од свију и грешни, увек слаб и лен (безбрежан) на духовно подвизавање, дошавши у Свету Гору, нађох Богом изабрана светила (т. ј. монахе), где теку разним начинима ка духовном подвигу. Зато и ја укрепивши своју немоћ, учиних подвиг. Колико је сила могућа, подигох свети манастир,¹⁾ дом пресвете Владичице наше Богородице, увек Ђеве Марије, светог општежића, и довољне им ћелије у Карејама, где долазећи да пребивају игуман и сва братија. После овога опет устројих ту у Ораховици место за ћутање (усамљеност) светога и преподобнога оца нашега Саве (Освећенога), за живљење двојици или тројици, по речи Господа: „јер где сте два или три сабрани у име моје, ту сам ја посред њих” (Мат. 18, 20). Зато свима дајем ову заповест да је знано: ни прот (Свете Горе) да нема власт над тим ћелијама, ни игуман светога нашега манастира (т.ј. Хиландара), нити когод други од братије да узнемирује онога који живи у овој ћелији светога Саве (Освећенога). И што се налази у тој ћелији, било вино, било воће, нека не узима наш манастир ништа од тога, нити игуман да другима даје, но шта више да се ту даје од нашега манастира, ради помена, за кандило свете Сави (Освећеном) шездесет литара уља. А о свему другом остављам на вољу игуману и свој

---

¹⁾ Ограда, *claustrum, coenobium*, тј. манастир ограђен зградама, грчки λαύρα.

братији, ако чиме узмогну потражити брата који живи у овој ћелији, то верујем у Бога, да неће оскудевати у вас прегршт брашна, ни мали суд уља, ако хоћете да имате себи у помоћ и моју, иако грешну, молитву. Кога ја оставим после своје смрти у тој ћелији, тај да остане до живота свога непромењен ни од кога. Затим опет дајем да бива овај начин: да се скупља игуман тога светога манастира (т.ј. Хиландара) са свом братијом и да бирају человека богобојажљива, који је способан да живи у ћелији на том месту; или ако буде ко год као игуман или други неко од оних који су послужили том светом месту, нека се пошаље у то место, и ту нека има сваку слободу и власт над тим ћелијама, као што и напред писасмо. А манастир (Хиландар), ни игуман, да нема никоје власти над тим ћелијама. Нити опет ради мита да се неко поставља у ту ћелију, а да не буде достајан духовнога правила.

Овај устав установљавам да држи у тој ћелији онај, који хоће да живи у њој: понедељак и среду и петак не једи уља, нити пиј вина; а у уторак и четвртак једи уље и пиј вино. А у свих пет дана (понедељак—петак) једанпут дневно једи. А у суботу и недељу једе се риба и сир и све остало, и то два пута на дан. А у велики пост у суботу и недељу једи уље и кушај вино, а у друге дане ни вина ни уља. А у пост Рођења Христова, као што установисмо и у друге дане, нека буде такође и

тада. А у пост св. апостола такође да је, као што установисмо и у друге припрсте дане.

А у појању нека се овако држи устав: јутрење и вечерње као што је обичај, на јутрењу кроз целу годину нека се поју по три катизме псалтира, а на вечерњу: „Ко Господу јегда” без тропара. Часове појемо разно: први час са јутрењем без псалтира, на трећем, шестом и деветом часу појемо по три катизме псалтира са метанијем, као што имамо обичај. На сваком почетку, на „Придите поклоним се” по три метанија, и опет свршивши псалам и када се каже: „Алилуја”, по три метанија, или на вечерњу, или на метмону (метимону), или на псалтиру, или на часовима, или на полуноћницама; а на свакој служби када се врши крај (службе), где се говори: „Боже ушчедри ни и благослови ни”, по дванаест метанија. Полуноћница се поје у цркви са „Блаженима” по три катизме и канон Богородици; гле а што остане псалтира, то изговори било дању, било ноћу, само нека се препева псалтир на дан и на ноћ. У суботу увече бива, како имамо обичај, агрипнија (бденије). А ово појемо на агрипнији: рекавши три свето и „Помилуј ме Боже” (50 псалам), потом појемо канон агрипније, потом се чита тетраеванђеље, једна глава; а ако буде немогуће, нека преполови. И потом се почиње служба јутрења. Отпојавши по шест псалама (т. ј. шестопсалмије), по „Бог Господ”, отпојавши три катизме и четврту катизму „Блажени” са припевом „Ангель сборв”.

Потом седалне, потом „читање“ и после овога степена, „Все диханије“, еванђеље, после еванђеља „Васкрсеније Христово“, и потом „Помилуј ме Боже“ (50 пс.), и „песме“ заједно да поје један, и потом канон вакрсан као што имамо обичај, и (канон) светоме ако имаш. И потом се свршава како треба.

А о светим и божаственим литургијама према сили (могућности) да се служе, а у Господње и велике празнике треба нам чувати у пјенију и ноћном бденију, сећајући се речи казане: „Бдите и молите се да не упаднете у напаст, јер дух је будан, а тело немоћно (Мат. 26, 41; Марк. 14, 38). Ради тога бдите, јер трудове плодове својих јешће (уживаће), ако ово свршите и бићете блажени.¹⁾

Овај устав појања и јела уписасмо. Молбом молим се, да остане непромењен, осим ако падне у болест; тада колико снага може. О пићу и о јелу: ако се догоди да неко љубим (мио) дође на утеху ти, то нека се разори пост, осим среде и петка. А о слободи тога места заклињем Господом нашим Исусом Христом и пресветом Његовом Матером, као што овде писасмо, да не буде изменено. Ако ли ко год ово измени и буде смућивао онога који живи у овом месту, или што узме што је у том месту, или од књига или од икона или друго, што год буде у том месту, нека је тај про-

---

¹⁾ Испор. Хиландарски типик, Торовић, 25 стр. ред 2—4.

клет и завезан од свете и животвореће Тројице: Оца и Сина и св. Духа и од мене грешнога, и да не буде проштен ни у овом веку, ни у будућем. Ради тога писах и потписах овај свој рукопис [у години 6707 (1199)]. Последњи од свију Сава грешни".

3. ХИЛАНДАРСКИ И СТУДЕНИЧКИ ТИПИК

ГЛАВА 1.

ИЗЛОЖЕЊЕ И НАЦРТ¹⁾ ЖИВОТА ЂОЛИ ЈЕ У МАНАСТИРУ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ НАСТАВНИЦЕ (Т. Ј. ХИЛАНДАРУ), ПРЕДАН КРОЗ МЕНЕ ГРЕШНОГА И СМЕРНОГА МОНАХА САВУ ВАМА У ГОСПОДУ ВАЗЉУБЉЕНА ДЕЦО И БРАЋО²⁾)

Оче благослови!

Прекрасно је, и Богу угодно и упућено на вашу не малу корист, у Господу Исусу Христу браћо моја љубима и децо духовна. Пошто многи почеше чинити (писати) повести о познатим овим стварима, дододи се и мени најхућем од свију, а уз то и грешном, да вам испишем (ушишем) по реду

¹⁾ Овако према грчком. У преводу је: „Исписање и указање.”

²⁾ Студенички типик има наслов:

„† Образник (типик) светога Саве српскога”. Прве три главе Хиландарског типика нема Студенички типик, а место њих имао је Студенички типик живот св. Симеона Немање, што га је написао св. Сава и можда Немањину повељу Студеници (око 1196). Слагање Хиландарског и Студеничког типика почиње од 4. слова (главе).

(Лук. 1, 1—3,¹) као онај који болује и жели да ви примите, љубимци моји, установљени вам овај устав Богом преданих пјенија и умиљенија и молитава и покајања и трпљења, којима ћемо учинити Господа себи милостивим. „Богоносни и преподобни и преблажени наши оци, светила свемира, земаљски анђели небесни људи, исправа од предања светога Духа иночествовати навикавши и отуда благодаћу Божјом бивши просвећени, и уселивши Христа у прекрасне своје душе, ради свога чиста живота, показаше победу против ћавола, и његовим многим искушењима распаљивани, и одоловивши му, сијају већма од злата и убелише се јасније од снега, и мисаона крила невештаствена злата уперивши на небеса, узлетеше као небопарни орли”,²) указавши (пут) нама који хоћемо да идемо за њима и који желимо да течемо ка Ономе, који је рекао: „Ко је жедан нека дође к мени и нека пије” (Јов. 7, 37) „од извора живота мога” (Откр.

¹⁾ Д-р Ватрослав Јагић, Типик хиландарски и његов грчки извор, Споменик XXXIV, стр. 5 каже: „Што слиједи иза по редоч, није више цитат из јеванђеља, већ самостално причање”. Ми ћемо мало даље видети да то није тако.

²⁾ Цео овај став имамо и у Упутству о држању псалтира преведеном са грчког од св. Саве. Под насловом: „Оғстәвъ тъѣхъ бѣзъ, Еѓомъ прѣданный, всѣмъ хотѣвшымъ пѣти флатиръ, въ молѧнїи живѣвшымъ монахѡмъ, и всѣмъ бѣбоѣзиниымъ правослѣвнымъ хрѣстѣнѡмъ” имамо овај устав о држању псалтира и у данашњем следовном псалтиру (псалтир са последовањем).

21, 6); и који је опет рекао: „Ко љуби оца или матер више него мене, није мене достојан. Ко љуби жену или децу или њиве или имања више него мене, није мене достојан”. (Мат. 10, 37; 19, 27; Мар. 10, 29). Ово слушајући (треба) све остављати и ићи за Његовим заповестима, „примајући крст, последујући Христу и делом учити како се презира телесне ствари, а како се брине за дело духовно, бесмртно.”¹⁾ Они који га траже, иду за Оним који је рекао: „Ходите к мени сви који се трудите и ја ћу вам дати мир, и узмите на се мој јарам, и научите се од мене, јер сам кротак и смеран срцем, и узмите образ мој на себе, јер јарам мој је добар и бреме моје је лако” (Мат. 11, 28, 29). И опет сматрајући блаженима смерне духом и њима обећа да ће видети лице Његово, а гладнима и жеднима обећа насићење, а онима који плачу обећа бесконачну утеху (Мат. 5, 5.6.4). Желећи ових обећања, идући за слатким и добрым пастиром и учитељем Христом, страдају ради Њега и трпе многе муке, да приме савршене венце на небесима, распињући се живи, одбацујући своје воље, кољући себе ножем својевољним Ономе који се заклао ради нас, оставивши све што је у свету, говорећи један другоме: „Ко

---

¹⁾ Према тропару преподобнима: Κε τεκτικόν μέτι μεγάλησιν..
који грчки гласи: „...λαβούσσα γάρ τὸν Σταυρὸν, ἥκολονθησας τῷ
Χριστῷ, καὶ πράτουσσα ἐδίδασκες, ὑπερορᾶν μὲν σαρκός, παρέρχεται
γάρ, ἐπιμελεῖσθαι δὲ ψυχῆς, πράγματος ἀθανάγου..“

воли свет и што је у свету, нариче се (назива се) непријатељ Божји, јер свет овај пролази, а онај који чини вољу Божју остаје на векове” (I Јов. 2, 15, 17). Зато и ја грешни и лениви и последњи од свију монах Сава, молим се припадајући, вапијем говорећи: У Христу љубима и духовна браћа моја и оци, уподобимо се прекрасним овим купцима који купише себи ову предивну куповину, јер све своје имање одадоше и купише једини драгоценi (бесцени) бисер Христа (Мат. 13, 45). Поревните му дрим девојкама које напунише уљем¹) своје светилнике и готове изиђоше своме жениху у радост (Мат. 25, 1). Чувате себе, о љубимци моји, јер се бојим и трептим и страх ме држи, да не остане неко од вас ван двери као и пет девојака, и да не чујемо страшни и горди онај одговор: „Отидите од мене, не знам вас ко сте” (Лук. 13, 27, Мат. 13, 23). Бојећи се овога одговора, а жељећи да чујемо онај прекрасни глас: „Ходите благословени Оца мога, уђите у радост Господа свога” (Мат. 25, 34. 23.), понизимо себе овде, да се тамо узнесемо (II Кор. 11, 7), плачимо овде да се тамо утешимо, гладујмо и будимо жеђни овде, да се тамо насићимо, будимо јадни овде, да тамо нађемо Бога милостива. Ако и дође скрб на нас, „имајте сваку радост, браћа моја, или када упадате у различне напасти, знајте да кушање ваше вере гради трпљење, а трпљење нека има савршено дело” (Јак. 1,

---

¹⁾ Св. Сава написао „милошћу.”

2—4). „Јер блажен је човек који претрпи напаст, јер ће, пошто је искушан, примити венац живота, који је Бог спремио онима који Га љубе” (Јак. 1, 12). Јер изрече: „Који претрпи до краја, биће спасен” (Мат. 10, 22). „Не варажте се, браћо моја” (Јак. 1, 16) када неки говоре од вас: да ако дела не чиним, но верујем у Бога и спашћу се, јер и беси (демони) верују у Бога” (Јак. 2, 19); „јер вера чиста и неоскврњена од Бога Оца је” (Јак. 1, 27). „Да разумете да је вера без дела мртва. Аврам, отац наш, не оправда ли се делима узневши сина свога на жртвеник? Видиш ли да је вера помогла његовим делима и кроз дела саврши се вера. И испунише се књиге које кажу: Поверова Аврам Богу и урачуна му се у правду и назва се друг Божји. Видите ли, dakле, да се човек оправда делима, а не самом вером?” (Јак. 2, 20—24). „Јер ово што чух рекох вам, да и ви заједницу имате, а заједница је наша са Оцем и Сином Његовим Исусом Христом. И ево пишем вам, да радост ваша буде потпуна. И ово је глас који чух од Њега и јављам вам, да је Бог светлост и tame у Њему нема. Ако кажемо да имамо заједницу с Њим, а у тами ходимо, лажемо и не творимо истине; ако ли у светлости Његовој ходимо и заповести Његове чувамо, јер је и сам светлост, имамо заједницу са Њиме и крв Исуса Христа Сина Његова. Потом шћава нас од свакога греха” (І Јов. 1, 3—7). По томе смо познали љубав, што Он положи душу своју за нас, и ми смо дужни полагати душу збражују за нас.

(I Јов. 3, 16). „Ако заповести Његове чувамо (држимо) и чинимо што је угодно пред Њим; ово је заповест Његова, да верујемо у Сина Његова Исуса Христа и да љубимо један другога. И који чува (држи) Његове заповести, у Њему остаје, и Он у њему” (I Јов. 3, 22—24). „Јер у љубави нема страха, пошто савршена љубав изгони страх, а ко се боји није савршен у љубави. Ми љубимо Њега, јер је Он прво љубио нас. Ако ко каже: Ја љубим Бога, а брата свога mrзи, лажа је. Јер који не љуби брата свога кога види, како може љубити Бога, кога није видео? И ову заповест имамо од Њега, да који љуби Бога, (да) љуби (и) брата свога. И сваки који верује да је Исус Син Божји, од Бога је рођен, и сваки који љуби родитеља, љуби и рођенога од њега. По томе разумевамо да љубимо децу Божју, када Бога љубимо и заповеди Његове сачувамо. Јер заповести Његове нису тешке, јер сваки који се рађа од Бога, побеђује цео свет и ово је победа која побеђује цео свет” (I Јов. 4, 18—21; 5, 1—4).¹⁾ Вера, нада, кротост, трпљење, глад, топло молење са сузама, а највише над свим овим анђелска лепота, смерномудрено послушање и љубав, ради које сиће

---

¹⁾ Довде је врло мало што своје рекао св. Сава, све је то цитат из грчког устава о држању псалтира, из тропара преподобнима и највише из Св. Писма. Пошто су цитати из Св. Писма скоро без икаквих додатака, просто послагани један поред другога, обичај св. Саве, тешко да је овај део ове главе са цитатима из Св. Писма узет из каквог списка, „пенегирика на монашки живот”. Види Јагић, 4.

к нама Син Божји, а ка овоме додајући и незлобивост. „Не бивајте деца умом, него злобом будите деца, а умом будите савршени” (I Кор. 14, 20), и верујем у Сина Божјега наћи ћете вечни живот и овде неоскудну храну, ако сачувате ове заповести и оно што сам ја смерни проповедао. Јер ово је истинити Бог и живот свима, и ако што узмолите од Њега, послушаће вас. Деци моја, пазите се и чувајте се од зла, да неко не остане изван дворнице. Ако ли је ко, браћо, ленив као и ја, обличавајући своју прекорну немоћ и јадну леност и тешкоћу сна, но прени се, о љубими, и помисли на дарове, које је обећао Господ да ће даровати онима који Га љубе и онима који се труде ради Њега; јер рече божаствени апостол: „Што око не виде и ухо не чу, и на срце човеку не изиђоше, што уговори Бог онима који Га љубе” (I Кор. 2, 9). „Јер тамо желе и анђели да погледају” (I Петр. 1, 12), и опет рече: „Није слична слава овога света слави будућега века” (II Кор. 3, 11). Тако исто и муке овога света нису ништа према онима (тј. у оном свету), јер дрхће од њих, каже, и сам сотона. А знај, љубимче, да онима који су пострадали (припада) част и слава, а ленивима и непотребнима после телеснога мира вечна мука. Све ово расмотривши, у Господу укрепивши се, крепко станите против лености, одбацивши сваку гордост, сувишак злобе. У кротости примите ову реч која може спасти душе ваше. Будите творци речи, а не само читаоци, помишљајући у себи, да који слуша речи

и не чини што је заповеђено њима, такав је сличан човеку који гледа лице своје у зрцу: јер позна се, и отиде, и одмах заборави какав је био. А који је погледао у савршени закон слободе, оставши (у њему), овај неће бити забораван слушалац, него је творац дела, блажен је тај (Јак. 1, 21—25). Јер како треба ви да чините, написао сам вам, да положите као неко мерило и начин, не само вама, но и онима који после вас остају у овом животу. Што требате за душу и тело, указано вам је (у овом уставу), а у њега погледајући имаћете са Богом помоћника и пречисту Његову Матер, и моју иако грешну молитву, да без варке исправљајући (се) пређете ваш живот. Останите у подвизима ка добру. Ни на десно, ни на лево (обазирући се), но по сили, колико ко има снаге, течите царским путем¹), сетивши се што јесте.²) Јешћеш трудове плодова својих. Блажен си, добро ће ти бити.

Журећи се кроз уску врата и тескобним путем који води у живот вечни (Мат. 7, 13), један другога љубећи, један другоме покоравајући се, носећи теготе један другога, покоравајте себе једномислено вашем старешини игуману. А молим вас, браћо моја, именом Господа нашега Исуса Христа да држите ово заповеђено вам, и да не буду распре међу вама, но да сте савршени у тој мисли и вољи

---

¹⁾ У грчком овако: „*Него останите постојани према добру, не обазирући се, према Соломону, ни десно ни лево.*”

²⁾ Јагић је ово првео грчки овако: μνησθέντες δ ἐστιν.

(I Кор. 1, 10), купујући себи куповину као и прекрасни трговци (Мат. 13, 46), спомињући у преподобним вашим молитвама богопочившега оца нашега и наставника Симеона монаха, не заборављајући ни моје недостојинство. Ово чинећи, истину говорим у Христу, слушајући ме нахићете се као непостижни на страшном суду, примајући вечна добра. „Благодат и мир Господа и Бога Спаса нашега Исуса Христа, и љубав Бога и Оца, и заједница светога Духа нека буде на векове са свима вами, амин” (II Кор. 13, 13).

СЛОВО 2.

КАКО СУ НАСЛЕДИЛИ ОВАЈ СВЕТИ МАНАСТИР ПРЕПОДОБНИ ОТАЦ НАШ СИМЕОН И САВА СМЕРНИ.

Оче благослови! Овај наш свети манастир, као што знате, беше као опустело ово место од безбожних разбојника. А када је к мени дошао трипут блажени наставник, отац наш Симеон монах (а ово место не може се упоредити ни са једним на земљи), због тежње према врлини, и њу тражаше ватreno, а најодличнијим од свега сматрао је безмолвије (ћутање). Рањен топлом љубављу према овом (безмолвију) и покренут божественим Духом, чувши преслатки глас који говори: „Ко не остави све и за мном не иде, није мене достојан” (Мат. 19, 29; 10, 38), оставивши царство свога отачства и све што је на земљи, и побегавши из света који заробљава душу, дође у ову пустињу месеца но-

вембра у 2. дан у години 6706 (1197.). И хтео је он блажени, да као што тамо оправда своје царство, да тако и овде (буде). Зажелевши да за вас нађе вама место спасења, измоли у цара ово пусто место и узе мене грешнога из Батопеда, и наставивши се на овом месту и оставши неко мало време са мном, а велики и натприродни подвиг прешавши, 8 месеци оставши, пређе у вечно блаженство.

О времену смрти преподобног оца Симеона монаха.

СЛОВО 3.

Године 6708. (1200.) месеца фебруара 13. дан пређе у вечно блаженство отац наш Симеон, оставивши заветом овај манастир на мени. Велику тугу и бојазан примих, прво због пустоши, а друго из страха од безбожних разбојника. Оставивши мени манастир у малом и смерном начину, у којем ми отиде, и првога игумана преподобног мужа Методија монаха самога десетога. Но како се изволи љубави Богородице Наставнице и светим молитвима онога (тј. Симеона), како се од незнјатног и несавршеног узнесе велелепно и познато, па и овај храм Богоматере и Наставнице Госпође наше, сазда се од самог основа, а књиге приложисмо, такође и свете сасуде и божествене иконе, а уз то и свете ризе и завесе, и укратко речено сваку красоту. И опет (приложисмо) што је могуће братији на телесну потребу, о чему они који хоће могу најјасније сазнати погледавши у христовуљу. А ми др-

жећи се предмета, обратићемо пажњу ка наставку. Но Ти Боже и Господе свега и о Мати Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа хвалама опевана, нека буде ово (тј. манастир) делатно и стварно нама и онима који су иза нас до краја овога века, часним молитвама вас угодника, нашег оца и ктитора Симеона. Пазимо на речено, јер ћемо почети са оним што је боље, а боље је нама од часа када се светлост простире, а то је први (час) дана. Чини ми се да свакако треба они који чине тумачење о делима светлости, да службу почињу од светлости.

СЛОВО 4.¹⁾

О ПОЈАЊУ ПРВОГ ЧАСА И О МОЛИТВАМА, И ПОСЛЕ СВРШЕТКА ЈУТАРЊЕ СЛУЖБЕ И ПРВОГ ЧАСА, ИДУ БРАТИЈА У ЂЕЛИЈЕ И СВРШАВАЈУ ПОТРЕБНУ СЛУЖБУ.

Треба да после јутарњег славословља (јутрења) заједно свршавате први час, као што је обичај, и по свршетку овога (1. часа) уједно давати изговарање молитве „Иже на вако врћем“, и остало. После (ове) молитве треба да бивају обична коленопоклоњења²⁾, ниско до земље онима који могу, а онима који су немоћни, нека буду нека мала утврђења; њихова три (коленопоклоњења) треба умереније (лаганије) вршити. Потом када

¹⁾ Студенички типик почиње овом главом, а прве три су Живот св. Симеона од св. Саве.

²⁾ Студенички типик: поклоњења.

год устанемо, треба да говоримо у себи три пута: „Боже очисти ме грешнога и помилуј ме”, са разширеним рукама, а када преклонимо колена и главу до земље, треба говорити: „Сагреших ти Господе, прости ме” — 3 пута слично. А осталих 12 (поклона)¹⁾ побрже, тако да је одједанпут на сваком коленопоклоњењу и устајању произносе речене молбене речи, само заједно (и у доликујућем реду), а не да један напред жури, а други да заостаје, него да сви имају као вођу еклисијарха или дневног јереја (чредника), који стоји код свештених двери и указује ред.²⁾ Ово овако држимо, када не појемо „Бог Господ” на јутрењу (тј. у пост). Ако ли је „Бог Господ”, (тј. ако није пост), то треба ово чинити у цркви: Чинити три ниска поклона и у себи говорити напред речене молитве. После тих метанија треба сви да узгласе како треба ову молитву са уздигнутим рукама: „Боже вѣчны все щварь сдѣшелью”³⁾), а после молитве одмах

¹⁾ На крају првога часа на: Боже ушчедри ни... Види Карејски типик, Ђоровић, стр. 10.

²⁾ Мислим да овако треба разумети ово клањање. После молитве иже на всако врѣме — чине се три поклона, а на крају првога часа на Боже ушчедри ни — чине се 12 поклона. Када се поклони главом до земље, говори се у себи три пута: „Сагреших ти Господе, прости ми”, а када се устане, рашире се руке, и каже се три пута: „Боже очисти ме грешнога и помилуј ме”. Ово се клањање и изговарање врши заједно, као по некој команди, а да би се то у реду извело, сви се угледају на еклисијарха или дневног јереја, који стоји код свештених двери и предњачи у клањању.

³⁾ Молитва међучасија 1. часа.

додати и мало оглашеније (поуку) отаачаских речи, које чита игуман, као што примисмо од прећашњих наставника, што, осим ако можда не би синаксар забранио, не треба никако остављати. А уз то после чтенија бива и узакоњено трисвето, чemu треба додати и ову молитву: „Посилају свѣтъ свои и походишъ“. Овако бива ако се чита оглашеније (поука), иначе треба изостављати трисвето, и треба првој молитви (Боже вѣчны все...) додавати ову молитву (Посилаји...) и говорити (је). Све молитве треба говорити са уздигнутим рукама према речима: „Уздигните руке ваше у светиње, благословите Господа“ (Пс. 133,2), и када каже: „Уздизање руку мојих жртва вечерња“ (Пс. 140, 2). И: „На сваком месту уздизати преподобне руке без гнева и помисли“ (I Тим. 2, 8). А када се сврши речена молитва и пошто јереј каже обичну молитву (отпуст), у тај час (одмах) сви падају на лице и слушају игумана, а он овако има да моли молбу од нас: „Молите се за мене у Господу, браћо, да се избавим од страдања и саблазни злога“. А ви одговарате: „Бог нека те спасе, часни оче! И опет ви са умиљењем кажете: „Моли се и ти за нас, часни оче, да се избавимо од страдања и од саблазни злога“. И опет се игуман моли и говори: „Бог молитвама светих отаца наших нека вас спасе“. И тако уставши (са земље) отидите у ваше ћелије, оставивши свако састајање и сујетне одговоре (грчки: занимања), и празне речи и распусни смех, од чега што се догађа? Да се наравно пада у срамни говор

и у укор и осуду, јер од тога имавши ум раслабљен, заборавићеш оно што је добро. И лен и максао вративши се својим ћелијама, одмах ћеш утонути у безбрижан сан и изгледаћеш скоро цео дан празан и без икакве користи у свему, као што рече и Василије Велики: „Лако је души која се излива у смех отпасти од свога хармоничнога састава, и оставити бригу за добро и још лакше упасти у прљав говор”. А то нека не буде мојим оцима и братији, но нека свако пође ка својој ћелији смело, и уједно и мудро и будно, и свагда чинећи што је Богу мило. Ако се когод по греху нађе тако заробљен у томе, било млад, било стар и осталео у образу (манашком), или су новаци, нека се поуче законима љубави од еклесијарха, или нека се на њих наложе епитимије, ако се не исправе. Не треба на новаке који су лениви налагати епитимије, јер и они који су много година у (манашком) образу, лениво и дремљиво пребивају, као што овом рече Лествичник. А који иду у ваше ћелије, треба да подобно сврше сву службу после обичних молитава и коленопоклоњења, по више реченом закону, т. ј. шест псалама и 3. час и 6. (час), када удара било по обичају три пута. А коленопоклоњења у самој цркви треба чинити, када се поје „Бог Господ”, као што напред писасмо. А у ћелијама вашим увек треба чинити коленопоклоњење када се молите. А ово ћемо чувати било у ћелијама, када буде бденије кроз труд од њега, и

још у 12 дана од Христова Рођења и у новој недељи (ускршњој) и у отпушне дане године тако имајте.

СЛОВО 5¹⁾

О СВЕТОЈ ЛИТУРГИИ И ДА СЕ НИКО НЕ ПРИЧЕШЋУЈЕ БЕЗ ИГУМАНА, НИТИ ОПЕТ ДА НЕКО ОСТАЈЕ БЕЗ ПРИЧЕШЋА, БЕЗ ЊЕГОВА ЗНАЊА.

Треба казати и о божаственој литургији, која по дужности свагда треба да се свршава у цркви. А на њој треба да чувате ви себе браћо чврсто, јер је божанско и страшно што се на њој врши, и јер се на њој више од других, свршава страшна и превелика тајна наше православне вере, т. ј. божаствена и најчаснија свештена радња пречистога тела и крви Господа и Бога Спаса нашега Исуса Христа. На њој, као што је речено, треба ви себе тачно да чувате, што више, и треба да одгоните од вас сваку кукољску и нечисту мисао недостојну оне страшне службе, и на сваки начин треба себе да чистите, потом се треба причешћивати божаственим светињама. А који се причешћују, нека приме проштење од игумана. Јер не приличи некоме од вас да се причешћује без страха и без суда, нити увек. Хтели бисмо ово: много пута причешћивати се божаственим светињама, много пута је причешћивати се и живота, као што рече и сам Христос: „Који једе тело моје и пије крв моју, у мени остаје и ја у њему” (Јов. 6, 56). И опет: „Ако

---

¹⁾ Студенички типик: Глава 5.

не једете тело моје и не пијете крв моју, немате живота у себи” (Јов. 6, 53). И божаствени апостол: „Ко се прилепљује Господу, једно је тело”¹⁾ (I Кор. 6, 17), као и противно: „Који себе удаљује од Тебе, погинуће” — рече кратки Давид (Пс. 72, 27). Хтели бисмо дакле (да буде), као што је ово (овде) речено, али због људске немоћи и дела тешког (противног), не заповедамо (често причешћивање), „јер који недостојно једе тело и пије крв Господњу, крив је телу и крви” (I Кор. 11, 27), рече божаствени и кроз Духа (Духом) речити и први међу апостолима Павле. Страшна је то реч, браћо моја, и указује да треба да дрхте од причешћа не само грешници као што сам ја, него и они који су много поузданији у себе. Јер они (поузданији) треба да се причешћују три пута недељно, колико знају себе да су се очистили од срамних мисли и њихове сложености, гнева и роптања, жалости и оговарања, лажи и непристојног смеха, и још злог мишљења, па чак и јарости, срамног говора, и овом сличнога. А они који упадоше у речене страсти, нека се пожуре да исповешћу и покајањем одступе од овога, и једанпут у недељи нека се причесте, или ни једанпут, по игумановој пресуди (расуђењу), јер они (игумани) треба да се брину о овом. А да неко без причешћа пребива без игуманова знања, није похвално, јер онај који тако чини, биће осуђен као онај који испуњује своју вольу. Они који хоће

---

¹⁾ У грчком је: „Α κο σε δρχι Γοσπόδα, један је дух (с Њим).”

да се причесте, треба да на причешћу поју узако-њену службу и чинећи један другоме заједничко коленопоклоњење, да дају опроштај, и тако (потом) са благодарношћу треба се причешћивати животворним светињама. Нека вам буде и ово, имајући овај начин.

ГЛАВА 6.

О РЕДУ 9. ЧАСА И О ВЕЧЕРЊУ И О ПАНИХИДИ И О ПОЛУНОЋНИЦИ И О ЈУТРЕЊУ.

Девети час треба појати као и предње часове, пошто вас ударање клепала (била) на овај (9. час) зове, као што је обичај; а вечерње пјеније како треба да бива, јасно представља указ синаксара; и панихиду заједно по реду, као и павечерницу (пo-вечерје) после вечере (треба појати), на којим (службама) треба и колена преклањати по закону, када није празник. А празник зовемо када се на јутрењу поје „Бог Господ”. Када се отпоје (сврши) павечерница, пошто јереј каже обичну молитву (отпуст), треба ви да падате на колена, као и на крају првога часа и да игуману ухо приклањате, који добро говори: „Простите мене у Господу, браћо, јер сагреших делом и словом и мишљу”, а ви треба да му дајете опроштај говорећи: „Бог нека те прости оче”. Но и ви треба да од њега молите ово додавши: „Прости и ти нама часни оче, јер сагрешисмо делом и речју и мишљу”. А потом даље он треба да се моли за вас и да говори: „Бог

молитвама светих отаца нека вам свима оправди". Потом уставши и одавши му (игуману) припадајући поклон, треба да идете у своје ћелије, и да вршите вашу ноћну службу по закону. И тако пошто су извршене све благодарности и духовна радост (т. ј. дневна богослужења), треба се обратити сну (дотле), док подеклисијарх, који се брине о часовнику, сазнавши отуда (са часовника) за потребно време, пришавши игуману и примивши од њега потребну молитву (т. ј. благослов), затим тихим гласом: „Благословите свети” кратко позивајући, удари тада по обичају у клепалце (мало клепало), и раздавши свима свеће, подиже вас на полуноћну службу, коју и сам поје, палећи по потреби и свеће у цркви. И тако (потом) клепа у велико клепало, а уз то и у медно (железно клепало), и зове вас све на јутарњи благослов, чији почетак овако треба чинити: После ударања у медно (клепало), благосиља се Бог од чредног јереја (т. ј. он каже почетни возглас: Благословен Бог наш всегда није...), и у исти мах кадионицом назнаменује пред светом трапезом слику часног крста, заједно са хвалом Бога. А ви (кажете): амин, и чекате да појете трисвето одмах са 19. и 20. псалмом, и после обичних тропара и Господи помилуј, пазећи једнако како ово треба појати. Сам јереј обилази цео божествени храм и кади све, и тада ставши пред свете двери, знаменује слику часног крста, и заједно са знамењем узашиље славу пресветој Тројици, овако говорећи да сви чују:

„Слава светои единосущној нераздѣлимъти животвореши Троици и нынѣ и присно”, и после тога еклисијарх сачекавши: „амин”, одмах почиње шестопсалмије слабо и тихо и пажљиво, мало па више узвишујући речи псалама, да би их отуда сви могли прећи неспотакнуто и неварљиво, и тако, по свршетку шестопсалмија свршавамо по реду сву службу јутрења, као што указује синаксар. Ево указан вам је нацрт ваше дневне и ноћне службе, а треба да кажемо и о душеспасном исповедању, а о трапези реч сада нека почека.

Треба игуман, ако прими дѣцу духовну, да поучава братију, па и појединце да поучава и управља на души корисно спасење; ако ли не прими, то нека се изабере један који живи целомудрено (чисто), да буде (духовни) отац прво игуману и после њега свој братији, а заповедамо да ни један од вас нема другога (духовног) оца. Ако ли се не нађе тако погодан у вашем чину, то од неких монаха који благоверно живе, треба ви да узимате (духовног) оца, но сви једнога и да се поучавате од њега, да саслуша оне који хоће да се исповеде и да даје свакоме потребно (духовно) исцелење. Заповедамо да буде једно (одређено) време (за исповест): После почетка јутарњег славословија, на овом нека се исцелују (т.ј. исповедају) они који су непрестано у манастиру, и који се не брину за друге послове, а после павечернице (нека се исцелују) они, који су у и ван (манастира) работници. А нека буде и ово (допуштено): Ако је

игуман заузет, пошто се умножило братство, нека заповеди коме год од јереја или од неке многе побожне браће, и нека примају мисли неразумних, и то мисли које нас у данима и у часовима муте, а које (мисли) треба отпустити и не остављати да чине тврђу смутњу; овима треба мисли отпуштати у Господу.¹⁾ А који требају неког лечења (душе) и бриге, треба да их они који примају (дневне мисли) приводе игуману, и он нека изврши потребно исцељење. А они који се исповедају нека ништа не сакрију бојећи се некако, ако знају своје мисли да их треба исправљати, но нека све чисто открију ономе који је случајно (исповедник). А још је добро да овима (који се исповедају) кажемо потребно: зато и ви браћо, гледајући игумана где се жури на ову добру и веома спасоносну службу, потеците и сами, потеците и у тихо душеспасно пристаниште вредно пристаните, и сваки покрет ума вашега и за душу штетну мисао срца чисто и непокривено откријте, исповедајући се као пред Богом, а не пред човеком. Који год се жури да Богу лаже, примиће казну, „јер ћеш погубити, каже псалмопевац, све који говоре лаж” (Пс. 5, 6). Не лукаво исповедајући се, но уклањајући своје мисли од сваког препирања разума, сваке нечистоте, сваког немира и невоље. Будите ми радосни и весели, добивши добру наду да нећете изгубити спасење. Исповедајте се не окривљујући један

---

¹⁾ Грчки: „и праштати”.

другога када упаднете у неку малу срџбу или у друге какве распре, а себе приказујући без кривице и више тражећи осуду, а не исповести, нити говорите о вашим телесним потребама, које су вам се дододиле. Све ово има своје време, а сада је време исповести, исцелења душевних страсти. А ако треба да говорите о некој срџби, сав укор и узроке несрећног случаја, какав год био, пожурите се да себи припишете и наметнете. А ако (говорите) о неким другим страстима, и њих чисто исповедите, да и одавде као плод поцрпете двојаку корист: да дођете до чистога душевнога здравља, и да се обучете у смерност која уздигне, коју имајући ваистину ћемо бити слични Богу, који каже: „научите се од мене, јер сам кротак и смеран срцем” (Мат. 11, 29). А шта би друго било као најјаснији доказ кроткога и смиренога срца, ако не храбро подносити сваку невољу и себе прекоравати у свему. Истинито исповедање је узрок толиких добара, без кога, мислим, нико неће постићи спасења.

ГЛАВА 7.

О ДУШИ СПАСОНОСНОМ ИСПОВЕДАЊУ.

Зато заповедамо од Господа Бога Сведржи-теља, да се онај који се не исповеда не причешћује, док не исповеди сва грешна и штетна дела. Иначе требало би таквога и из манастира изгонити и одрезати као какав загнојен уд, и уклањати и одбацивати као тешко залечиву или сасвим неиз-

лечиву рану; али пошто се не зна шта ће бити и пошто има наде да ће се некада такав освестити, одустадосмо од ове воље (т. ј. да режемо, уклњамо и одбацијемо). Онога који се не причешћује треба подлагати под епитимију, и ово је веома на корист као најуспешније (за онога који се не причешћује). А каква му је корист од пребивања овде? И каква му је корист од неисповедања? Зар не спрема (неисповедање) пре штету и погубност и свагда учење злу, и све оно што души носи пропаст? Као када неки болесник или који има ране, и сакрива их од лекара, тешко долази до здравља, тако и много теже ће доћи до здравља душе онај, који се не исповеда. И овоме је сведок божествени Василије, овако говорећи: „Треба онај који се покорава, ако хоће да показује потребни напредак и да се навикава да живи по заповести Господњој, да не чува сакривен ниједан покрет душе, но нека отворено износи своме настојатељу све сакривено срца свога”. Тако чинећи, браћо, ослобађамо се не само својих грехова, него ћемо и надаље бити тврђи. Јер рече Лествичник: „Ране које се обличавају, не иду на горе”. И опет: „Душа која разуме исповест, држи се њоме као уздом да не греши”. Толико је корисно откривање својих грехова. У будуће бодри смело сви потецимо ка њој (т. ј. исповести). Наређујемо да свакодневно исповедање овако бива, т. ј. самом игуману или онима који би му (игуману) се чинили да су погодни за примање мисли; а прво велико исповедање, т. ј.

они који одлажу светске власи, треба да се исповедају једином (духовном) оцу, а не коме другом или игуману, као што више писасмо, да би знао отац свију дати свакоме потребан лек. И ово треба да буде овако. А службе светих постова изложиће тачно синаксар, као што је у њима увек учињено.

ГЛАВА 8.

О БДЕНИЈАМА КАКО ТРЕБА ДА БИВАЈУ.

Бденија треба да бивају по закону у недељне и у Владичине (Господње) празнике, и у остале успомене светитеља, чему ћемо се поучити од синаксара.

ГЛАВА 9.

О ТРАПЕЗИ И О ЧИНУ КАКО ТРЕБА (ДА БИВА НА ТРАПЕЗИ).

Време би било, у осталом, да се сетимо и трапезе и јела и осталог, као што упућује телесни састав. Јер као што смо ми састављени из двога, т. ј. из душе и тела, тако су (састављене) и ствари у манастиру. Као душа његова могла би се наравно разумети цела богољепна служба у пјенију (т. ј. богослужење), а као тело сам манастир и оно што је од користи нашим телима. Пошто смо већ до- вољно с Богом рекли о његовој (манастира) души, приличи да кажемо и о оном што је најбоље за његово тело, и да узаконимо о начину хране, о другом, што боље удовољава састав манастира, да-

вам тачно кажемо, о чему треба мање да мисли онај који хоће да умножи свој манастир.

Да кажем дакле и ово, и да оно што треба предам мојим вазљубљеним оцима и браћи. Пошто је извршено обично диаклисмо у припрати, т. ј. појести анафоре мало и испити (вина),¹⁾ иза већ свршене божествене литургије, сви тамо (у припрати) сакупљени седе чекајући позив на трапезу, који бива ударом трапезнога била. Када се удари у било, одмах изишавши заједно са јерејем који је литургисао, чине поклон игуману, и тако (потом) пошто почне обични псалам ради слушања, иде сам игуман за трапезу и сви неизоставно који су указани да седе на првом јелу у трапези. Тако ушавши у трапезу и пошто се сврши речени псалам са малом молитвом, сви седају по од игумана одређеном реду, и једу предложено са благодарношћу. И ово треба да знате: Ако ко закасни на псалам и молитву, нека (то) јави трапезар игуману, да му (игуману) каже узрок закашњења; и ако би изгледао (узрок закашњења) оправдан, треба му опрости, иначе нека чини метаније, колико заповеди игуман. Треба међутим да бива и обично чтеније на обедима, по обичају, нека нико не ропће и не мете се, нити да смућује ону корист

---

¹⁾ Јагић каже за ово место овако: „то је уметнуто као неко тумачење ријечи διακλυσμός. Ако је тако, тада тумачење не ваља.“ Ми напротив држимо да је ово тумачење добро, а Јагић можда мисли да етимолошки није добро ово тумачење речи διακλυσμός.

(од чтења) светским беседама и празним разговором, осим самога игумана ако би што хтео, говорећи мало, а слично и запитани од њега сличан одговор неки даје, ако је могуће, и кратко и сажетим речима. Ако ко узнемирује или се узнемирује, ко смућује или се смућује, и ко смета чтење неумесним и неприличним разговором, нека се ућутка (умири) од трапезара. Ако ли, што нека не буде, се онај који узнемирује не обазира на онога што утишава (т. ј. трапезара), нека се силом уклони од трапезе, и нека се баци под епитимију нејела, или нека се умудри на други начин, како буде хтео игуман. Ради седења (т. ј. места седења) не трпимо никако да се говори, јер где би се то могло примити, да се људи који живе по Богу препишу око седења (места седења), исто тако као и они, који се журе да по светском начину тиме укажу себе вишими од других, као они који се боје за сујетну славу и за оно што је Богу мрско. „Јер мрзак је Господу сваки који се срцем узвишује“ (Лук. 16, 25), рече божаствено Писмо, и „Господ се противи гордима, а смиренима даје благодат“ (Јак. 4, 6). Нека не буде дакле то међу вами, нека не буде. Јер са савршеним умом никада не претпостављајте да будете мрзост Господу над примањем благодати од Њега и да Га имате близу вас, као срцем смиренi, или уистини казати, да будете Његови домови и вазљубљени. Ако би се неко од вас, јаој, нашао да се ради овога (т. ј. места седења) препире, губећи и мало времена и

снаге, и не чека наређења игуманова, и не буде задовољан одређеним му местом, заповедам у Господу да му се одреди последње место и да се научи светске ствари остављати у свету. А ако се, што није препоручиво нити пристојно, још буни и препире, и после друге и треће опомене непоправим и сасвим неисцељен остаје, таковога треба изгонити из манастира као неку фалагедону,¹⁾ т. ј. опасну рану, одбацити далеко од вас, да не би и осталима од вас предао своје ране. Јер много лакше је примити зло, него добро (Пс. 51, 3), — као што рече неки мудрац. А када ви једете, не треба један другоме да дајете какву храну или пиће, ни мале капље да помеша са вином, но ко би често нешто требао од овога, уставши мало, веома учтиво и са побожношћу (нема моли) од игумана, овако говорећи: „Благослови оче, требам ово“. Ако он одобри, прими лепо требовање; а ако ли не да, нека се опет умири и нека са ћутањем седи благодарећи. А ово чинимо не ради неке штедње, као што неки мисле, и ради скupoће (оскудице); но да не буде то међу вама, јер не треба ми толико да изобилујемо текућих, да волимо ово више, него мир наше браће. Јер ради кога журимо да ово стечемо, ако не ради вашег исцељења, као што је речено браћо моја? Него поручујући побожно и у овом благочину вам, да не би отуда добивши више место лакомисленост

---

¹⁾ Грчки: Φαγεδαιναν = fressendes Geschwür.

многих, разбила цео трапезни ред, и да не будемо као они који не разликују оно што је неваспитано и непобожно, који када пију један другог поздрављају пре пића и отпића. Не само ово, него пресецамо и избор волje (т.ј. да се по волji бира), а уз то искорењујемо и неситост многих и учимо вас да будете заводљиви малим и потребним, а уједно вам отуда плетем венце уздржљивости.

Него одвраћамо вас и од тајног тамног дела и непознатог, да не кажем и украденог. Па шта? Да ли тамно дело остаје сакривено? Свакоме је познато, а ово и божаствено јеванђеље објашњава овако говорећи: „Сваки који чини тајно, не излази на светлост, да се не обличе од светлости његова лукава дела” (Јов. 3, 20), и Апостол: „Све што се објављује светлост је, као што реч указује, а напротив оно што се не објављује, тама је (Ефес. 5, 13). Ради чега, брате мој, остављаш дело светлости, а чиниш дело таме? Стидим се, каже, молећи, а напротив чинећи оно што Бог мрзи, не стидиш се, а за добро се стидиш? Молим те ти не, али знам многе који то чине, и газе своју савест и мисле да су се сакрили, што ме дира у срце и не престајем да их оплакујем, јер тако болујући не осећају, мислим, и не откривају страсти. Нека им буде Господ милостив и нека их поучи корисном, као Онај који све корисно управља. А ми треба да идемо, одакле смо пошли. Пошто смо обедовали и обичну благодарност казали, и пошто смо устали, треба по закону отпојати службу са молитвом, и

тако одлазити ка својим ћелијама. А на вечеру, ако ко хотећи вечерати, закасни од молитве, и он потпада под сличну епитимију, као и онај који закасни на обед, нека се пита нема ли оправдану извину. А ко међутим због уздржавања (од јела) не дође на вечеру, није крив. Сам хлеб поставиће се вама који вечерате, и тај мало. А ако има мало и каква воћа, по мишљењу игумана и тога треба узети са благодарношћу. А пиће даће се по закону великом красовољом. Ако се слави какав празник некога од братије, а то нека буде са знањем игумана, нека се не чува на вечери ово правило, него како хоће слављеник, тако треба чинити. Нека улази подиконом на друга јела и нека испитује, да ли су неки требали да једу међу првима и остали су (са другима), ради чега су остали. И ако је изговор оправдан, то су без кривице, ако је безразложан, заповедимо да се не оставе да једу. Ни ово није похвално: без оправданог узрока остајати од јела. А то ако је и тешко, треба да се по могућству сасвим и изагна (одстрани).

ГЛАВА 10.

О СВЕТИМ ПОСТОВИМА ВЕЛИКИМ И О ДВА МАЛА ПОСТА СВЕТИХ АПОСТОЛА И ХРИСТОВА РОЂЕЊА.

Тако је (са јелом) у просте дане године, а у дане светих постова није тако. Пре свега: у прве велике постове (ускршњи), у први дан т. ј. понедељак прве седмице, нити појемо литургије, нити

се бринемо за трапезу и јело, а у остале дане исте седмице треба се бринути и за трапезу и за јело¹⁾ онима, који хоће да окусе, т. ј. од сочива квашена водом и неког сировог зеља и воћа, а пиће (је) врућа вода смешана с кимином. Тако до петка. А у петак²⁾ треба да једете кашу и вина по чашу, због празника светога и великога мученика Теодора. Ова прва света недеља великих постова нека вам овако остане. А у суботу и недељу ових светих постова (треба јести) два јела: вариво са уљем³⁾ и октоподе (хоботнице). А за пиће⁴⁾ треба давати обични велики красовољ. То нека бива вама... а у уторнике и четвртке нека вам се износе друга два јела,⁵⁾ но не оба са уљем, но само једно. А вина мерећи мале красовоље, што је половина великога. А у друге дане: т. ј. понедељак⁶⁾, среду и петак не треба никако јести варива ни пити вина, но само сквашено сочиво и нешто мало воћа, и водени укроп са кимином. Ако се у један

¹⁾ Студенички типик: ... јело, кушати хлеба и од сочива квашена или вареног воћа. А вина никако не пити. Тако...

²⁾ ... петак да вам се даде одређена чаша и кутија (варену пшеницу) зобљемо ради празника светога...

³⁾ уљем и ако се нађу хоботнице или икре, у та два дана да вам се предложу.

⁴⁾ пиће обичним великим красовољем на обеду, а на вечери малим красовољем, половина великога.

⁵⁾ два варива да вам се дају без уља, а пића по мало.

⁶⁾ понедељак и у среду, кажем вам никако не окусити пића, но држати као и у прву недељу.

од ових (дана) додати празник Обретења главе Претече или Светих 40 мученика, осим прве недеље целе и опет осим среде и петка, нека вам је разрешено јести хоботнице и два јела са уљем, и вино са великим красовољем. Рибе никако не једемо. А када настане празник Благовести, нека се празнује светло по могућству, и рибе можете јести, осим среде и петка,¹⁾ и вино пити са великим красовољем, не једанпут, но и сутра, што остане од јучерашње трапезе треба да једете,²⁾ и вино пијте; такође и риба нека се не изоставља и два јела са уљем, ради свршетка (оданија) празника, као и у остале отпусне дане (дане оданија), а рибе јести на овај свети празник као што је рећено. Ако се додати петак или среда или понедељак или велика недеља, тада једемо октоподе, да се ипак утолимо ради празника (Благовести), јер³⁾ три дана ове недеље, т. ј. у понедељак, среду и петак треба живети тачно као и прве недеље поста, (наиме јести) неко квашено сочиво и сирово зеље, и ако се нађе воће будите задовољни, и пијући водени укроп са

¹⁾ „осим среде и петка” нема Студеничк типик.

²⁾ место „једете и даље” Студ. типик има: такође и рибе, што имате на појутарје једите на оданије празника, такође и пијте са великим красовољем и два варива са уљем. Ако ли се случи у велику недељу, то не кушамо рибе, но пијемо уље и вино, да се тиме утешимо ради празника.

³⁾ Студенички типик: Место овога што долази од ове речи, има Студенички типик ово: Ако ли се случи у велики петак, то не једемо уља нити пијемо вина. А у свету и велику суботу...

кимином. Ако ли пре речени празник (Благовести) падне било на Велики Четвртак, било на Велики Петак или на саму Велику Суботу, па и Велики Четвртак, то као и у отпусне дане (т. ј. оданија) нека вам буде у јелу и вину,¹⁾ а на Велики Петак не једите никаква варења, него квашено сочиво и неко сирово зеље, и воће, а пиће укроп са кимином. А у свету суботу нека одступа свака брига око скупљања на јело, но²⁾ да бива само диаклисмо³⁾ пред црквом по обичају. Овако имајте начин поснога живота у свете велике постове (т. ј. ускршњи), а за немоћне бригу налажем игуману по вољи. А пост светих апостола изложићемо овде. По свршетку све службе часова и божаствене литургије, како синаксар указује, призива вас трапеза по горе реченом начину,⁴⁾ када настане седми

¹⁾ У грчком овако: „Ако се напред речени св. празник стече са овим остракодермима, као што рекосмо, то рибе нећемо јести, а вино ћемо пити великим красовољем, а слично ћемо све чинити ако се стече и на Велики Четвртак, Велики Петак и на саму Велику Суботу. А у свети четвртак према отпусним данима четрдесетнице биће вам јело у вариву и вину.”

²⁾ Место овога што долази од ове речи, Студенички типик има: после литургије пред црквом да се даде по мало хлеба и вина по чаша. Ако ли се празник не догоди велике недеље, то и сву ову недељу држимо као и прву недељу, осим у четвртак једемо уље и вино пијемо. Овако...

³⁾ Шта је диаклисмо, видели смо напред: „појести анафоре и испити (вино).”

⁴⁾ Од „призыва” до „начину” нема Студенички типик.

час,¹⁾ у који једите два јела са уљем, осим среде и петка; а у те дане не кушамо никако уља нити пијемо вина, а у уторак и четвртак и хоботнице једемо, а у суботу и недељу рибу једемо и пиће (вино) са великим красовољем да пијете. А на вечери нека се поставља мало хлеба, а вина такође са великим красовољем, јер је знојно и сушно време. А у пост Рождства Христова нека вам буде исто као и у пост св. апостола у јелу и у пићу, као што онамо указасмо. А по свршетку,²⁾ као што је указано, све службе у синаксару, ово двоје измењујем: када је пост не литургисати у све дане; пошто се дан не протеже, будући кратак, не треба јести двапут на дан, јер ће вам се у 9. час

¹⁾ А када настане 7. час, зове нас трапеза. У уторак и четвртак једемо двапут са уљем и пијемо вино; а у понедељак и у среду и у петак једемо једанпут, а не једемо с уљем, нити пијемо вина. А у суботу и недељу и рибу једемо, и све предложено нам, и вино пијемо. На Рођење Христово...

²⁾ Студенички типик: Место „А по свршетку“ Студ. типик има:

А ово нека је знано у пост Рођења Христова: ако се не случи „Богъ Господъ“ то и у уторак и у четвртак да једемо једанпут због краткоће дана. А једемо уље и пијемо вино у те дане. А заповедам вам да среду и петак чувате (постите) не само у постове, но и у све дане кроз годину, да уља не једете и једанпут на дан да једете, осим од Пасхе до Педесетице да вам буде разрешено у уљу и у вину и два пут дневно јело, и од Рођења до Крштења Христова. О свему томе остављамо да расуди игуман: ако он кога разреши, нека буде разрешен.

представити обед, када је пост, како је речено. Пост је знај: када се на јутрењу не поје Богъ Господъ, но када се поје Алилуја, тада је пост. Тако и ово имајте.

ГЛАВА 11.

КАКО ТРЕБА ПРАЗНОВАТИ ВЛАДИЧНЕ ПРАЗНИКЕ И ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ.

Сви божаствени и Владични празници, као и пресвете Владичице Богородице Наставнице¹⁾ наше, нека се празнују изнад других, и то у пјенијима и у светлости и у вашем јелу. А празник Свето Ваведење²⁾ које називамо свето над светим^{*3)}), нека се светло празнује од вас, светло и свечано, јер је празник над празницима и слава над славама. Тога дана⁴⁾ нека се уведе на трпезу колико је могуће, и на вратима подајте у хлебу и вину колико буде братије.

Нека је доста ово речено о овом, а споменућемо и о другим стварима.

¹⁾ Студенички типик: Б. Добротворке.

²⁾ Представљање њезино (тј. Успеније).

^{*}) Јагић каже: „Овај додатак (Савин) је сјајнији гдјемо није ми разумљив, синаксар говори истина о канону ἀγιων εἰς ἀγια (Димитр. Типикा I, 329), али не знам, протеже ли се то на њ“. Овај назив Ваведења: свето над светим, свакако је скраћен од овог назива: „въходъ въ свѣщаа свѣтыихъ“. (Види код Теодосија стр. 50—51).

³⁾ Које зовемо Успеније.

⁴⁾ Тога дана заповедам дајите и на вратима (манастира), колико можемо и колико може наша рука.

ГЛАВА 12.

О СЛОБОДИ МАНАСТИРА.

Заповедам свима вами од Господа Бога Сведржитеља да овај свети манастир буде слободан од свих ту владика¹⁾), и од прота и од других манастира, и од особних владика. И да није ни под чијим правдама, ни царским, ни црквеним, ни другимничијим, но да је под једином слављеном Богородицом Наставницом, и под молитвом преблаженога и светога оца (т.ј. Симеона) и онога који игуманује у њему. А (треба) чувати и исправљати и управљати и владати²⁾) још и христовуљама блажених царева, којима се (манастир) слободно и ничијој власти непорабођено тврђе привезује, да има непоколебиму и неизмењену слободу, која неће никако

¹⁾ Студенички типик: владајућих, да не буде ни под ким, но под једином прослављеном Богородицом Добротворком и (под) молитвама преподобнога оца нашега и ктитора и онога који игуманује.

²⁾ да он влада овим светим манастиром и са игуманом положем га на онога који влада овом земљом, на великога краља који буде у своје време, да има осветитеља против онога који хоће да повреди коју год манастирску правду. Јер заповедам вам да према овом имате велику почаст и да се молите за њега и да има велики помен као место имена самога ктитора. А ви и овај свети манастир да не буде порабоћен никојом влашћу и ни од кога потворен, свакако непреклоњен и неизмењен да имате.

пропасти. Ако ли ко усхте некада, у неко време¹), да на који начин поработи ово, или учини под неком влашћу, или ко од црквених (људи) или од народа, или сам игуман или ко од братије у њему, потакнут демонским искушењем, да је крив не само божественом телу и крви Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа и Богоматери Госпођи нашој Благодетљици(!)²), него нека му је и анатема, као што рече божествени апостол, и клетва на њему 318 светих отаца, и нека је наследник Јуде издајника и учасник са онима који су рекли: „Узми, узми, распни га!” (Јов. 19, 15), и нека се приброји онима који су викали: „Крв његова на нас и на децу нашу” (Мат. 27, 25).

Јер³) многим знојем и трудом обнови се ово опустело место у манастир и сврши се, и би запо-

¹⁾ Студенички типик: Одавде па даље Студенички типик има: време да од манастира узме или од црквенога, од светих икона или часних сасуда или завеса или књига, било од манастирских села или Влахе или у добитку или у којој год ствари да узме ко одељивати од манастира, било онај који влада овом земљом или ко од других који су под њим; или епископ или и сам игуман, или у њему братија, искушењем демонским покренут да учини таково што: везујемо овога силом Оца и Сина и светога Духа и проклињемо да не буде причастан светоме телу и крви Господа Бога.

²⁾ Овако је у грчком оригиналу, па ево и у преводу, али пошто је Хиландар посвећен Богородици Наставници, то овде треба Наставници, а не Благодетљици.

³⁾ Одавде, па до: слободу манастиру, нема Студенички типик.

веђено од оних који су га поставили, да буде слободно; а ово (место) (ако ко) злом и лукавом вољом (поработи) под власт пропадљивих људи, и уједно и лукавих, који не гледају ни на што друго, но на погубну корист, јадно јадник учиниће. И не само ово (да ће јадно учинити), него и крстове блажених царева, које они својом богољубивом вољом написаше у христовуље, дајући слободу манастиру. Трипут јадан је онај и трипут проклет, ма ко био, ко погази (слободу) и ништа не помисли. Ко би тако нешто учинио, како да неће после бити кривац?

ГЛАВА 13.

О ПОСТАВЉАЊУ (ПРОИЗВОЂЕЊУ) ИГУМАНА, КАКО ТРЕБА ПОСТАВИТИ ИГУМАНА.

А треба у осталом подсетити вашу љубав и о постављању (произвођењу) игумана и¹⁾ иконома, и првог еклисијарха неизмењено и непреступно. Ако хоћете да поставите игумана²⁾, јер овај наш свети манастир Госпође Наставнице наше Богородице³⁾ би одливован од благоверних⁴⁾ царева да је у

¹⁾ Од овога „и“ до: еклисијарха, нема Студенички типик.

²⁾ Из ове речи Студ. типик има: овако указујемо.

³⁾ Студенички типик: Пресвете Владичице наше Госпође Богородице Добротворке.

⁴⁾ од благовернога и христолубивога краља, блаженога оца нашега и ктитора господина Симеона.

броју игуманских манастира¹⁾ као и други царски игумански манастири. А други се (игумани) знаменују од цара. А ја смерних разумех штету манастирску у злату и у коњима и у труду, што долази од путовања (у Цариград), и умолих благоверне оне цареве да не иду игумани к њима ради назнаменања, но узех од њих жезао, да је у манастиру место царског незнаменања. А кад се престави игуман од вас ка Господу или својом вољом остави игуманство, то нека се бира иконом и еклисијарх,

---

¹⁾ Из ове речи Студенички типик има: и овај игуман да је виши од свију игумана и да се назива први. А када треба овај да се постави, овако да бива: да се скупе иконом и еклисијарх са најстаријом братијом, и да иду ка самодржавном господину све српске земље, и да му молбу узашљу, да дође у овај манастир. И да узме са собом епископа и игумане светога Ђурђа у Расу и свете Богородице Градачке и светога Николе у Топлици и другога Николе у Казновићима и другога светога Николе у Дабру и светога Георгија у Дабру, и када дође са овима, да скупља иконома и еклисијарха овога места и друге старце који су подобни у савет. И када владар уђе у цркву и ови сви са њим, да учине савет и да изаберу преподобна мужа, који ће бити архимандрит међу свима игуманима и пастир овоме стаду. А овако да бива његово постављење: када приспе време свете службе, нека се облачи епископ светитељ и са свима тим игуманима и са другим часним јерејима, и да приведу онога који ће бити пастир у овом светом месту. И поставивши га пред собом епископ са свима тим игуманима да га сви виде, а ту је још и владар, и са благословом нека га облачи епископ у свете ризе по реду, као што приличи. И свету набедреницу сам епископ са благословом да му веша на лево бедро. Јер овим начином овај архи-

и од братије до 10 или 12 који су настарији, и нека уђу у цркву и нека промисле себи игумана, који ће им отворити не само телесне очи, него и душевне, који је од све братије познат (за кога сва братија зна) да је у врлинини и у правди и преподобију, који има смелости да каже: „Ходити децо и послушајте ме, и страху Господњу научићу вас“ (Пс. 33, 12). „Узмите мој јарам на се и научите се од мене, јер сам кротак и смеран срцем, и нахи-

---

мандрит да служи и свете службе. И пошто уђе он ту са епископом и са игуманима, и пошто сврше свету литургију, и пошто буде положено свето еванђеље на светој трапези, жезао пред Пресветом, и рекавши трисвето и тропар „Поми-лоуи ны, Господи, помилоуи ны“; други: „Господи, призри съ небесе и виждось“ и рекавши йаройар и кондак Усћенију свете Богородице, и даје се од светитеља (епископа) и од свију игумана постављеноме свето еванђеље. И воде га пред двери. И прилази државни господин све српске земље и узима га за руку од светих двери и приводи га ка Пресве-тој, и узвеша жезао као и од руке саме Пресвете и даје га игуману, и одвевши поставља га на игуманском месту и каже му: „Достоинъ“. И ту одмах сви у глас кажу трипут: „Достоинъ“. И целива га прво владар, потом епископ, потом остали часни старци по реду, и поју кондак Златоустоме, глас 4: „штъ небесе йобѣдоу ѹрѣшъ“ и поштом јекшенија и отпуст И потом се слави владар (краљ) и потом постављени архимандрит. Јер ради овога заповедамо самом владару све српске земље да долазећи поставља овога архимандрита, што тога поставља и (као) господина и ктитора у место себе, да буде осветитељ и чувар овога светога ма-настира, и просто рећи, да има да бди над овим светим ме-стом. Тако пак пресвета Владичица Госпођа Богородица Добротворка да му наплати овде његовој владавини и у други долазак Христов. Јер овде нема нико власти, ни епи-

ћете покој душама вашим" (Мат. 11, 29). А нека не буде наговарања ради похоте телесних на испуњење. И изишавши (из цркве) овога (изабранога игумана) свима (осталима) објавите. А на овај начин треба да постављате игумана: Пошто ви сви уђете у цркву, и узвеши овај типик и положивши га на свету трапезу, и прислонивши жезао уз свету трапезу, заповеда се да изабрани уђе у олтар, са обичним трисветим и са тропарима (покажним). Тропар: „Помилоуи, ны, Господи, помилоуи” до краја, Слава: Господи, Господи, призрі съ небесь и виждъ, и друго, а нека буде б. глас у октоиху: „Единочеды и юдиносоущїи шьцоу своєму“; заштим „Господи помилоуи” 30 пута, и пошто се поклони 3 пута до земље пред светом трапезом, и пошто са

скоп, ни други ко. Ову заповест дајем вам од Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа и од пресвете Владичице наше Госпође Богородице Добротворке, да не буде игуман овде постављен по неком наговору или по давању награде, а да не буде достојан. И опет: да се не избаци постављени овде, (осим) ако не буде имао неку велику кривицу и укорен пред свима и да се не може исправити или да се због тога не може покајати. Треба даље указати и о оделу братије. Да се скупља одело кроз целу годину, а када дође Филипов дан, да сабира игуман и иконом сву братију и да раздели одело по реду, према степену старешинства. А ово да им се даје на годину: раса, кожух, постелье довољно и клашње, мантија, ако се коме раздерала, за сандале по 50 аспри. А старе расе и обућу не враћамо у манастир, а друго одело, ако игуман не прими старо, да не даје новога. А црковницима да се даје ради свеће по 2 златице и благослов ктиторов, да се даје јерејима на годину по 6 златица.

ње узме типик и жезао, пошто сви кажу: „достоин”, и који је достојан нека стане на достојном игуманском месту. И пошто стане, целива га сва братија, и од тада је ваш игуман Богом постављени и пресвете Госпође и Владичице Богородице Наставнице, који му помажу.

ГЛАВА 14.

КАКО ТРЕБА ПОСТАВЉАТИ ИКОНОМА.

А како ћете опет иконома поставити: Ти игумане и сва братија треба да изаберете по вашој врлини подобна и да постављате у икономство; нека се постави на овај начин: после отпушта јутрења и обичне молитве, и пошто бива трисвето од свију, нека чини (изабрани иконом) 3 метанија пред пресветом Владичицом¹) нашом Госпођом Богородицом Наставницом, и нека је (икону) побожно и са страхом целива. А потом нека се поклони до земље. Затим нека приклања своју откivenу главу игуману, а игуман знаменујући (га) часним крстом, нека овако побожно говори: „Молитвама пресвете Богородице и молитвама светих отаца постављају те за иконома манастиру”. Потом давши целов у Господу, нека стане на своје подобно место. Потом га целивају сви. После целова нека се узноси слава Богу и нека дође отпуст обичном јерејском молитвом. Пошто овај иконом

Студенички типик: 1) Владичицом нашем Госпођом Богородицом Добротворком.

без падања свршава своју службу ка Богу и вама, покаже вам се искусан и управља вас не по лицу, но све имајући као један уд, пошто има под собом и свога помоћника: подиконома. И тако у Господу неизмењено и непоколебљиво добро пребива, чувајући и управљајући сваку ствар. Ако ли штогод непажњом пропадне, макар и од малих ствари, то ће бити испитивани у дан испита и за малу ствар, коју погубише у својој лености. Јер апостол каже: „Сваки који чини работу са усрдношћу, примиће награду отплате према труду” (Ефес 6, 8). И опет: „Проклет је човек који чини работу са леношћу” (Јерем. 48, 10). Ово слушајући треба бежати од зла и подвизавати се више ка добру. Ако га време обличи као неспособна и некорисна, као лена за службу и неплодна, или да даје својим рођацима или од манастира краде, или развраћа братију, ван указанога уставом (устава), или одриче мудре заповести игуманове, или приповеда неку манастирску тајну, или руши што у уставу и поставља своју вољу, или јасно показује неке телесне страсти. И ако пребивају у некојима од ових ствари и не остављају се њих, но их још више држе, то био игуман, био иконом, ви заједно савећајте и уједно изволите на боље, и тада скините онога неподобнога са вашег заступства, а уведите онога кога сте ви изабрали, а овога оставите нека се покори. И ако се догоди да игуман изиђе било својом вољом или ради неких ових ствари, то нека се ~~помитује~~ као први брат после игумана, и нека има стојање

и седиште у цркви и на трапези и на осталим скуповима, а у јелу и пићу и у свему нека живи са онима који су у општежићу. И ако буде нешто радио, дозвољено му је давати некога другога од мањих¹⁾ да му ради. Нека вам је и ово знатно: Ако било игуман, било иконом што стече живећи у манастиру, заповедам да тако не буде, но да добија свакоовољно требовање од манастира.

ГЛАВА 15.

О ПОСТАВЉЕЊУ ЕКЛИСИЈАРХА.

Изабравши брата, треба да га постављате за еклисијарха по речи Давида: „Благо човеку који се боји Господа, коме су веома омилеле заповести Његове” (Пс. 112, 1). И нека положу црквени устав пред пресветом Владичицом нашем Богородицом и црквене кључеве, и да чине трисвето. И после трисветог узима наречени еклисијарх устав и кључеве, као од саме пресвете Владичице наше Богородице, и прилази ка игуману, и благосиља га игуман по више писаном благослову као иконома, и њега на исти начин нека произведе (игуман), само измењујући на име еклисијархово. Заповедам да он не буде лен на вршење црквене службе, но да врши бодро и сећајући се блаженог пророка који вапије: „Работајте Господу са страхом и радујте се Њему са трепетом” (Пс. 2, 11). Пошто то чува и пошто има и подеклисијарха ниже г од себе,

---

Студенички типик: ¹⁾ место мањих: монаха.

и пажљиво, смотрено пази у пјенијима и у читањима, да се нешто не изостави у вашој лености, а уз то (нека пази) и на паљење свећа и чишћење и паљење кандила, или на спомињање живих и мртвих, који су уписаны (у диптих) да се спомињу; уз то (нека пази) и на панихиде по преданом чину, као што заповеда синаксар, и о умрлим св. оцима и браћи нашој, када се коме случи или смрт, или да се учини помен раније уснулој (умрлој) браћи нашој у записани му дан. Ако се ови речени помени неком од братије догоде у недељни дан или на Господњи празник, то немој остављати (помен) ради празника, но пој или пре празника или после празника. Ако ли се овај помен речене братије наше додги у велики пост, тада само у суботе појемо панихиде за мртве. А онима чије се панихиде дододе у посне дане, треба им пре месопуста отпојати панихиде за покој.

ГЛАВА 16.

ПОУКА БРАТИЛИ И ДА ОДАЈУ ЧАСТ ИГУМАНУ.

Но молим се, чеда моја у Господу вазљубљена, молим се, шта више и заповедам, а као сведока речи и као чувара дела позивам Бога, да испитивање и избор игумана или иконома, који ви вршите, — јер моја реч је опет упућена ка вама, који на себе примате суд (одговорност) —, нека одступи од вас свађа, завист, свака сујетна љубав и неразуман дар, а нека се скупе: праведан суд, тачна пажња и мерило правде и тачност истине, и као да

надзире својим свевидећим оком Сам Онај, који испитује срца и утробе (тј. Бог). Тако нека буде ваш избор и испитивање. Ако ли нешто у вашем човечанству, не могући расудити сами себи сагрешења у себи (тј. ако се по човечјој слабости не би могли одрећи својих грехова),¹⁾ притецимо ка другоме, који нам може расудити зле обичаје, који нам доносе погубност душе, а оправдање тога ако је праведно, тражиће од вас праведни и ненаговорљиви судија, и не знам, кога узвеши за бранионаца (ответника) могли бисте утећи осуди. А ви, о тешко, оним погубним избором недостојнога изабрасте, и нанесосте толику штету не само ономе, но и сами себи, и са вами и свима осталима, навукавши погибао и оном самом, и вами самима и другима.

Не устремите се зато у борбе и сумње, него у заједничком мишљењу и умовању изаберите изабранога. Свакако и када је игуман жив, треба бирати изабранога од братије.²⁾ А ако се стечете у једну сагласност и вољу, нека вам се не противи игуман, а гредући (идући за вами), још ће чувати вашу сагласну вољу и један савет (једну одлуку). Ако нећете да послушате моје добре поуке на вашу корист, изаберите себи другога вођу (наставника),

¹⁾ У оригиналу: „Ако ви нешто болујући по човечјој природи, донесете погрешан суд (у погледу избора игумана или иконома), треба да пазите какво зло (отуда) проистиче и какве штете иду.”

Студенички типик: ²⁾ Нема: од братије.

који ће ићи по вашој воли и вама се покоравати, а не ви њему. А тима и таковим противусловницима заповеда моја смерност да не буду противни због разне гордости, јер каже: „Тешко онима који се одричу и који нису смерни, јер ће их Господ својим гневом смирити”. Да, ради овога изволите и сами у себи расуђивати смирујући се, не дајући противљења (отпора).

ГЛАВА 17.

О ПОУЦИ ИГУМАНА КА БРАТИЈИ И О ИСПОВЕДАЊУ.

А саветујем свима, браћо, када вам се постави игуман, пожурите се да све покрете ваших душа њему изложите (кажете) и да исповедите ваше за душу штетне помисли, да би отуда одмах вашу љубав и расположење у себи отиснуо (урезао); а не говоримо мисли исповеђене старешинама, но оне, које вам досађују свакога дана и часа; јер није могуће, никако, да ви као људи никада не помишљате нешто зло и не давајте добро одлагањем, што не треба (да буде), него са сваком вољом, и са журбом на то (тј. исповедање) трчите, да бисмо сви били једно, исто мудрујући, исто помишљајући, пасени и вођени од једног истог пастира и (сасвим) као неки златан ланац (верига) везани једни за друге, држите се један за другога и саудите се (Ефес. 4, 16) у једно тело, под једном главом, по божественом апостолу архитектонијам (неимарством) Духа (Ефес. 2, 20—22). А ако ко буде несавитљив и непомирљив (и неумољив) и непопустљив,

чинећи своју вољу, не чинећи исповедања ка игуману или опћем оцу као што више (напред) писа-
смо, него он себи одређује другога духовнога оца,
а не овога, и стара се да њему излаже мисли, нека
буде негде изван и далеко од вашега стада одмах
гоњен, без милости (поштеде) и помиловања, но
као отуђујући себе (оним што је зло), о Божје све-
видеће очи, зло и веома напасно је савећао (нами-
слио). Нека се изгони из манастира и нека се од-
лучи, нека буде туђ од нашег дёла, заједничког
живота и беседа, као кривац отргнућа и цепања, и
сваког другог нереда и смутње и необичне штете.
Таквом је сличан овај (тј. који себи тражи другог
духовног оца).

ГЛАВА 18.

О ЗАПОВЕСТИ КА БРАТИЈИ. ПОУКА.

*А ви, да се опет к вама обратим: Одајите ми,
игуману вашем, сваку част и љубав, свако страхо-
поштовање, сваку несумњиву покорност, сваку
послушност, као што рече неки од светих отаца,
јер рече: „Јер ако ће они који се за вас брину
одговарати (за вас), како да се нећемо у свему
њима покоравати и као остали удови тела глави
бићемо послушни и послужићемо”. И божаствени
и велики апостол Павле овако каже у својој посла-
ници Јеврејима: „Повинујте се игуманима (вођама)
вашима и покоравајте се, јер они се старају за
душе ваше као они који ће одговарати за то” (Јевр.
13, 17). Но и један према другоме љубав, мир, је-*

динство (сагласност) чувајући, будите ми, распашљујући једни друге из срдачне мисли, једни друге утврђујући, упућујући, тешећи, подижући, поучавајући једни друге на пооштрење љубави и добрих дела, и просто рећи на све што је добро, што је спасоносно, што је врлина, што је похвално, журећи да исправите, колико је могуће. Јер Господ наш Исус Христос рече: „Овако вам заповедам да љубите један другога, као што ја вас заволех” (Јов. 15, 17. 12.); и опет: „По томе ће сви познати да сте моји ученици, ако љубите један другога” (Јов. 13, 35). Видите чији ћемо ученици бити чувајући ово, видите коју ћемо славу и блаженство и радост постићи поучавани од човекољупца Владике. Зато пазимо на Његове заповести са свом журбом и са свом снагом и са свом ревношћу.

ГЛАВА 19.

ПОУКА ИГУМАНУ И ОЦУ ДУХОВНОМ¹⁾.

И ти, оче духовни, овога свећенога стада и наставниче (вођо), буди смеран братији, брижљив, и показујући им сву очинску добру вољу. Да молим: брини се за све, мисли, све трпи, издржи, поучавајући, опомињући, учећи, тешећи, исцељујући болне, утврђујући немоћне, бодрећи малодушне, враћајући оне који греше, праштајући седамдесет и седам пута по речи Господњој. Јер помаже (користи) да се они који су се уподобили Господу сни-

---

Студенички типик: 1) Нема: и оцу духовном.

сходљиво суде, а ако превиђа оне који нешто требају или чува крајњу правду, биће осуђен као немилосрдан и братомрзац. Да друго оставим, св. Василије рече: „А и сам игуман, бринући се као отац за рођену децу, надгледаће по могућству свакију потребу и уносиће по могућству потребно исцељење и бригу, и уистину болестан уд, било телесно, било душевно, расматраће са љубављу и очинском добромисленошћу”. Када ви оваки свакако будете, неће бити да неко недостојно ускачући игуманује или икономује, бранећи се случајно старошћу, или снагом, или племенитим родом, или достојанством (угледом), или приношењем некога имања, или стицањем, него он (игуман) нека буде пре тога поштован од оних, који су од вас свију одређени у савећање и расуђивање о игуману (т. ј. приликом избора), и нека се изабере за игумана само од њих, па макар он био и новопострижен, макар и неписмен и прост у спољашњим пословима.¹⁾ Јер неће се никаква штета отуда догодити манастиру, „јер Бог може и од камења подићи децу Авраму” (Мат. 3, 9), и слепима дати премудрост, и реч дати неречитима, који ће му бити угоднији од оних који се величају својом мудрошћу и снагом и богатством. И за ово је сведок ваистину божаствени и велики свети Павле, који овако веома валије: „Лудо света и немоћно и изгнано изабра Бог, да посрами премудре и силне и високе, и да

---

¹⁾ Овако у грчком, а у слов. „и од спољашњих дела приведен”.

они који нису сруше оне који јесу” (I Кор. 1, 27—8). Ово је о постављењу (произвођењу) игумана и иконома. Додаћу нешто мало ка реченоме и веома потребно и подобно.

ГЛАВА 20.

О ТОМЕ ДА НЕ СУДЕ БРАТИЈА ИГУМАНА У ДАВАЊУ МАНАСТИРСКИМ ГОСТИМА.

Нека не суде братија игумане, нити кадгод да траже разлог о томе, што се уноси или издаје ради манастирске потребе. Јер ово није достојно и штетно је, и рађа не мало неповерење, цепање и неред, а чини и друге саблазни. А ти опет игумане, немој раздавати рођацима и својим друговима (пријатељима), који не буду манастиру од потребе, или опет сабирати и узимати себи говорећи: „Ако не будем опет игуман, да имам ово”. Они који овако чине, нека буду без причешћа светих тајана у Светом Духу. А ако се и братија не повинују у испитивању онога што су учинили, њих смо осудили, или опет ако братија раде без његове воље, то и на њих предњу заповест и ово прилажемо (т. ј. нека се не причешћују и осудили смо их). Ваистину неће побећи судији који се не вара и изобличитељу савести. Зато и треба да пазе да не упадну у руке Бога живога (Јевр. 10, 31). А ако ми и немамо да им наложимо доволно равномерне казне (епитимије) за неправедно и непотребно издавање манастирских течевина и добитака, то неће

избећи божаственом страшном суду, који и потврђујући им ово пишемо. А ако се толико дрски и бесрамни покажу, да се не боје ни суда Божјега, но нелепо растачу што је манастирско, нека буду без причешћа док се овога не окане.

ГЛАВА 21.

УКАЗ О ЗАВЕСАМА, ИКОНАМА И ЦРКВЕНИМ КЊИГАМА.

Хоћемо да се не узимају од нас стечени свети сасуди, иконе и завесе и књиге, нити остале све црквене течевине, и не само да се не узимају, него нека се одатле ни не покрећу, и никада ни од кога не узимају. А ко нешто од овога отимајући узима ради неког изговора, нека падне у грех црквене краће и због овога нека буде осуђен законском казном. Из другог праведног разлога (узрока) узимати ове (сасуде и остало), или мењати их, ни ми, нити други неко добро¹⁾ мудрујући не може заповедити, осим у време невоље од пожара манастира, када се догоди да се запали (манастир) или падне од земљотреса, или што друго, што ће бити манастиру од помоћи, а друге никакве помоћи нема, тада нека се ови (сасуди) покрећу, но нека није скривено од самог игумана, него нека је уговорено и управљено од све старије братије.

---

¹⁾ Студенички типик: не добро.

ГЛАВА 22.

О ИЗЛАГАЊУ (УПИСИВАЊУ У КЊИГЕ) СВЕГА ШТО ТРЕБА ДА СЕ ИЗЛАЖЕ (УПИСУЈЕ).

Заповедам вам још и то, да се све излаже (записује у рачунске књиге) од манастирске правде, који служе уношења по мало да записују одакле и када, а изношења одакле и где. Ова је заповест свима: дохијару, иконому и париконому или спољашњем иконому, или онима који држе неку другу работу. Овоме вас учим да сви излажете (записујете) ово, да будете непорочни и без приговора.

ГЛАВА 23.

О ОНИМА КОЈИ ГОВОРЕ СУЈЕТНО И ПРАЗНО.

У осталом и о другим стварима треба да се говори и каже и о њимаовољно. Ако има ко од вас у којем рукоделију или у другој служби, и који се састају и чине сујетне беседе; јер су навикнути на ове састанке; затим падају и у срамне разговоре, јер они који много говоре, каже, неће побећи од греха (Приче 10, 19). Нека се не клоне да се науче од боляга, а овоме заповедам да то чини из љубави, и да наговара да се оставе штетнога за душу. А (када се разговара или састаје), треба говорити из божанских списка (т. ј. о Св. Писму) као души корисних или ћутати. „Заустављајући усне, разуман си и мудар” — каже писац Прича (10, 19). А и они који су на путу, па од тога (разговора) болују, нека се исто тако лече

(т. ј. Св. Писмом и ћутањем). Они треба да су веома будни да сачувају свој ум, знајући да је противноме лако (без муке) наћи на њих и низвести у пад, што нека не буде, што је исто као и када се (овца) удаљи од ограде, стада и пастира. Уз то не треба упасти у међусобна злостављања или у гнев; јер онај који ово чини, нека се одлучи (од св. причешћа), ако се не каје и не моли оправштја скрушеним срцем, и биће под епитимијом. Волимо да ви свагда имате мир и љубав један према другоме, и место онога који се гневи, научите се: „Благослови и прости брате”. А они који чине сујетне састанке и долазе без разлога један ка другоме, и без икаквог потребног узрока и игуманова знања, нека буду поучени (да то не чине). А они који не одступе (се не окане) од зла, нека падну под епитимију.

ГЛАВА 24.

ДА НИКО НЕМА У ЂЕЛИЈИ ЈЕЛА НИ ПИЋА, НИ ВОЋА И НИ ЈЕДНОГ МЕДЕНОГ НОВЦА (ОБОЛА).

И који стиче неко имање изнад манастирске заповести, па и до величине једног меденог новца или воћа, без знања игуманова, нека падне под епитимију. Слично овим (нека падне под епитимију) који тајно једе и пије, ако се не покаје (исповеди), и који прима гласове од пријатеља и рођака, и шаље им писмене одговоре. А онај који нешто краде од манастира и не исправља се, нека се одагна одатле. Нека се дода и ово реченом.

ГЛАВА 25.

О ТОМ ДА НЕ ВОЛИМО ДА КОД ВАС БУДЕ (ВЕЛИКИ) БРОЈ, НО АКО (ЈЕ БРАТИЈЕ) И МАЛО, НО (НЕКА БУДУ) СА ЉУБАВЉУ.

Не желимо (волимо) да буде број међу (у) вама, а толико вас биће, колико јеовољно да имате хране, и који побожност, љубав и јединство претпостављају свему другоме, који се повинују својим игуманима у сваком стрпљењу и смерности срца, и који се журе да богољубно испуне све што су они заповедили; а они други (који нису такови), да се одашиљу, па макар требало да вас и мало остане. Јер боље је један (да буде) који чини вољу Господњу, него множине безаконика.

ГЛАВА 26.

О ТОМЕ ДА БРАТИЈА НЕМАЈУ РАБОТНИКА
(СЛУЖИТЕЉА).

Не приличи вам да имате служитеље, а треба да буду по двојица заједно у ћелији и веома добро; треба да буду једно и исто, дишући љубављу законом духовним, исто мудрујући и као једнодушна браћа ваистину сакупивши се, вукући сведушно исти јарам Господњи, и један другом у миру и у потребној послушности и поштовању покоравајући се, да се и међу вами испуни реч Давидова: „Колико је добро и красно када братија живе заједно” (Пс. 132, 1). А треба и ово расудити: нека се повинује новодошавши ономе који је пре дошао, неписмени писменоме, неразумни васпитаном и млађи старијем. Ако ли игуман одреди да ко буде и сам у ћелији, он нека зна живот њихов.

ГЛАВА 27¹⁾.

КАКО ТРЕБА ДАВАТИ ОДЕЋУ И ОБУЋУ.

Треба даље указати о одећи братији. Заповедио бих да им се дају расе шивене, али видех да завишћу ћаволском међу њима настадоше многа роптања, говорећи један другоме: „Теби је боље дано, а мени горе”. Ради тога заповедамо: када дође новак, нека му се даје раса и кошуља, а на годину да се даде свој братији по перпера, да себи купују одећу; а у погледу обуће, то остављам на игуману и на иконому, у калигама или у другој (обући), да када га виде да нема (обуће), да му даду, а нарочито црковници да имају неоскудно калиге, а у ноћ ноћно рухо, како буде могуће манастиру. И ово, и још по литра уља да им се даје ради осветљења ћелије. И вуне да се свакоме даде по руну на годину, макар и купивши. А који су црковници изабрани од игумана, који имају да држе и ћелијски устав, то нека им се дају по три литре уља на годиште, но треба да су по двојица у ћелији и свична да једним кандилом свршавају своју службу, да им светлост дотече за годину.

ГЛАВА 28.

О ОНИМА ЈОЛИ НЕ УСТАЈУ У ЦРКВУ, КАКО ИХ ТРЕБА КАЗНИТИ.

Заповедамо овима да увек неслабљено буду на свакој црквеној служби, молећи се за себе и за свет и за братију која служи.

Студенички типик: 1) Студ. типик нема ове главе о давању одеће и обуће.

Ако ли се ко улени и не устане на јутрење или на другу какву црквену службу, осим због неког правог разлога или болести, то нека чини метаније пред игуманом и свом братијом, тридесет метанија посред трапезе; ако ли се не покаје и опет по други пут не устане, нека учини 60 поклона; ако ли и тако, не покоравајући се, остане и опет павши у очајање и по трећи пут не дође у цркву, то нека учини 100 поклона. Ако ли се још не покорава и чини саблазан другој братији, то нека се изгони од игумана и све братије. А ову заповест дајем не самим црковницима, но свој братији који су у манастиру, осим оних који изван манастира леже. А у читању и у канархању¹⁾ коме учини еклисијарх метаније, осим телесне немоћи, или на појање или на почињање, нека се не одриче. А на трапези заповедам да држите чтенија недељама. А ово све на игумана положем: да ако ко не послуша еклисијарха, нека их поучава игуман.

ГЛАВА 29.

О ТОМЕ ДА НИКО НЕ КУВА ЗАСЕБНО НИТИ ЈДЕ У ТЕЛИЈИ.

После овога и ово вам пред Богом и самом Владицицом нашем пресветом Богородицом Наставнициом²⁾ заповедам вама: Нека буде свима вами исто јело и пиће, а заповедамо вам не кувати

---

¹⁾ Канонархати — почињати канон.

Студенички типик: ²⁾ Добротворком

(различно), ни теби самом игуману, нити другоме коме од братије, која пребива у нашем манастиру. Ако ли дође манастирски гост, то треба игуман, ако ли нема игумана, то иконом или ко год било од првих, да спреми госту како треба, јер ради тога јединога нека бивају различна јела игуману. Овако, како је речено (т. ј. различно јело), треба давати и онима који су упали у болест и ради тога требају бољег јела и пића, на састав (окрепу) њихова немоћна тела. Јер то мислим да треба различовати и да треба чувати без саблазни савест остале братије.

ГЛАВА 30.

О ОНИМА КОЈИ СЛУЖЕ МАНАСТИРСКЕ СЛУЖБЕ, КАКО ИХ ТРЕБА ПОСТАВЉАТИ.

Хиротоније (произвођења) оних који служе треба да бивају после икономова произвођења, и постављати кључаре, узимајући кључеве и полагати пред Пресветом Богородицом или пред Христом. И пошто се каже трисвето и онај који се производи, нека долично и смерно учини три метанија пред св. Богородицом, и нека узима кључеве својим рукама, затим приклања свој врат игуману и од њега прима (горе) речени благослов. А који немају кључеве, целивају свету икону, и довољан им је за произвођење игуманов благослов.

СЛОВО 31.

О ТОМЕ ДА ИГУМАН ТРЕБА ДА ПОУЧАВА БРАТИЈУ
ДА НЕ ЧИНЕ МЕТЕЖ УСТАВШИ ОД ТРАПЕЗЕ, НО ДА
ПОБОЖНО ИДУ У СВОЈЕ ЂЕЛИЈЕ.

Такође нека игуман надгледа улажења на појања у цркву и на трпези нека чува братију, такође и у сваком часу, и оне који заједно седе без разлога или воде празне разговоре или не раде, нека братски поучава и исправља, наговоривши да иду у своје ђелије, и да чине молитву и рукоделије. А и трапезар треба да пази да у својој лености не постави на трпези нешто неисправно од хране на роптање браће, или да има неопране судове, или нешто труло (плесниво), или да не дели свима једнако јело; ако се то догоди, нека му игуман даде заповест о томе.

СЛОВО 32.

О ОНИМА КОЈИ РАБОТАЈУ (СЛУЖЕ) МАНАСТИРУ.

Који су постављени на коју службу, рецимо иконом, еклисијарх, параконом и многи други, који држе манастирске службе и врше их пажљиво, добро и часно, праведно је не скидати (подизати) их од својих послова. А оне, који се од њих лене и никако се не брину, и који су лукави међу њима, треба их скидати и опет постављати друге. А ако неки од њих краде нешто, макар и мало, биће крив Господу нашем Исусу Христу и пречистој Његовој Матери општој Наставници,¹⁾ од које су и примили кључеве, обећавајући да ће *Јој* нелукаво и сведушно служити.

Студенички типик: ¹⁾ Добротворки.

ГЛАВА 33.

О КЉУЧАРИМА И ХЛЕБАРИМА И РИБАРИМА И О СТРАТОРУ И О ИКОНОМИМА МЕТОХИЈСКИМ.

А молим кључаре и хлебаре и рибаре, и који се брину за мазге¹⁾ (страторе), и који су у метосима икономи манастирских имања, (оне) који се шаљу у град или другде одлазе по заповести игумановој, и просто све који служе, да се држе сведушно своје службе, као они који се отуда надају не малој користи. Неписменима (од ових) биће свакакоовој да се одвоји као одбрана и пред Богом и пред нама: пажња и брига око службе, а оне који су писмени, који једнако због многострадалне службе не могу да врше службу у својим молитвама и да буду са братијом на богослужбеним скуповима, опомињемо да не буду малодушни и очајни, као да су изгубили своју корист, него нека су пре добродушни и уз то радосни, што их је Господ окрепио за своју браћу, да служе по подобију Онога, који је рекао: „Не дођох да ми послуже, но да послужим и положим душу моју избављење за многе” (Мат. 20, 28; Мар. 10, 45). Видите, браћо моја, какво дело ви вршите, видите коме сте се уподобили. Видите да прилазите глави свакога добра: љубави. Па што онда тужите и што сте утучени? Изоставши од богослужења? Зар не разумете да душу своју полажете за многе, као

---

¹⁾ коње.

мој Владика Христос, да дате мир браћи вашој? Треба dakле да се радујете и да играте, јер бисте једва могли (што) побољшати бавећи се молитвом, а делом свагда сами творите, да сте блажени због жалости (која долази) отуда и (као) ревнитељи. Јер добра је и молитва и веома добра, која нас чини да беседимо са Богом и узноси нас са земље на небо. А боља је и много виша: љубав; јер она (молитва) је део врлине, и од свега савршенога у телу најсавршеније, као неки одсечак и уд (део тела), а љубав је глава и савршенство, и јер показује са њом спретнуту смрност, која чини (човека) високим, и милостињу и човекољубље, а ради њих чак Бог постаде човек и зове се Бог, и ради тога се човек указује Бог и сличан небеском Оцу. Ради чега dakле оставивши ризницу свих ових добара (и) главу, трчите ка нижем и ка једној течевини? Треба они који су тако приспели ка глави, да се држе (ње) тврдо и све да чине, да од ње не отпадну. Бојимо се, кажу (они), због изостанка од (молитвеног) правила, али не бојте се; јер чиста исповест надопуниће вам овај недостатак и испуниће праведно молитву, само нека нема лености ни недостатка, тога се бојте, на то пазите. Ако ли тога нема (т. ј. лености и недостатка у служби), радујте се држећи се сведушно службе. Који овако служе, довољно научени, сви у служењу биће као они који добро чине. А ја ћу у слову изложити што ми је мало претекло.

ГЛАВА 34.

О ШИЉАЊУ НА ПРЕГЛЕДАЊЕ ИМАЊА.

Пошто ходећи у нашој немоћи стекосмо и нека мала непокретна имања, треба игуман и иконом да се брину и за њих, и да пазе колико је могуће, какови су они који се шиљу да се брину о њима (имањима), наиме побожни, мудри и старци за све, ако је могуће, и мртви за страсти због нападаја стрелчевих.¹⁾

ГЛАВА 35.

КАКО ТРЕБА ПОЈАТИ ПАНИХИДЕ КТИТОРИМА.

Довољно је о манастирским потребама и како треба наредивши, а о умрлим оцима нашим и братији, примићемо овако. Светло и са свеноћним бденијем треба да славите успомену трисветога и увек спомињанога оца нашега и ктитора кир Симеона монаха, која је месеца фебруара у 13. дан, који (дан) ви треба да празнујете светло и са пјенијима²⁾ и свећама (светлошћу), и у вашем

¹⁾ Свакако реминисценција из Пс. 90: „Ще стрѣлам летам
црѣл во днѣ“.

Студенички типик: ²⁾ светлим појањем и свећама и јелом и пићем до обилног. А још и на врата треба дати и јела и пића ко се деси на тај дан. А ово заповедамо игуманима, да пред овај празник шаље и на дунавску страну и на зетску и да купује рибу, и да буде обилно на празник преподобног оца нашега и ктитора господина Симеона. А још на спомен (празник) ту позивати владара ове земље и остале игумане.

јелу и пићу. Уз то подајте хлеб и вино на врата, ко се намери у тај дан. И ово треба да знate, јер много пута догађа се ова успомена¹⁾ у време великих постова (ускршњега): ви појте (т. ј. славите његов празник) пре поста, а увече на панихиди дати свој братији по свећу да поју (панихиду) држећи је над гробом.

О панихиди Настасијиној. На исти начин треба ви да појете и на дан успомене блажено-почивше Анастасије монахиње, некада бивше су-пруге, месеца јунија²⁾ 21.

ГЛАВА 36.

О ПАНИХИДАМА СВЕТИХ ОТАЦА И БРАТИЈЕ НАШЕ ПОЧИВШИХ У ОВОМ МЕСТУ, И КОЛИ ЂЕ (ЈОШ) ДАЉЕ УМРЕТИ, КАКО ТРЕБА ПОЈАТИ ПАНИХИДЕ И ДРЖАТИ ПОМЕНЕ.

И који после мене што достојно учинише и узаконише да се од нас помињу, нека бивају њихови годишњи помени, а такође (нека бивају помени) и братије, чија су имена написана у диптисима или ће се написати. А не само (њима треба држати годишње помене), него и ономе који се ново представио, свагда на сваком богослужењу јутрења и литургије и вечерња, нека бива помен у јектенијама, све до 40 дана my, у којима сваки

¹⁾ овај празник у велике постове. Ако падне овај празник у велике постове, то заповедамо празновати пре поста. А увече...

²⁾ јулија.

дан и просфора нека се приноси за њега, са овима. А помене свакога од умрлих нека уписује еклисијарх, да их ви имате незаборавно и да се врше (помени) неизоставно. Но о овом треба и смотреније казати, јер се догађа, пошто се умножила умрла братија, много пута, да се у једној седмици стеку три или четири успомене или више, и биће свакако нужно да они који желе да чине свакоме од њих помен на панихида, да изостављају одређене заповести у погледу панихида, које су вам обавезне у све дане, и да појете (панихиду) недавно умрлом; заповедамо да то не буде. Ако би неки од братије хтели да иду и да поју (панихиду) за умрле (нека то чине), а други нека поју у параклитику (октоиху) узакоњену панихиду. Нека буде и нека се врши, и угодно је нама, а чини нам се и Богу. Ако ли ради зиме или ради немоћи, да не кажем и лености нећете ово (т. ј. да држите посебне панихиде умрлима), то гледајте да колико год сазнате успомена које су се стекле у једној истој седмици, све заједно једном панихидом да свршите за све, ако се (међу њима) не догоди помен неком вашем игуману. Њему припада за себан помен, као оном који има да одговара за вас све. И тако ћете свршавати братији вашој дужан помен и нећете отпадати од вашег канона (правила), дајући га (помен) овако и у панихида, и на литургијама за њих. И то је добро да свима заједно бивају помени, и да се за свакога приносе

просфоре. Јер када је одређен законити јереј¹⁾ над гробовима, нека чини како му је угодно (у погледу помена мртвих), нарочито ако је могуће. А на вратима оно што треба да се даје за неке, наиме што је неко принео или принесе достојно за нечији помен, као што је уговорио у манастиру, пошто је оставио или оставља за њихов спомен, заповедамо да се неизоставно даје. Диптихе пак заповедамо у Господу јерејима самим или ђаконима, да на свакој литургији спомињу у диптисима записане, да не носе сами осуду њихова неспомињања и изостављања. А речено је потребно и о овом.

ГЛАВА 37.

О ОНИМА КОЈИ СЕ ПОСТРИЗАВАЈУ.

Треба рећи и о онима који се постризавају, који ако били неки славни или раније нама познати, и који поближе знају наш живот, нека се постризавају и у граници одређеног времена, молећи и сами ово, а уједно и примајући. Ако су прости и непознати, после проласка 7 дана од доласка овде, нека се облаче у плашт и у монашки шлем, нека им се заповеде по снази службе и нека се посматрају, да ли их са трпезљивошћу и смирењу врше. Ако су такови, нека остану 6 месеци, тада неки се постављају у ред са браћом и нека се постризавају, и нека приме заруку божанског

Студенички типик: 1) литург, према грчком оригиналу:
λειτουργός.

и анђелског образа (т. ј. малу схиму). Ако се случајно покажу непреломни, ропћући и лени према заповестима игумана, не треба игуман да их прима. Уз ово треба се бринути и за монахе који долазе са стране, њих треба примати са испитивањем, а не треба их присиљавати да се нечег одричу или (нешто) донесу. Јер не треба благодат Божју препродавати на дуг или продавати на добит, да не дође отуда каква срамота или укор у нас који смо се бадава постригли. И нека се не унесе ова зла и проклета реч: моје и твоје, веће или мање, мислити да је бољи онај који је донео од онога који није донео, то нека никада не буде међу вама, нека не буде. Ако би онај који се постризава хтео својевољно нешто донети, треба примити, јер ово је вољно и неприсилно, и дело богољубне воље и има чин милостиње и доброчинства, и од Бога биће награда на очишћење његових прегрешења, а уз то, истину да кажемо, поклон приноси Богу и пречистој Његовој Матери Наставници. Јер друго је одрицање и приношење, а друго дар или давање милостиње или поклон. Јер он (дар) отуда има као одговор наду и унапред полаже као неку куповину потребних за неке речене сагласности и светске куповине. А што је бадава и лежи у небеским надама и давањима, зато онај који даје нека не мисли да има неку предност ради тога над осталом братијом, но има да буде раван са свима, по држећем закону манастира. Ако ли када искушан демонима онај који је дао, што је веома не-

саветно, хоће да оде из манастира, и хтео би и даровано да однесе, но не треба му то дати, ма шта то било. Јер што је једном даровано Богу, не узима се. А онај који узима свештенокрадац је, а који чини свештену крађу, има епитимију. Сви знају (то), ако и не кажемо. Ово је овако и овако држите.

ГЛАВА 38.

О ДАВАЊУ БРАТИЛИ НА ВРАТИМА.

А оно што ће бити речено и што ви треба веома да чувате, умножава вама не малу корист и спасење. А шта је то? Давање на вратима и давање одмора и надгледање страних и немоћних, због којих сазидасмо и странопријемницу, испросивши (измоливши) место од некога Христольубивога, у којој ћемо и дати одмора страној браћи и немоћницама од њих дати да леже, колико моћ допушта да се удостоје бриге. Наге и босе треба одевати и обувати старим вашим одећама и обућом, што нећете давати ви сами, јер то не заповедамо, но игуман. А гладне треба хранити и души давати (тешити), као што рекосмо, већ узакоњеним хлебом и вином и неким сочивом, од претекле ваше хране. А ово треба да буде од ваше уздржљивости, а ако није могуће (од уздржљивости), а оно нека бар буде од преостатка (сувишка), јер и Богу је мило ако је могуће. А и умрле треба сахрањивати у гробљу за странце ради њих подигнутом, да не би добијајући од вас мање (т. ј.

храну и одело), боље и потребније (т. ј. погреб и сахрану) незбринуто имајући заборавили. А не треба сахрањивати просто и као случајно, но први отпојавши погребне песме и друго достојно збринувши, и сасвим без изузетка, све најусрдније треба указивати усрдност према страној нашој браћи, да и ми усрдну и богату милост за њих од Бога примимо. Јер нећемо никога од браће наше празна да отпуштамо са врата.

ГЛАВА 39.

О ПОУЦИ ИГУМАНУ И КА СВОЈ БРАТИЈИ, ДА НЕРАЗРУШНО ЧУВАЈУ СВЕ ШТО ЈЕ ЗАПОВЕЂЕНО У ОВОМ ТИПИКУ.

Молим све вас, браћо и чеда моја у Господу љубљена, да неразрушимо и непромењено у свему чувате, што сам вам наредио ја ваш грешни отац, вољу моју и примљено и савет и наређење (заповест), што је вами на корист и душевно спасење и учвршћење и умирење свију, па да кажем и на моју похвалу и украс муга духа пред Господом. Ради тога ово и сваки узрок саблажњивања по нашем знају (моћи) је у овом типику, и унесосмо јасно и непокривено и пожурисмо се отети, да не би после нашега одласка, нашавши место — за што (о чему) се молим, Владичице моја и опевана Госпођо Наставнице — непријатељ душа наших сотона поколебао вас од правога помисла, и поставио своју праћку и разбио (срушио) што је многим знојем и са многим трудом (на спасење

душе) од Бога добро утврђено, и на ову красоту, која се види, основано; где и после толиког нашег утврђења и колико је могуће тачности (бриге, строгости), зnam да нећe оскудевати зло, нити узрок зла, и развраћење од злога и безбожнога звера, и криви узроци и нападаји. Но (скоро) ви сви, будући просвећени благодаћу Исуса Христа, знате његове замке и како треба да се од њих уклањате, а то знате из божанских списа (т. ј. Св. Писма) и непрестаног читања поука, и од самога искушавања, и од онога чему се сами у искушењу научисте. Станите чврсти (учвршћени) против зла, имајући велику и неразориву Божију помоћ, топлим заступањем непорочне и пресвете Владичице и Госпође Богородице, и славнога мученика Полиевкта, и молитвама блаженога оца нашега Симеона. А приложићу и своју грешну молитву; и нека се братски учи и покорава онај који не зна од онога који то добро разуме, и нека се васпитава (опомиње) неваспитан и неразуман од разумног. И тако у Св. Духу и у љубави један од другога утврђивани и сврставани као у убојни ред, и добро и духовно и спасоносно поучавани, као што је речено. Добро зnam и уздам се у Христа истинитога Бога нашега и у Његову пресвету Матер Богородицу, заступницу нашу и поборницу, да ћете се увек сачувати неповређени. И тако нашавши вас непријатељ наоружане и укрепљене посрамиће се, и узалуд и напразно зијајући постидеће се, без дела (ништа не учинивши) биће

далеко од вас одагнан, а ви се спасавајте и вели-
чајте се и мирујте, и сви ће вам завидети због
ваших добрих дела, и бићете у часном животу у
све дане важега живота. Сетивши се још нечега,
прекинућу реч.

ГЛАВА 40.

О БОЛНИЦИ И О БОЛНИЧАРИМА.

Рекох напред нешто мало о нашој болесној
браћи. Све је остављено игумановој вољи што се
тиче њихове бриге. Заповедамо да се за болне
одреди (изабере) ћелија, која има облик болнице,
и да се поставе постельје¹⁾ болнима за лежање и
одмор, и да им се даје болничар да их двори у
свему. Ако ли мојим гресима многи падну у бо-
лест, нека им се даду и два болничара, (као и)
велика арула, т. ј. огњиште сковано од меди и које
се преноси, на коме ће се топити укроп за болне
и друго (спремати) што им је на утешу. (За њих
се треба бринути не једноставно), него по могућ-
ству за јело и пиће и друге потребе. А игуман
свагда, не ретко, нека долази у болницу и нека
сведушно надгледа братију и нека долази у бол-
ницу и нека доноси свакоме (што је) потребно.
А братија наша болесна, нека се — уздајући се у
ово — не распусте тражећи нешто сувишно и што
никада нису ни чули, ни видели ни окусили, но нека

---

¹⁾ Можда у тексту „и οδροκε“ слово и није копула, него
број 8, према грчком „καὶ κραββάτους ὄκτω.“

се уздрже и буду скромни, задовољни само са оним, чему је време и што је могуће манастиру донети (набавити), то да им се донесе. Ако им (болесницима) и служите ради заповести коју смо заповедили, но не заповедамо да се наслажују. Мислимо да живе скромно (смерно), као што приличи монасима, да и они приме од Бога награду трпљења, коју ће им испосредовати уздржавање од похота и туга од болова.

ГЛАВА 41.

ДРУГА ПОУКА КА ИГУМАНУ И БРАТИЈИ.

То је, дакле, колико нам је по вољи и доброугодно Богу и Наставници, и вама од потребе и на не малу корист, што ћете сада чувати неразрушно и непромењено па свагда. А то је: неизоставно вршити предану вам службу (устав) на свима (богослужбеним) скуповима, чувати веру и част која припада вашим игуманима, међусобно се љубити и трудити се да сваки свакога надвисује у смиреномудрости, саосећајући невољу један другога (у свему), као удови једнога тела и попуњавати недостатке један другога. Не устремљавати се у завист (распре), ни на нелепу (ружну) љубав или незаконито скупљање и расцепе, чувати се првоседења и светских почасти. А само на једно пазити: по врлини живети и наравно владати се, и ништа друго, ако је могуће дисати спасоносном речју, и свим што је на сазидање душе и на корист. Уз ово изгонити од вас извор свих зала,

т. ј. љубав према добитку и љубав према првенству, и стицати и узимати од онога што је манастирско, или којим другим начином, и остављати и чинити ризнице макар и до малога, што није заповедио игуман, нити је дозволио предани вам номоканон. Не само ово, него или небригом или којом другом лудошћу пуштати да нешто манастирско пропадне. И ово је равно првом (т. ј. узимању од манастира) и проузрокује исту кривицу пред Богом. Слободан говор сеците колико је могуће. И сажето да кажем: треба одгонити све што не води ка спасењу.

Немојте, о чеда и браћо, никада да поштујемо оно што шкоди, а да обилазимо оно што спасава, јер ништа није од преданога нама немоћно (слабо) или да не може да исправља. Па ако би нешто од овога некима изгледало таково да је најслабије, ипак боримо се, претрпимо (издржимо), поднесимо храбро, присилимо мало себе. Јер нисмо свет оставили ради одмора и раскоши, но ради журбе и борбе по могућству, ради примања обећаних добара. „Присилимо дакле себе, као што је речено, присилимо, јер сила је царство небеско и усилници га грабе (отимају)“ (Мат. 11, 12). Јер нико ленив није поставио победу, нити је ко год спавајући и сањајући победио свога ратног непријатеља; оних су победни венци и трофеји, који добро трче, који се труде, који се боре, који издрже трудове од борби. Кроз многе невоље, каже Господ, треба (ваља) вам ући у царство не-

беско (Дела 14, 22. 21). Зато молим све вас, владајте се као што доликује позиву вашем (Ефес. 4, 1), поставите телеса ваша света Господу, љубите се међусобно, добро трчите предлежећу вам борбу, што је добро, што Бог воли, то помишљајте. Што сте чули и научили, не одступајте то да чините (Фил. 4, 8—9). Браћо, време је прекраћено, сећајте се душа ваших и не заборављајте наше смерности у вашим молитвама.

ГЛАВА 42¹⁾.

О ЂЕЛИЈИ КАРЕЈСКОЈ СВЕТОГА ОЦА САВЕ.

А хоћу ка вашој љубави и ово да изречем, па шта више и заповест да додам. Ја многогрешни и увек слаб на духовна подвизавања бих у манастиру наше свете Владичице и Богородице Наставнице наше, и да ли послужих, или потрудих се, или не мале туге примих, говорим по апостолу Павлу: „да ли у телу, не знам, или осим тела, не знам, Бог зна” (II Кор. 12, 2). Тако и ја о себи говорим: ако што и примих од тога реченога, то не знам, Бог зна. Јер остало је у манастиру докле сабрах ваше у Господу љубимо стадо, пошто је мојој немоћи не мало помогла Владичица наша и Госпођа Богородица и Наставница. „Мир вам” говорећи, као и Христос својим ученицима. И помислих: Када са вами у манастиру пребивах хотећи вас сабрати или послужити вам, и заборављах своја веома умно-

---

Студенички типик: ¹⁾ Нема целе ову 42. главу.

женеа прегрешења, која учиних према Богоу у вашој љубави, и поразмислих у себи да треба да размишлим и о својим сагрешењима. И изишавши (из Хиландара) и начиних себи стан, који ће бити двојици или тројици, и подигох црквицу посвећену светом и преподобном пустиножитељу оцу Сави (т. ј. Освећеном), чије име и ја недостојни имам. И начиних овај (т.ј. Карејски) уставац (мали устав), како треба (да се владају) они који хоће да живе у овој ћелијици. Да, ову заповест дајем игуману и вама, да не постави онога који служи ради телеснога одмора или опет неписменога, или онога који тргује у њој, но да се изабира онај, који хоће и жели да иде прискрбним путем и да уђе кроз тесна врата (Мат. 7, 13). Онога који испуњава овај устав, који написах, овде у овој ћелији, ако видите да није достојан (онај) кога оставих живећи у овој ћелијици ученика свога, то (треба) послати на ово место (онога), кога видите да жели и љуби горње писање (т.ј. типик Карејски), био он стар или млад, а такав ће се наћи међу вами. И ово заповедам после мога одласка Господу (т.ј. после смрти), да не дате у оно место ништа, нити опет, заповедам, да узмете од њега нешто. Ако ли прекршите ову заповест, увредићете оно место, то нека вам је супарник на страшном суду преподобни отац Сава (Освећени) и ја смерни (т.ј. св. Сава српски).

ГЛАВА 43.

О ЧИТАЊУ ОВОГА ТИПИКА СВАКОГА МЕСЕЦА И СВРШАВАТИ ГА, И ПРОЧИТАТИ ГА НА ДАН УСПОМЕНЕ КТИТОРА.

Заповедам вам да овај типик читате у почетку сваког месеца, за време вашег јела, ради сећања заповеђенога вам и на корист душа ваших. Тако будите (грчки: *јер тако бићете*). А ви у вашем спасењу усавршени, као они који сте добро сачували оно што сте примили од ваших отаца, и дајући мени награду (плату) за ово духовно поучавање и настављање у Господу. А Бог мира призивајући нас (грчки: *који нас је позвао*) и на вечну Његову славу због Његове многе и неисказане доброте, нека вас усаврши и утврди у Његовој светој вољи, због јединца Сина Свога Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа и пресветога и животворнога Духа, коме припада свака слава, част и клањање и вељељепије, и сада и увек, и на векове векова, амин.

4. ЖИВОТ СВЕТОГА СИМЕОНА НЕМАЊЕ.

О НАСЛЕЂУ СВЕТОГА ОВОГА МАНАСТИРА (т. ј. СТУДЕНИЦЕ) ПРЕПОДОБНИМ ОЦЕМ НАШИМ И КТИТОРОМ ГОСПОДИНОМ СИМЕОНОМ И О ЊЕГОВУ ЖИВОТУ,
КАКАВ БИ ПРЕД БОГОМ И ЉУДИМА.

УВОД. О СТЕФАНУ НЕМАЊИ КАО ВЛАДАРУ.
ЗИДАЊЕ МАНАСТИРА.

Оче благослови!

Овај наш свети манастир (т.ј. Студеница), као што ви знате, било је ово место као пусто ловиште зверова. Када је дошао у лов господин наш и самодржац, Стефан Немања, који је царевао свом српском земљом, и када је он ловио овде, изволи му се да овде, у овом пустом месту, сагради овај манастир на покој и умножење чина усамљеника (монаха). Јер нека је знано свима нама и другима, да Бог, који твори људима на боље, не хотећи људске погибли, постави овога ваистину трипут блаженога господина нам и оца, овога самодржавнога господина, нареченога Стефана Немању, да царује свом српском земљом. И пошто је обновио

очеву дедовину¹⁾ и већма утврдио Божјом помоћу и својом мудрошћу даном му од Бога, и подиже пропалу своју дедовину и придоби (стече) од поморске земље Зету са градовима, а од Рабна оба Пилота, а од грчке земље Патково, све Хвосно и Подримље, Кострац, Дршковину, Ситницу, Лаб, Липљан, Глобочицу, Реке, Ушку и Поморавље, Загрлату, Левче, Белицу. То све мудрошћу и трудом својим ово све придоби, некада од насиља пропалу му своју дедовину, оно што му је достојно српске земље. И поспешењем Божјим владавина (држава) његова примила је одасвуд мир и тишину, јер овај вαιстину диван и страшан постаде свима који живе око њега, пошто је владавина његова била 37 година сачувана и цела и ни од њега повређена.

Јер како ћемо овога назвати? Владарем ли, а уз то и учитељем? Јер утврди и уразуми срца свију и научи нас како правоверни Хришћани треба да држе праву веру ка Богу. Прво показа на себи добру веру, а потом и друге научи, цркве освети, манастире сазда, слушајући светитеље (архијере) у сласт, штујући јереје, а ка монасима имајући велику смерност и љубав, нада безнадежним, заступник убогим, хранитељ ништих, уводећи наге у свој дом и одеваше (их), сиромашне нахрани, удовице оправда, слепим и хромим и немоћним и глухим и немим вαιстину по-

---

¹⁾ Т.ј. Рашку.

стаде мати. И просто рећи: све своје имање у зајам издаде, јер постаде други Аврам страно-примац, земаљски анђео, небески човек. „Стога га и Бог преузнесе и дарова му име, које је изнад свакога имениа“ (Фил. 2, 9), имену његову поклонише се сви народи. Сам сазда манастире: прво у Топлици светога оца Николе, и други тамо свету Богородицу у Топлици; потом опет сазда манастир светога Георгија у Расу. И свима тим манастирима саввори управу као што треба (приличи). А после тих сазда овај наш свети манастир (т. ј. Студеницу), који и посвети имену пресвете Владичице наше Богородице Добротворке, саздавши од мала и до велика, и села предаде манастиру заједно са другим потребама манастиру, иконама и часним сасудима и књигама и ризама и завесама, и (оним) што је писано у златопечатној његовој повељи, а (што је) још и у цркви написано на стени, и са клетвом и са везом да нико не измени његова предања, као што слушате о том реч и у овим књигама напред.

СТЕФАН НЕМАЊА ЖЕНИ СИНА СТЕФАНА ЂЕРКОМ
ГРЧКОГ ЦАРА АЛЕКСИЈА. ТЕЖЊА НЕМАЊИНА ДА
ПРИМИ МОНАШТВО

Божјом помоћу и својим трудом то све стече.
И када је владавина његова Божјом помоћу добила мир и тишину одасвуд, усхте и саввори себи (као) пријатеља великога грчкога цара Богом венчанога кир Алексу Комнена, и узе његову кћер

за благороднога и љубљенога сина Стефана, кога и одреди да му буде намесник. А овај благоверни и христољубиви господин, пречасни старац подвизаваше се да се у дан страшнога суда приброји у неки број са онима који су угодни Богу, и како би којим добрим делима добио оно рајско и неисказано насеље, нарочито жељаше како би му било могуће да прими анђелски и апостолски образ. И подвизаваше се да са успехом последује речима Владике: „Узмите јарам мој на се, јер сам кротак и смеран срцем, и нахићете покој душама вашима; јер јарам је мој добар и бреме моје лако” (Мат. 11, 29—30). Јер каже (Св.) Писмо: „Љубав Божја привезана је у вернима”. А за овог блаженог старца сигурно се привеза ка вери његовој речено: „Ко љуби оца или матер више него мене, није мене достојан, и ко не прими крста свога и за мном не иде, није ми подобан” (Мат. 10, 37—38). „Јер сваки који остави дом или села или имање или жену или децу или браћу или оца или матер ради мoga имена, примиће стоструко и наследиће вечни живот” (Мат. 19, 29; Марк. 10, 29—30). Богољубни отац наш и ктитор жељећи примити овај (живот), молбе узашиљаше ка премилостивом Владици, да га не лиши жеље. Прошло је много времена, пошто је сачувао државу 37 година у моћи и снази непобедно и неповређено са свих страна, и благородна деца његова била су отхрањена у доброј вери и чистоти.

О владавини његовој и држави његовој не исписасмо по реду, што слушасмо и видесмо, ради умножења речи. Јер сам Бог зна и није сакривено људима колики је био његов подвиг за нас и за људска незнања, овога блаженога мужа, господина нам и учитеља, који има Соломонову премудрост, кротост Давидову¹), Јосифову добру нарав; свима чудан и страшни владар владарима и господар господарима, и просто рећи други му неће бити раван. Зато ћу о овом укратко исповедити (изложити), да се не умножи писање.

СТЕФАН НЕМАЊА САЗИВА САБОР НА КОМЕ СЕ
ОДРИЧЕ ПРЕСТОЛА

А када је навршио 37 година у држави својој, премилостиви Владика не превиде његова мольења, којим је уздисао из дубине срца, но као милосрдан и трудопримац и давалац наплата хоће да се сви спасу. Јер када је дошло (згодно) време, овај прозорљиви муж сву славу и част овога света сматраше као ништа, и красота овога света изгледаше му као и дим, а Христова љубав растијаше у њему и разгараше срце његово као дом спремљен му, и (као) пречисти сасуд Његову светом Духу, пошто се неким усељењем у његов ум уселио Христос и водио га.

И, тако пославши, скупи своју благородну децу и све своје изабране бољаре, мале и велике, и скупивши их ка себи, поче им говорити учећи

---

¹⁾ Из стихире на цара Константина и Јелену.

(их): „Чеда моја вазљубљена и од мене отхрањена, ево нека је знато свима вама, како Бог својим промислом постави мене да владам над вами, и какву озлобљену земљу нашу примих у почетку, и помоћу Божјом и пресвете Владичице наше Богородице, колику моћ имаћах, не облених се нити дадох себи покоја, докле све не поправих. И Божјом помоћу дадох вам у дужину и ширину, што нека је знато свима. А све вас, као и своју децу, отхраних, све до сада, и научих вас како да се држите вере правоверне. „А многи иноплеменици устадоше на ме и опколише ме као и пчеле сâт, но именом Господњим противљах им се и одолех њима” (Пс. 117, 10). Зато и ви, чеда моја вазљубљена, не заборављајте учења свога и правовернога закона, који сам ја установио. Јер, држећи ово, имаћете Бога као помоћника себи и пресвету Госпођу Богородицу, и моју, иако грешну, молитву. А сада отпустите мене, владику (владара) свога с миром, да виде очи моје спасење, које је спремио пред лицем свију, светлост за откриће народима и у славу (Лук. 2, 29—31) вама, пастви мојој. Јер видим, „како је све човечанско, што после смрти не остаје, сујета; неће остати богатство, нити ће заједно ићи слава, јер када смрт дође, све ово ће уништити”. (Погребна стихира). Зато се узалуд метемо: „кратак је пут којим течемо, живот наш је дим, пара, земља и прах. За мало се јавља, а убрзо нестаје.¹⁾ Зато

¹⁾ По Јак. 4, 14. Стихира на стиховије у петак на вечерњу 3. глас, мертвен.

је све вијестину сујета. Јер „овај живот је сенка и сан, јер сваки земаљски мете се ни за што, као што рекоше књиге: када и сав свет стечемо, тада ћемо се и у гроб уселити, где су заједно цареви и убоги“.¹⁾ Зато, чеда моја љубима, пустите ме брзо, да идем видети утхе Израиљеве”.

Овим поукама поучи их добри господин и добри пастир. А ови сви много су ридали и говорили му: „Не остављај нас сиротâ, господине, јер ти нас освети и ти нас научи и ти нас просвети, пастиру добри, који полажеш душу своју за овце (Јов. 10, 15), јер никада у твоје дане вук не уграби овцу од Богом преданога ти стада пастве. И у свих 38 твојих година бисмо сачувани и отхрањени, и другога господина и оца не познасмо осим тебе, господару наш!“

НЕМАЊА ПОСТАВЉА НА ПРЕСТО СИНА СТЕФАНА. НЕМАЊИНА ПОУКА СИНОВИМА

А он, блажени старац, посаветова их премудрим речима као отац да престану од ридања и суза; а Божјом вољом изабра благороднога и љубљенога сина, Стефана Немању, зета Богом венчанога кир Алексија цара грчкога, и овога им предаде говорећи: „Овога имајте у место мене, добри корен који је изишао из моје утробе, и овога постављам на престо Христом дароване ми

---

¹⁾ Сједален у погребном канону.

владавине". И сам га венча (круниса) и благослови га изванредно, као што благослови Исак Јакова, сина свога, сваким благословом (I Мојс. 27, 28—9), и поче га учити да напредује у сваком добром делу у својој владавини, и да буде добросрдан према хришћанском свету, који му предаде, Богом пасену од њега паству, говорећи му: „Чедо моје љубимо, паси овај мој Израиљ, и пази на њега, водећи га као јагње Јосиф”.

Заповедаше му да се брине о црквама и о онима који служе у њима, да у сласт слуша светитеље (архијереје) и црквене слуге, и да поштује јереје и да бди над чрнорисцима, „да би се молили за тебе, и да ни у чем не будеш зазоран пред Богом и људима”. И благослови другога свога благороднога и љубљенога сина, кнеза Вукана, и постави га за великога кнеза, и одељи му довољно земље, и даде и њему заповести дане овоме (т. ј. Стефану). И постави их добри отац обојицу преда се, и говораше им: „Синови, не заборављајте мојих законâ, а срце ваше нека чува речи моје, а дужина живота и године живота и света додаће вам се. Милостиње и вера нека вас не остављају, привежите их о свој врат и напишите (их) на таблици срдаца својих, и наћићете благодат. И помишљајте добро пред Богом и људима. Уздајте се свим срцем у Бога, а не величајте се својом премудрошћу. У свима путевима својим знајте да ваши путеви (треба да) буду прави и ноге ваше неће се спотицати. Не будите мудри за себе, а бојте

се Господа и уклоните се од свакога зла, тада ће тело ваше имати исцељење (здравље) и кости ваше одмор. Поштујте Господа од својих праведних трудова и дajите му првине од својих праведних плодова, да би се испуниле житнице ваше мноштвом пшенице, а пивнице ваше (да би) вино точиле. Синови, не губите снаге у казни Господњој, нити клоните обличивани од њега. Јер Господ кара онога кога љуби, а бије свакога сина, кога прима. Блажен је човек који је нашао премудрост и онај смртни, који је видeo разум. Јер боље је њу куповати (премудрост), него (имати) ризнице злата и сребра; а скupља је од драгоценога камења; њој се не противи ништа лукаво, а слатка је свима који јој се приближују. Свака (друга) драгоценост недостојна је, јер дужина живота и године живота су у њезиној десници, а у левици њезиној је богатство и слава. Из уста њезиних излази правда, а закон и милост носи на језику. Путеви њезини су путеви добри, и све стазе њезине су у миру. (Она је) дрво живота свима који се држе ње и који се ослањају на њу, као на Господа тврда" (Приче Сол. 3, 1—18). Јер ја вам дајем ову заповед: да љубите брат брата, не имајући међу собом никакве злобе. Овоме, као и од Бога и од мене посађеном на престолу моме, ти се покоравај и буди му послушан. А ти опет владајући не врећај брата свога, но га имај у почасти. „Јер ко не љуби брата свога, Бога не љуби. Бог је љубав. Зато ко љуби Бога, нека љуби

и брата свога" (I Јов. 4, 20, 8. 21). Јер о овом сав закон апостоли научише, мученици венчани бише и пророци висе (Мат. 22, 40). „Зато ако хоћете и послушајте мене, добра земаљска уживајете; ако ли нећете и не послушате ме, оружје ће вас појести” (Исаја, 1, 19—20). А вама, синови моји љубљени, нека вам буде мир од Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа и Дух Божји нека почива на вама, крепећи и покривајући вас од свију видљивих и невидљивих непријатеља и водећи вас у миран пут. Мир буди и вами, властело моја и бољари! Мир буди и вами млађи, које вас отхраних од рођења матера ваших. Мир буди вами свима, умно стадо Христово, које ми Бог предаде, и пасавши вас сачувах (вас) неповређене, као добар пастир полажући душу своју за вас. Зато вас молим, чеда моја љубима, богати и убоги, стари и млади, држите упутство моје, оца вашега. „Бога се бојте, цара поштујте” (I Петр. 2, 17) просвећујући цркве, да и оне вас просвете, слушајући епископе, јереје имајући у част и ка монашком чину имајући част, да се моле за вас. А ви имајући међу собом правду и љубав, не заборављајте милостиња. И „благодат Господа нашега Исуса Христа и љубав Бога и Оца и заједница светога Духа нека буде са свима вами. Амин” (II Кор. 13, 13).

И после овога, као што и напред писасмо, предаде им да међу њима царује вазљубљени син његов Стефан Немања, и уклони се од народа. А они плакаху и ридаху, гледајући како се растају

од таквог господина и пастира, и тако плакаху и ридаху, као што се „чuo и глас и у Рами: Рахиља оплакајући децу своју, није се могла утешити” (Мат. 2, 18). Ваистину у недоумици сам како да га назовем. Да ли господином? Да ли учитељем праве вере? Добрим оцем? Пастиром, који вером напаса предано му стадо? Просветитељем цркава и учитељем добрих обичаја и који вазда пребива у молитвама? Да ли преизобилним служитељем и љубитељем ништих? Да ли наставником праве вере и учитељем добре вере и чистоте, светилом васељене? Да ли наставником пуним вере и узором кротости и поста? Да ли наставником премудрости и смислодавцем и укротитељем несмислених? Да ли чуваром стада свога и премудрим бранитељем свију оних који живе око њега? Јер ваистину ово све догоди се на њему. „Јер беше пун премудрости и разума, и благодат Божја беше на њему” (Лук. 2, 40).

НЕМАЊА ПРИМА МОНАШТВО И ДОБИЈА ИМЕ СИМЕОН. СИМЕОНОВ ЖИВОТ У СТУДЕНИЦИ. ЖЕЉА СИМЕОНОВА ДА ОДЕ У СВ. ГОРУ.

А после свега овога учини да свима буде јављено дело овога премудрога и дивнога мужа, и благословивши свет свој, остави од Бога дану му владавину и све много своје изванредно и различно, пошто се Богу и пресветој Владичици Богородици тако изволело да га насети неисповедиме и свете жеље. Раздавши све своје имање ни-

штима, изиђе од своје владавине и деце своје и жене своје, Богом данога првога венца, јер овај не постаде учесник другога брака, но учини себе заједничарем неисказанога и часнога и светоанђелскога и апостолскога образа, малога и великога, и би му наречено име господин Симеон, месеца марта 25. (дан), на свето Благовештење године 6703 (1195). У исти дан и Богом дана му жена, која је била госпођа свој српској земљи, Ана, и она прими овај свети образ, и би јој наречено име госпођа Анастасија.

Када је ово било свршено, отац наш господин дође у наш манастир (Студеницу), који и сазда, свету Богородицу Добротворку, а госпођа Анастасија оде ка светој Богородици у Рас. А овај предивни (пречудни) и блажени отац наш и ктитор, господин Симеон, пребиваше међу нама у свакој доброј вери и чистоти, преуспевајући и учећи све духовним подвигом, говорећи нама који смо око њега: „Узмите јарам мој на се и научите се од мене да сам кротак и смеран срцем, и нађите покорј душама вашима. Јер јарам мој је добар, и бреме моје је лако” (Мат. 11, 29—30). Јер вистину отац наш господин Симеон сатвори писано у еванђељу, продаде све што имађаше и купи једини бесцени бисер (Мат. 13, 46): Христа, ради кога све ово учини, и уподоби се заповести ономе младићу, што му Спас заповедивши рече: „Ако хоћеш да будеш спасен, иди и раздај све своје имање ништима, и, узевши крст, пођи за мном”

(Мат 19, 21). Блажени овај старац све ово испунивши, остале у овом нашем манастиру (т. ј. Студеници) две године, и умножи стадо Христово чрначкога чина. И зажеле узићи на виши духовни степен, видевши како Свето Писмо каже: „Уклоните се од својих места и рођења свога, јер ни један пророк није примљен (угодан) у својем отаџству” (Лук. 4, 24).

Зато и богољубиви господин Симеон зажеле опет отуда да изиђе и странствује, да собом испуни све речено, и нашавши реч која каже: „Они који се уздају у Господа, уподобише се Светој Гори, што се никада неће поколебати непријатељским напастима”. (Трећи антифон на јутрењу другога гласа). Јер тако зажеле изићи прво ради светога места, а друго ћу вам укратко казати.

ОДЛАЗАК СИМЕОНОВ У СВ. ГОРУ.

Овај блажени господин наш Симеон имаћаше три сина. Један најмлађи, — не могу га назвати сином, но робом, — кога љубљаше изнад свих, а и овај му неодступно работаше. Јер овај као млађи међу својом браћом и најмлађи, и, просто рећи, видевши немоћ своје природе и умножење својих грехова, учини као и блудни син, оставивши доброга оца и господина, и блажену матер госпођу своју, и благородну, нећу казати браћу, но господаре своје, и обнажи све безумљем својим. И отидох у туђу страну далеко, хранећи се са свињама, и не насићиваше се њихове хране, „мртав

би и не оживе, изгубљен беше, и не нађе се” (Лук. 15, 24). Јер ради овога блажени отац господин Симеон зажеле ићи у Свету Гору, да као добри пастир потражи одбегло јагње, и да га узевши на раме приносе ка Оцу своме и ка својој воли, и да од Бога добије награду ради устрањења од својих, да испуни другу жељу срца свога и да нађе љубљено и заблудело јагње своје. И распаливши се Духом мольаше се Богу говорећи: „Цару славе, једини бесмртни, Оче неба и крепости, и који промислом своје доброте нећеш да погине ни један човек, но да се сви спасу (I Тим. 2, 4), не остави мене да погинем. Јер знам да је велика милост Твоја на мени и сада Те, Владико, молим, дај ми да скончам ово течење”. И ово рекавши посла по Богом дароване му синове. Када су се они састали са свом властелом и боярима, и опет по други пут давши им благослов, отиде отуда (одатле) у Свету Гору, месеца октобра 8. дан, године 6706 (1197). А господину сину своме, који је остао у Богом даној му области, заповеди да се брине о свему заповеђеном и о овом нашем манастиру (т. ј. Студеници), и да се труди о даљем напретку (подизању) његову. А блажени отац наш и ктитор господин Симеон, одлазећи постави игумана овом светом месту, изабравши преподобна мужа, по имену Дионисија јеромонаха, и предаде му да се брине и да снабдева стадо Христово, које је у овом светом месту.

ВОРАВАК СИМЕОНОВ У ВАТОПЕДУ. ПОДИЗАЊЕ
ХИЛАНДАРА.

А он, блажени, дође у Свету Гору месеца новембра 2. дан. Богоносни и преподобни оци, који живљаху у Светој Гори, примише га с радошћу и с великим почашћу. Прво се усели у манастир Ватопед, јер ту и нађе жељено, заблудело своје јагње; и целовавши га и примивши га на своје раме, како доликоваше и постави га себи у службу.

И оставши ту мало времена, овај блажени хтеде да као што и овде оправда царство своје, тако и тамо зажеле да нађе место спасења свима који долазе одасвуд. И измоли у цара кир Алексе, свога пријатеља, пусто место ради устројења (подизања) манастира у Светој Гори. И узе мене грешнога из Ватопеда у место то, и уселисмо се. И преподобни отац наш остале са мном у Светој Гори годину и пет месеци. Ко може исказати подвиге и трудове овога блаженога? Јер, ваистину, сви који су живели у околним крајевима, дивљаху му се, гледајући на њему неисказана Божја сакођења, и долажаху к њему на благослов. И ту се преосвећени и богобојажљиви и христольубиви и чирорисци и цео освећени клир Свете Горе не раздвајају од њега, дивећи се толикој смерности и примеру кротости и учитељу поста и последнику учења светих еванђељâ, према реченом: „Ко хоће да буде старији, нека буде млађи од свију и свима слуга” (Марк. 9, 35); „и ако не будете незлобиви као деца, нећете ући у царство небесно”

(Мат. 18, 3). И опет: „Блажени су ништи духом, јер је такових царство небесно” (Мат. 5, 3). „Блажени су који овде плачу, јер ће се тамо смејати” (Лук. 6, 21). „Блажени су кротки овде, јер ће тамо бити наследници царства небеснога. Блажени су гладни и жедни овде, јер ће се тамо наситити. Блажени су милостиви овде, јер ће тамо бити помиловани. Блажени су чисти срцем, јер ће вазда Бога гледати” (Мат. 5, 3—8) и друго остало. Јер блажени отац наш и ктитор, господин Симеон, постаде извршитељ свега овога, и није био зазоран ни у којем добром обичају, но прими спасење са онима који живе Христа ради. И стиже на ливаду мира, међу дрвета красна узрастом и плодовима, на којима поју слатке птице, где слушавши и поживе мирним и неметежним и богоугодним животом, и укоренивши се добро у правој вери и светло сијајући, стојаше као дивно дрво у добром пристаништу (т. ј. Светој Гори). А посред ове нађе некога жељенога монаха (т. ј. Саву) као слаткогласну птицу и пустинољубиву грлицу, милу утеху Христољубиву старцу, и некада од њега отхрањено јагње, грану (изданак) од његова плода и цвет од његова корена, а ту (је) и добри мирис. Јер, ваистину, зажеле и почину на красној ливади, на којој појаше птица, мењајући гласове, и насићиваше се са пет премудрих чула: гледањем, слушањем, мирисом, гласањем и моловањем птице. Јер изиђе (Симеон) из отачаства свога на ону свету ливаду, т. ј. Свету Гору, и

нађе некадашњи манастир, зване Милеје, Ваведење свете и преславне Владичице Богородице, разваљен сасвим од безбожних ратника. И други већи (бољи) подвиг узе и потруди старост своју, и мене, ако и недостојна, кога је имао код себе где му работа. Као што овде обнови и устроји све, тако подиже и то свето место, да нас ни тамо не лиши обновљења и помена и уточишта. И скупивши ту довољно чрнаца (монаха), постави некога преподобнога мужа по имену Методија монаха. И управивши све што је на довољство манастиру и онима који живе у њему, остале ту 8 месеци, вршиће подвиге и неисказана духовна исправљења, која не може исказати човечји ум. Јер не само ту у манастир свој, но и у свој тој Светој Гори и свима ту манастирима даде преизобилне милостиње, на помен себи и свему своме наследству.

БОЛЕСТ СИМЕОНОВА. ПОУКА СИМЕОНОВА СВ. САВИ.

У 17. дан месеца фебруара поче часна старост његова нешто мало слабити. И ту одмах блажени старапт господин Симеон позва мене недостојнога и одасвуд умаљенога, и поче ми са тихошћу говорити свете и часне и слатке речи: „Чедо моје слатко и утехо старости моје, „сине, слушај моје речи, приклони ухо своје ка мојим речима и нека не пресахну извори твога живота, сачував их у срцу своме. Јер су живот свима који их налазе. Сваким чувањем чувај срце своје, јер од њих су

излази живота. Уклони од себе оштра уста и увредљиве усне одбаци далеко од себе. Очи твоје нека гледају право и веће твоје да мигом указују на оно што је праведно. Право ходи ногама својима и исправљај путеве своје. Не скрећи ни десно ни лево, јер путеве који су десно зна Бог, а они с лева су развраћени. А ти учи оно што је право, а хоћење твоје да буде у миру. Сине, пази на моју премудрост, прилажи ухо твоје ка мојим речима, да сачуваш моју добру мисао, а осећај усана мојих казујем ти" (Приче Соломонове 4,20—5,2). „Чувај, сине, закон оца твога, не одбаци карања матере твоје" (Приче Сол. 1, 8). „Сине мој, послушај ме сада и бићеш блажен, јер блажен је муж који ме послуша и човек који сачува путеве моје. Не мешај се са безумним. Тражи премудрости, да поживиш. Исправи сведочанства у разум. Јер онај који кори зле примиће себи досаду, а онај који обличава нечастивога, порећиће себе. Не обличавај зле, да те не омрзне. Обличавај премудрога, и заволеће те. Укажи премудроме на кривицу и биће мудрији, а праведнику поуку и наставиће да је прима. Почетак премудрости је бојазан Господња и савет светих (је) разум, а разумевати закон добра је мисао. Јер оваким добрим обичајем много ћеш поживети и продужиће ти се године живота" (Приче Сол. 8, 32—34; 9, 6—11).

И блажени подигавши своје руке, положи их на мој грешни врат, и поче жалосно плакати, и

дарујући ми слатко целовање, поче говорити: „Чедо моје вазљубљено, светлости очију мојих, и утехо и чувару старости моје! Ево већ приспе време нашега растанка; еве ме већ отпушта Владика с миром, по речи Његовој, да се испуни ређено: „Земља си и у исту земљу ћеш поћи” (I Мојс. 3, 19). А ти, чедо, не скрби гледајући моје разлучење, јер ова је чаша свима заједничка. Јер ако се овде растајемо, тамо ћемо се опет састати, где више нема растанка”. И подигавши своје пречисте руке и положивши (их) на моју главу, говораше: „Благосиљајући, благосиљам те! Господ Бог благословен и поспешиће твоје спасење, и нека ти место земаљскога даде благодат и милост и царство небесно, и нека исправи пут твога течења, којим раније од мене потече, имајући нераздвојну са собом, овде и тамо, моју — иако грешну — молитву”. А ја павши ничице на његове пречисте ноге, са сузама говорах: „Многих и великих дарова насладих се од тебе, блажени господине мој, Симеоне! Зaborавих све, ја јадни и неблагодетни, помешах се са несмисленом стоком и уподобих са њима, бивајући убог добрым делима, а богат страстима, пун срама, лишен смелости према Богу, осуђени од Бога, оплакани од анђелâ, бивајући на смех бесовима, обличиван од своје савести, посрамљен својим злим делима. Мртв сам и пре смрти, и пре суда сам себе осуђујем, пре бесконачне муке сам себе мучим од очајања. Јер ради тога, клањајући се, припадам ка пречистим твојим

ногама, не бих ли ја, неисправљени, ради твојих пречасних молитава, неко мало оно олакшање добио у страшни онај долазак Господа нашега Исуса Христа”.

А када је дошао 8. дан тога месеца, рече к мени: „Чедо моје, пошли ми по оца духовнога и по све часне старце Свете Горе, да дођу к мени, јер се већ приближује дан исхода муга (смрти)”. И пошто је извршена његова заповест, дође мно-жанство чрнаца (монаха) као добромирисних цве-това који цветају у тој пустини. Када су дошли к њему, мир и благослов примише међусобно, и не даде им отићи од себе, и говораше им: „Останите код мене (дотле), док, опевавши тело моје светим и часним вашим песмама, га и не погребете”. А блажени старац од 7-га на 10-и дан, па све до смрти своје не окуси хлеба ни воде, само се сваки дан причешћиваше светим и пречистим тајнама тела и крви Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа.

ПРЕНОС И ПОГРЕБ СВЕТОГА СИМЕОНА. ПРЕНОС СИМЕОНОВИХ МОШТИЈУ У СТУДЕНИЦУ.

У 22. дан тога месеца видех га како се спрема за одлазак и говорах му: „О, блажени господине Симеоне! Ево се већ спрема твој добри исход (излазак) у покој твој. Да, већ сам чуо како си благословио наследство своје, но и сада им подај свој последњи благослов”. А он подигавши руке, поче са сузами говорити: „Тројице света, Боже

наш, славим Тебе и благосиљам Тебе и молим Тебе, и замишљам Тебе, јер по трећи пут дајем благослов наследству моме. Господе Сведржитељу, Боже отаца наших, Аврамов, Исаков, Јаковљев и праведнога семена, сачувай (их) и укрепи у држави бивше моје владавине, и помоћ пресвете Богородице, и моја, иако и грешна, молитва нека је са њима, од сада и до века. А пређашњу заповед дајем им: Имајте љубав међу собом! А ко од њих одступи од онога што сам им ја наредио, гнев Божји нека га прогута и његово семе". А ја сам на све то рекао: „Амин”.

А када је дошао 22. дан тога месеца, рече: „Чедо моје, донеси ми пресвету Богородицу (т. ј. икону), јер такав завет имам, да пред њом испустим дух свој”. И када је била извршена заповест, и када је дошло вече, рече: „Чедо моје, учини љубав, положи на ме расу, која је за мој погреб, и спреми ме потпуно на свети начин, као што ћу и у гробу лежати. И простри рогозину на земљу, и положи ме на њу, и положи камен под главу моју, да ту лежим, док ме не посети Господ да ме узме одавде”. А ја све испунивши, изврших што ми је он заповедио. А сви ми гледасмо и горко плакасмо, гледајући на овом блаженом старцу такова неисказана Божја самотрења. Јер како је и овде, у држави својој, молио у Бога и даде му, тако ни до овога часа не хтеде да се лиши ни једне духовне ствари, но му Бог све испуни. Јер, ваистину, браћо моја љубима и оци, чудо беше

гледати: Онај, кога се сви бојаху и (од кога) трептакаху све земље, тај беше гледан као један од туђина, убог, расом обавијен, како лежи на земљи, на рогозини, а камен му под главом, како се свима клања и умиљава и моли од свију проштења и благослова. А када је настала ноћ, пошто су се сви оправстили и били благословени од њега, отидоше у ћелије да врше службе и да се мало одморе. А ја (остадох), и једнога јереја оставих са собом, и остадосмо код њега сву ту ноћ. А када је дошла поноћ, утиша се блажени старац, и више ми није говорио. А када је настало време јутрења и када је почело црквено пјеније (служба), одмах се просветли лице блаженога старца, и, подигавши (га) на небо, рече: „Хвалите Бога међу светима Његовим, хвалите Га и на утврђењу силе Његове” (Пс. 150, 2). А ја му рекох: „Кога видећи говориш?” А он погледавши на ме, рече ми: „Хвалите Га и на силама Његовим, хвалите Га и по премногој владавини Његовој”. И када је ово рекао, одмах испусти свој пребожаствени дух и усну у Господу. А ја павши на лице његово горко плаках дugo часова, и уставши благодарих Бога, видевши оваки крај овога преподобнога мужа.

Када су сви чули, долазећи дивљаху се просветљености лица његова, говорећи:

„О блажени Симеоне, који си се удостојио да видиш такво виђење на крају, Владику светога како ти даје благодат за подвиге трудова твојих. Зато си, веселећи се, изрекао слатки глас при

изласку душе твоје: „Хвалите Бога међу светим Његовим, хвалите Га и у утврђењу сile Његове, хвалите Га и по премногај владавини сile Његове” (Пс. 150, 1—2). Јер ћеш блажен бити свуда, зато си изрекао и блажен глас”. И после тога узвеши његово преподобно тело, са чашћу постависмо га посред цркве, као што је обичај.

Када се свршило јутрење и када су се сабрали безбројни чрнци, затим почеше часно појати обичне песме око преподобнога тела, и извршише речено: „Они који се боје Господа, славе (Га)” (Пс. 14, 4). И тако многи народи дођоше да му се поклоне и да га са великим почашћу опоју. Појали су прво Грци, потом Иверци, затим Руси, после Руса Бугари, потом опет ми, његово сакупљено стадо. Када је прошло време после литургије и када се свршила сва уобичајена служба, сви целиваше преподобно тело. А ја грешни обухвативши блажено тело положих га у нови гроб, као што ми беше заповедио и испуних његову заповест. Када се скучило мноштво чрнаца (манаха), нисам их отпустио све до 9-га дана, служећи му службу свакога дана.

Када је овај блажени отац наш прешао у вечни покој, заветом остави манастир мени грешноме у малом неком начину (брожу), из кога ми отиде неки преподобни муж именом Методије, монах сам петнаести. Обузе ме велика туга и бојазан, једно од пустоши, а друго због страха од безбожних разбојника. Али како се изволи љубави Бого-

матере и Наставнице наше и светим молитвама господина Симеона, тај храм од незнатног и малог узнесе се у велелепну појаву. И после мало времена скупих 90 (монаха) братства и све спремих што је на потребу манастиру.

И када сам ту пробавио 8 година, настадоше многи метежи у томе крају, јер прошавши Латини и заузеше Цариград, бившу грчку земљу, чак и до нас, и улегоше и ту у свето место, пошто је настао велики метеж.

И када се одасвуд сазнало о томе метежу, дође ми посланица од христољубивога и благочастивога, Богом изабранога и блаженим оцем Симеоном благословенога, који је владао његовом државом, Стефана Немање и брата његова великога кнеза Вукана. Примио сам њихову молбу која каже: „Ево, у том крају узметоше (узбунише) се народи, а блажени отац наш, господин Симеон, који нам је био господин и учитељ, тамо лежи. Због овога молимо твоју молитву, Господа ради, немој нас презрети, узми часне мошти господина нам Симеона и пренеси их овамо, да се благослов његов јави испуњен на нама”.

А ја видевши њихову молбу коју желе и (да) је потребно то испунити, подигавши своју немоћ почех то спремати. И угледавши згодно време да се то изврши, дошао отворих гроб блаженога старца, и нађох његово часно тело цело и неповређено, које је било ту у гробу 8 година. Јер тако приличи онима који су угодили Богу, да су

и после своје смрти прослављени, сатвориће (Бог) волју оних који Га се боје и услишаће њихову молитву, „сачуваше све њихове кости и ни једна се од њих неће сломити” (Пс. 33, 21). И ја узвеши његове часне мошти, почех путовати. И мада је био велики метеж у тим земљама, а пошто ми је помогао Бог и пресвета Владичица Богородица, и молитвама блаженога и преподобнога и часнога господина нам и оца Симеона, прођох, према реченом, кроз огањ и воду, цео и сачуван, и ничим повређен.

И дођох са часним моштима у Хвосно. Када је сазнао владалац син његов Стефан Немања, и брат му кнез Вукан, скупише светитеља (архијереја) и јереје и игумане са многим чрнцима (монасима) и са свима болјарима, радошћу радујући се и весељем веселећи се. Дошавши са великим чашћу узеше мошти господина Симеона, благодарећи Бога духовним песмама. Јер као што прекрасни Јосиф узе из Египта тело оца свога Јакова и пренесе га у земљу обећану, тако и ови богољубиви и побожни синовиј његови са свом државом примише га, радошћу радујући се и весељем веселећи се, сами носећи пречасно тело оца свога, и са великим почашћу положише га у овој светој цркви (Студеници), у одређени му гроб, који блажени раније сам себи беше начинио. А ово се дододи месеца фебруара у 19. дан.

КРАТАК ПРЕГЛЕД ЖИВОТА СИМЕОНОВА. ПОУКА СВ.
САВЕ БРАТСТВУ МАНАСТИРА СТУДЕНИЦЕ.

Нека вам је знато о овом блаженом оцу нашем и ктитору господину Симеону, од рођења његова па до смрти. Рођење његово било је у Зети на Рибници, и тамо је примио свето крштење. Када је овај младенац био изнесен овамо, узе га епископ цркве Светих Апостола и помоли се над дететом, и миром га помаза, и примио је друго крштење. Јер све је било чудно са овим мужем: када је био дете, примио је два крштења; и опет када је примио свети анђелски образ, и ту је примио два благословља: мали и велики образ. А ево и после успенија његова његово пречасно тело би двапут сахрањено: први пут у Светој Гори, где му би и уснуће, и опет отуда би узет и овамо пренесен, и са великим почашћу и красним славословљем овде по други пут беху положене његове часне мошти у гроб. Од рођења му 46 година, и ту одмах по Божјој вољи прими владавину. О остале опет у владавини 37 година, и ту одмах прими свети анђелски образ, и поживе у том образу 3 године. И цео живот његов био је 86 година. А престављење блаженога оца и ктитора господина Симеона би 6708 (120) године, месеца фебруара у 13. дан преложи се ка вечном блаженству.

А ти, Боже и Господе свега, и о препрослављена Мати Господа и Бога Спаса нашега Исуса Христа, да буде ово (што је) уписано и рађено, да ми и они после нас до краја овога века часним

молитвама оца нашега и ктитора слушамо оно што се говори, и последујући да чинимо све што је угодно Богу, гледајући на подвиге и живот овога преблаженога оца нашега, у којима је сладост и весеље, помињући Бога, веселећи се у Богу. Ум наш, дакле, нека буде на небесима у гледању на рајске красоте, на обитељи вечне, на стојање међу анђелима, на онај живот, где ли су како ли су душе праведника или грешника; како ли ће се јавити велики Бог и Спас наш Исус Христос, према оној просвећеној речи: „Небеса ће проћи са хуком, ваздуси спаљени ће се разрушити, земља и што је на њој и дела биће сажежени” (II Петр. 3, 10). Какво ли ће ту свака душа саврсно тело добити? Какво ли ће бити збориште од множине људи од Адама до краја? Какво ли ће бити Христово страшно и од сунца светлије лице? Какав ли ћемо глас Његов чути, да ли (онај) праведника који прима у царство небесно или грешницима који шиље у вечну муку. Ово треба, љубима браћо моја, да бринемо и помишљамо, у овом да живимо, као они који смо ван света, као они који имамо живот на небесима, проводећи овај живот у миру, имајући наду да ћемо у Христу Господу нашем стећи наду вечних добра, заступством пресвете Владичице наше Богородице и Добротворке, и молитвама преподобнога и блаженога оца нашега и ктитора господина Симеона.

5. СЛУЖБА СВ. СИМЕОНУ.

Месеца тога (т. ј. фебруара) у 13. дан, (успомена) преподобнога оца нашега Симеона Новога.

Вечерње. На Господи возвах (стихире) октоиха на 6, и појемо стихире (преподобнога Симеона) глас 5. по 2 пута. Подобен: „Радоуи се”.

Преподобни оче, ти нађе добру лествицу, којом узиће на висину, којом Илија нађе огњена кола. Али он не остави усходишта другима, а ти после смрти твоје у своме отачаству показа пут онима који царују. Небесни човече, земаљски анђеле, светилниче своме отачаству, Симеоне благожени, моли се за спасење душа наших.

Преподобни оче, када си ти требао отачаству проповедати, то ниси ћутао, но си говорио. Боловима и трудовима и сузама твојим исправљао си стадо своје у веру истиниту, напајано учењем твојим као дрво. Дивише се анђели, чудише се људи, ужаснуше се демони од твога трпљења. Симеоне благожени, моли се за спасење душа наших.

Силом светога Духа подобећи се своме Владици, остави владавину своју, крстом последова

Христу и усели се у Гору Свету. Примивши отуда помоћ, твоја рака точи миро благодати, веселећи синове твоје који стоје пред тобом. Симеоне блађени, моли се за спасење душа наших.

Слава и ниње, богојородичан.

На стиховње (стихире) у октоију и светоме, глас 8. Подобен: „О преславно...”.

Оче преподобни, прође мимо царства земаљскога изабравши богатство: свете речи, и њих изволи чувати. Оставив саврстије (жену) и чеда и све земаљске красоте, изишавши у Свету Гору, са анђелима служиш Богу. Моли се непрестано Христу за оне који славе твоју успомену.

Слава глас 6:

Преподобни оче, чувши глас еванђеља Господњег, богатство и славу царства сматравши као ништа, и ка свима повика: „Вазљубите Бога и нађете благодат вечној, и претпостављајте љубав Његову, да када дође у слави, нађете покој са свима светима”. Зато се и ми сви верно стецимо на његово светло славље, песмама светло опевајмо доброг пастира: „Радуј се похвало и утврђење монаха!” Моли Бога за нас Симеоне блађени, да се сачува стадо твоје неповређено!

И ниње: Богојородичан.

На јутрењу канон глас 8.

Песма 1.

Ирмос: Воду прошавши као сухо и избегавши египатско зло, Израиљанин валијаше: „Појмо избавитељу и Богу нашем!”

Божаственом љубављу распаливши душу своју, угаси телесне похоте, оче, створивши на земљи нетварни живот, Симеоне блажени!

Божаственим блистањем засија у срца нас, који славимо твоју светлу успомену. Својим молитвама, преблажени Симеоне, избави стадо своје од напасти.

Утврдивши тело своје на земљи, примивши крст, последова Христу, удостоји се живота који не стари (пролази), оче преблажени Симеоне!

Бог, Очево Слово, натприродно се ваплоти телом из Твоје чисте крви, Дјево Марија, кога моли да угаси страсти тела мoga.

Песма 3.

Ирмос: Небеснога круга врхоторче Господе, и зиждитељу цркве, Ти утврди мене у Твојој љубави, крају жељâ, утврђење верних, једини човекољупче!

Јави се Христу као делатељ цркве Божје, и усели се у Свету Гору, оче преподобни; зато просија блиставим добрим делима, као свети, богоносни Симеоне!

Сав заволевши духовни живот, био си ван света и тела, богоносни; зато си, оче, примио славу премудрости и вечно причешће (заједницу).

Од твојих болова, преподобни, тело процвета добро обраћивани зрели клас, од кога се љубављу напајају твоја божаствена чеда, прослављајући твоју божаствену успомену.

Због тебе се, Богородице, опет обновисмо,
пошто је Онај, који је узрок свега, због мило-
срђа хтео да се усели у човечанску природу, ра-
није изагнану због непослушности.

Сједален, глас 8. (Подобен): „Премудрост”.

Оставивши земаљско царство, примивши крст
свој на рамена, себе свега приложи ка Богу и
пође у Свету Гору, поставши учасник светога
Духа; зато се и јави као чудотворац, рака моштију
твојих истиче миро. Богоносни Симеоне, моли
Христа Бога да се онима који те поштују даде
опроштај грехова

Песма 4.

Ирмос: Чух, Господе, тајну Твоје економије
(спасења), разумех дела твоја и прославих Твоје
божаство.

Струјама суза твојих, оче Симеоне, омио си
душевне страсти, и постаде, преблажени, божа-
ствени стан Духа.

Вером си испунио крепко бдење, клицање
увек мирно и непрезриму љубав, преблажени оче
Симеоне!

Примивши, преблажени, благодат, као исти-
нити Божји угодник, рака твојих моштију истаче
миро благодати.

Чиста (т. ј. Богородица) постаде храм славе
Божје, јер из тебе се — а из Оца раније — роди
Бог без семена и сачува Те, чиста, неповређену.

Песма 5.

Ирмос: Зашто ме одгурну од лица Твога, незалазна светлости, покрила ме је, јаднога, необична тама. Но обрати ме к светлости заповеди Твојих, управи путеве моје.

Као многоплодна лоза процветао си грозд, оче Симеоне, божественим добним делима, изливajuћи вино покајања и одгађајући маглу страсти од душа наших, и узвесељавајући срца верних.

Досадна змија подиже разне напасти на твоје стадо, али си њу, оче, крсним оружјем и молитвом убио, и измолио си отачству твоме од Бога мир, богомудри Симеоне!

Трпљењем и уздржљивошћу, славни, срушио си непријатељске замке, јавио си се непоколебим у напастима и у скрбима и у различитим бедама, чувајући непоколебљиво своју државу мудрошћу своје побожности, оче Симеоне!

Мати Ђево Богородице, пречиста, свети проци просвећујући се Божјим Духом, проповедају светим гласовима, јер у Тебе се неисказано усели Бог Слово, ради многог милосрђа.

Песма 6.

Ирмос: Своју молитву излићу ка Господу и томе ћу објавити своју жалост, јер се душа моја напуни зала и живот мој приближи се аду; но молим се: Боже мој, подигни (ме) од пропasti као Јону!

Имајући те као несаближњено светило које води, нађосмо пут живоносни, богоносни, и тобом бисмо вођени ка истини, преблажени Симеоне!

Бодро изволи божаствено послати светлост спасења (нама), који незнањем бесмо држани у ноћи злобе. Показа свима да буду синови светlostи и дана, богомудри Симеоне!

Примивши Божји таланат, ниси (га) сакрио у земљу, но умноживши их, прими од Бога благослов. Ради тебе (Бог) умно украси, разумом просвети, и од њих сијају светле луче, оче преблажени!

Отештан варљивим дремањем, подигни ме својим посредством, Мати Божја, не дај ми да уснем у греховној смрти, сви Те имамо као предстательницу и вођу своме животу.

Кондак глас 2. Подобен: „Течение”.

Примивши Христов јарам, Симеоне, и Његов крст узевши, последова Му, насадивши се у дому Господњем; процвeta као финик, као кедар који је на Ливану; умножио си чеда твоја, мужу жеља духовних, јер се јави као чудотворац. Христа Бога моли непрестано за све нас!

Икос. О, испуни ми ум божаственом вишњом премудрошћу, мени ништему! О како ћу опевати твој живот, оче, или како ћу моћи да ти принесем реч? Но ти ми подај крепост и разум, реч и са- мисао, јер ти од твојих (дарова) приносим твоје (дарове), од (твога) богатства добру доброту твоју. Јер њих (то) нађе и венча у свој пречасни врх, доби жељено, јави се божаствени светилник, просвећујући васељену свога отачаства. Зато ода-

гнавши и мрак греховни, свети, измоли ми с висине благодат духовну, јер имаш смелост ка Христу. Христа Бога моли ти непрестано за све нас!

Песма 7.

Ирмос: Постиде се Вавилон у старини од Божјег силаска огњеног, ради тога деца у пећи радосном ногом, као у светлости ликоваху, појући: Боже отаца наших, благословен си!

Да примиш вишње царство и неисказану славу, законом покоривши се Владици, потражи залутало (јагње) и нађе га, и узевши (га) на своје раме, преблажени, као пастир приведе га у ограду показања, оче Симеоне!

Са вишњим силама, оче, стојећи пред живим Богом, и украсивши се Његовом славом, распаливши се, блажени, огњем духовним, омивши блато (кал) сласти, (и) постаде кадионица за мирис добротворни, који Господ прима, богоносни Симеоне!

Добрим делима примивши неукрадиму славу, богатство које не гине, мудри, украсивши речи разумом, просветив ум, из кога излазе светла чуда, оче блажени, и вернима ваистину светло озаравају слух.

Једина, родила си једнога од Тројице, у два суштства види се један састав, Дјево, коме појемо: Благословен (си) Боже (отаца наших).

Песма 8.

Ирмос: Халдејски мучитељ љутећи се на побожне (т. ј. три младића), седам пута (загреја)

пећ, да је већма распали; а видевши спасење (три младића), Творцу и избавитељу вапијаше: „Децо благословите, (свештеници опевајте, народи преузносите, на све векове)“.

Испуњен бивши божаственом светлошћу, оче, јави се покојиште божаствене славе, из које божаствене светлости дајеш луче муње, просвећујући лице верних; православном вером прогонећи таму јеретичку, вапијаше: „Децо благословите, (свештеници опевајте, народи преузносите на све векове)“.

И у животу, блажени, поживев као други Аврам, и делом после смрти благодаћу Божјом рака твојих моштију излива дивна чудеса, вером просијавши, и са анђелима, славни, саставде се, и појаше: „Децо благословите, (свештеници опевајте, народи преузносите, на све векове)“.

Просвети, богоносни, срца верних, блистајући од Тројице разумном светлошћу, прогнавши таму неверовања; одржа цркви православну веру, веру као окlop, крст као оружје, љубав као шtit, реч Божју као мач, Симеоне, појаше: „Децо благословите, (свештеници опевајте, народи преузносите, на све векове)“.

Јави нам се (ти као) струја жива, пресвета Отроковице (Дјево); а од ње (ми) умртвљени напивши се, живот стичемо, вапијући: „Децо благословите, (свештеници опевајте, народи преузносите, на све векове)“.

Песма 9.

Ирмос: Удиви се, дакле, небо и земља, и ужаснуше се земље, јер се Бог телом јави људима, и утроба твоја, Богородице, пространија од небеса. Зато Те, Богородице, анђели и чиноначелства људи величају.

Надом и љубављу удостоји се, оче богоносни, видети оно, што око не виде ни ухо (не) чу, ни на срце човеку узићоше (I Кор. 2, 9); добрим делима јави се красан божественим красотама, Симеоне блажени, стојиш пред красним Владиком са радошћу; не престај да се молиш за своје стадо.

Црква твоја данас са радошћу штује твој живот и весело ти приноси пјеније, скупљајући твоја духовна чеда, која радосно славе тебе; [Твоја рака (точи) добро миришно благодатно (миро), веселећи твоје синове који стоје пред тобом, преподобни],¹⁾ (и) твој анђелски живот, дану ту светлост и славу, преблажени Симеоне!

Твоја свечасна велика лавра (т. ј. Студеница) валије ти са хвалом, предлажући те, мудри, као селитеља и зиждитеља и љубитеља отачаства, и хвалећи те, поје непрестано. Молимо те, бого-мудри Симеоне, помоли се прилежно за своје

¹⁾ Ово је по свој прилици уметнуто касније, јер без овога строфа има свој смисао.

стадо, да добије (плодове) твојих трудова и да се сачува неповређено.

Она која није окусила брак, роди као највећа од свију земаљских, јер смести у своју утробу Бога и Творца свега створења; Тому помоли се милостивно, да црквама пошље јединство мира, добро устројење и тишину, и да се ми сачувамо од сваке беде и скрби.

Светилан. (Подобен): „Небо са звездама у круг...” — Са неба, са славовенчањем из руке Свештитељеве, успоменом свога празника просвети отачество своје, свети Симеоне, спаси оне који те поју.

На „хвалите Господа” стихире глас 8. (Подобен): „О преславно...”.

Преподобни оче, постом и молитвама јавио си се храм свети, који узе (прими) твој Владика. А милостињом према ништима (јавио си се) као наставник праве вере. Зато ти (Владика) даде благодат и света рака моштију твојих (точи) миро добромирисно; оче Симеоне, моли се непрестано Христу за оне који прослављају твоју успомену.

Преподобни оче, примивши љубав Божју, уђе у Свету Гору, као Мојсије Боговидац, и настивши се Божје благодати, богомудри, радујући се течаше ка подвигу Христу Богу нашем; и на небеса узнесен јавио си се нама на земљи као светилник; оче Симеоне, непрестано моли се за стадо своје!

6. ПИСМО СПИРИДОНУ.

Писмо послано од светога Саве ка игуману лавре дома Пречисте и светога Симеона Студенице кир Спиритону, од светога града Јерусалима.

Благодат вам и мир од Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа. У Господу Богу превазљубљени мој божествени сине, јеромонаше Спиритоне, игумане велике лавре светога Симеона, архимандrite! Мада сам и грешан, молим Спаса муга да буде(ш) сачуван душом и телом и све божествено стадо.

Ако хоћете да знате о мени грешном, то с милошћу Божјом и вашом светом молитвом здраво и весело дођосмо до светога града Јерусалима. Поклонисмо се пресветоме и блаженоме гробу и његовим светим местима. Прво постависмо поклон за ваше спомињање у светим (местима), обиђосмо света места. Када свршијмо све ово, тада се, пошто нас стиже путни труд, сви разболесмо, и остављамо живот наш и смрт нашу на Божје расуђење, и ко од нас буде жив, нека се врати к вама, а кога смрт потребује, молитва ваша нека остане с њим.

А ти човече равне душе, владико мој, позна-
ниче мој, који се заједно насладисмо у дому Бож-
јем, чедо моје слатко, Спиридоне, моли Бога за
нас, не бих ли твојим молитвама добио проштење
грехова. Мир ти божаствени, а мир и твоме божа-
ственом дому, а мир и свима онима који су (тамо)
и који радојају дому светога Симеона, а мир и
свима игуманима твојим удеоничарима, и покло-
њење им чиним кроза те, чедо своје. Мир Божји
нека се излије у срца ваша, и благосиљам онога
који вас благосиља, а проклињем оне који вам зло
чине, да не буде на њима милост Божја, ни на
њиховим домовима, ни моја молитва, и да погину
као безумни Арије. А благодат Господа нашега
Исуса Христа и љубав Бога Оца и заједница све-
тога Духа нека буде свагда са свима вама, амин!

Писа милошћу Божјом први архиепископ све
српске земље, Сава грешни.

И ево што се у овом месту нађе, на благослов
дајем ти крстић, да ми га носиш на спомен, и по-
јасић, јер сам га полагао на гроб. С тим крстићем
да се молиш, носи ми га вазда о грлу (врату),
макар да имаш и другу иконицу, но њега вазда
носи. А појасићем се опаши, да је вазда о бедрима
твојима, јер сам га полагао на гроб, крстић и по-
јасић. И такву сам молитву створио, да би дао
Бог да би се тако сваки Хришћанин молио за мене.
И дајем ти убрусац (убрусић), што су ми (га)
овде даровали, а ја га теби дарујем, да ти буде
на благослов душе и тела. И камичак, што сам

(га) нашао, да ти буде на многе потребе, и да га носиш при себи. И моли се за нас, служитељу Христов, да нас Бог укрепи и сачува, да бисмо опет к вама дошли. И ако ми Бог да и малу моћ, ићи ћу у Александрију к патријарху, да се поклоним светоме Марку. И отуда ћу у Синајску Гору, и када се вратим, ако будем у животу и Бог даде, до пролећа ћу бити код Вас.

Чувај, чедо моје слатко, да не изиђеш из неког муга завета. Да, ако човек и цео свет добије, а душу своју изгуби, која је корист (Мат. 16, 26; Мар. 8, 36)? Ако је поп грешан, но молитва његова није грешна, и његова веза је сила од вишње благодати. Да, ако ће се ко саблазнити, но ти се не саблазни, јер доћи ће Господ и неће закаснити, и да чујеш онај глас: „Добри и верни слуго, у малом веран, поставићу те над многим, уђи у радост Господа свога” (Мат. 25, 21).

Сава, први архиепископ

7. ТУМАЧЕЊЕ (УПУТСТВО) ОНОМЕ КОЈИ ХОЋЕ ДА ДРЖИ (ЧИТА) ОВАЈ ПСАЛТИР.

„Богоносни и преблажени и преподобни оци наши, светила целога света, земаљски анђели небесни људи, навикавши испрва да иночествују од предања св. Духа, и просветивши се благодаћу Божјом и настанивши Христа у прекрасне њихове душе ради њихова чиста живота, показаше победу против ћавола и његовим многим искушењима разжизавани и одолеше му, и сијају боље од злата (огњем) искушана и убелише се јасније од снега, и уперивши мисаона крила невештаственога злата, узлетевши као богопарни орли, оставише нама устав њихова Богом преданога пјенија и умилне молитве, којима учинише Господа себи милостивим. Једни појаху часове са међучасијима и са молитвама, и назваше те књиге часословца. А други појаху сам псалтир без молитава, а други будући напреднији у подвизавању, установивши псалтир са молитвама појаху и стихове покајне, и трисвето са поклонима. Тадај псалтир је ово:

нека је знато свакоме који хоће да држи овај псалтир, нека поје јутрење и часове и вечерње обично, без међучасија и без молитава, а место свега тога (што је изостављено) нека му буде ово: отпевавши цео метимон (т.ј. повечерје) до „невидимых врагъ моихъ”, рекавши и „лако страшнь соуд” и „непостигоую“, затим: „Господи помилоуи” 40 (пута), затим: „прїидете поклоним се” 3 пута, затим: „Помилоуи ме, Боже”, потом канон светој Богородици пој напред, затим: „Слава во вышнихъ”, тропари, затим молитву: „Господи, Господи ѹзвавлии нась” пој најпосле, затим: „Господи помилоуи” 40 (пута), ако ли је пост 50 (пута). И потом: „Прїидете поклоним се” 3 пута и тако почни „Блажень моужъ”, разумно, а не брзајући се. И свршавши прву катизму и затим Алилуја 3 пута, затим: „Светы Боже, Пресветаа Троице, Отче нашъ”, и говори¹⁾ трисвето поклони се 9 (пута), затим покојна два, затим молитва која је на реду, затим: „Господи помилоуи” 40 (пута), ако ли је пост 50 (пута). И поклони се 3 пута говорећи: „Прїидете поклоним се” 3 пута, затим другу катизму. Тако пој колико ти је могуће. И отпочинувши мало и почни полуноћницу „Блаженныи непорочныи” и после свршетка полуноћнице отпој б катизама и учинивши отпуст благодаривши Го-

---

¹⁾ Можда треба: говорећи, тј. глаголје, глаголющъ.

споду, и окуси покоја (одмора) по закону (правилу). И опет уставши пред јутрењем и отпој б катизама, чинећи поклоне, и трисвето и остало, као што писах код прве катизме. И потом пој јутрење. И што ти остане од псалтира (непрочитано), то изговори на дану. Ако ли радивши који посао хоћеш да отпочинеш ноћу, то изговори бар 10 катизма ноћу, а 10 даљу, а немој оставити овога правила, но да испојеш псалтир за дан и ноћ. А ако си, брате, будан и разумеваш да ти Господ даје силу и крепост за Његово слављење и успеш да пре доласка светлости изговориш и цео (псалтир) или пре свршетка дана, то опет зађи (од почетка) и почни и испуни (доворши тј. псалтир). Јер псалтир се никада не свршава. И ако додаш (у читању псалтира) ка ономе што је установљено, то ћеш примити од Господа сугубу награду, јер примивши од Њега пет таланата, даћеш Му десет. То (онда) ту у твојој прилежности помени и мене грешнога монаха Саву, да се твојим савршенством испуни мој недостатак.

Јер ја грешни преписах овај псалтир, хвалећи будан и дуготрпељив живот светих отаца, а кудећи своју немоћ и јадну леност и тежину сна. Ако ли си, брате, ленив као и ја, но ипак прени се и помисли на дарове, које обећа Господ даровати онима који Га љубе и који се труде ради Њега. Јер рече божаствени апостол:

*.Што око не виде и ухо не чу,
нити узићоше на срце човеку,
што спреми Бог онима који Га љубе”*

(I Кор. 2, 9).

Јер тамо желе и анђели да погледају (I Пет. 2, 9), и опет рече: „Није слава овога света слична слави будућега века” (II Кор. 3, 11); такође и муке овога света нису ништа наспрам оних. Јер од њих стрепи, рече, и сам сатана. А знај, љубимче, да онима који су пострадали (припада) част и слава, а ленивима и непотребнима после телеснога покоја вечна мука. И све ово расмотривши и у Господу укрепивши се, устани крепко на леност и почевши свој устав и сврши, да примиш вечну награду. Ако ли си и веома обузет сном, то бар ноћу, макар и мало почни (читати псалтир) колико можеш, а ујутро све доврши. Јер рече Давид: „Твој је дан и твоја је ноћ”. Само ти не остави свога правила, но сврши псалтир за дан и ноћ, и милост Господња помоћиће ти.

А ја недостојни и лени и худи монах Сава, чувши и видевши оваки псалтир написан на грчком језику, сажалих се помисливши своју неразумност, пошто бејах неразуман добро грчки, но ипак убојах се беде онога ленивога слуге који је сакрио таланат, и пожурих се Божјом благодаћу, колико ми моћ достиже, изложих (га) и предадох вама истинитим трговцима, да ви чините куповину (Мат. 13, 45).

Овај устав нека се држи пет дана, нека се почиње (држати) у недељу увече, а у петак до вечерња нека се сврши, а у суботу и недељу нека се не држи, само када свиће субота да изговориш пет катизама на полуноћници, почевши трећом 4., 5., 6., 7., а у свитање недеље изговори других пет катизама, почев 8., 9., 10., 11., 12., а у дане само пој часове".

Ретуш Д. Јанковић

СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ

МИЛЕШЕВА 1234—1237.

II

СПИСИ
СТЕВАНА ПРВОВЕНЧАНОГА.

1. ХИЛАНДАРСКА ПОВЕЉА.

Бог искони створи небо и земљу, и человека на њој, и благослови их и даде им власт над свим својим створењем. И постави једне као цесаре, друге као кнезове, а друге као владике (господаре). И свакоме даде пасти стадо своје и чувати га од свакога зла, које наилази на њу. Стога, браћо, премилостиви Бог утврди Грке цесарима, а Угре краљевима, и разделивши сваки народ, и закон даде и нарави (обичаје) установи, и господаре над њима по нарави (обичају) и по закону, раставивши својом премудрошћу.

Стога (зато) по многој и неизмерној својој милости човекољубља, дарова нашим прадедовима и дедовима да владају овом српском земљом, као Бог све управљајући људима на боље, не хотећи човечје погибли, и постави господина ми оца као великога жупана, нареченога (названога) у светом крштењу Стефана Немању. И обнови своју дедовину и већма утврди Божјом помоћу и својом мудрошћу, даном му од Бога. И подиже своју пропалу дедовину и прибави (стече) од морске земље Зету и са градовима, а од Арбанаса — Пилот, а од Грчке земље Лаб са Липљаном, Дубочицу, Реке,

Загрлату, Левче, Лепеницу, Белицу, и Божјом помоћу својим трудом то све прибави. И поспешењем Божјим примила је владавина (држава) његова мир (и) тишину одасвуд.

Поче нудити мисао своју и поучавати ум свој, и желети са журбом и бринути се за душу своју господин мој свети благоверни часни старац Симеон, подвизивајући се, да у дан страшнога суда буде прибројан у неки број са онима који су угодили Богу, и како би неким наравима (добрим обичајима) стекао (добио) онај рајски и неисказани стан, и нарочито жељаше како би му могуће било примити анђелски и апостолски образ. И подвизиваше се да са поспешењем последује речи Владике, коју рече: „Узмите на се мој јарам и научите се од мене, јер сам благ и кротак и смеран срцем. Јер јарам мој је добар и бреме моје је лако (Мат. 11, 30). А пошто (Свето) Писмо јавља: „Љубав Божја привезана је у вернима”, овоме, dakле, привеза се најсигурније.

Када је прошло много времена и пошто смо ми, деца његова, били нахрањени до ситости, узашиљаше молбе ка премилостивом Владици, да га не лиши његове жеље, но да га, приклонив своје ухо, и услуша.

А овај (Симеон) се у мисли узносаше и жељаше, као да он стоји на узвишеном месту, у пролетње време веселога т. ј. сунчанога дана. (И) виде издалека равну ливаду, красну по изгледу, лепу створењем. А посред ње стојаше дивно дрво,

кружно гранама, густо лишћем, преукрашено цветовима и пуно плода, које даје добар мирис. А поред дрвета беше се настанила птица слатко-гласна, кротка у седењу, тиха у песмама, весела у игри, јасна у шаптању, која је једна од мудрих птица љубави, и слатко његово (т. ј. Симеоново) дете (т. ј. Сава).

Некада ми по вези рођења беше брат, звани Сава монах, који сеђаше у дрвету, т. ј. у Светој Гори, неујутним (непрестаним) гласом, високим грлом и јасним звуком размењујући (мењајући) прелепе и пречудне гласове, и необичне песме појући и појаше, чији глас уђе у уши пречуднога и дивнога господина ми светога Симеона, часнога старца, а овај (беше) далеко од птице; а они који седе на доњим гранама својим гласовима весело помагаху ка њезину слатком гласу.

А овај дивни муж (Немања) посматрајући овога, своје љубимо и слатко чедо, које је отишло и одлучило се напред у ту свету ливаду, и лепо дрво, и пречудне птице, помисли овај глас у себи: „Да сиђем на ту красну ливаду (и) дошав сагледаћу лепоту дрвета, и ставши близу њега наситићу се јасно краснога гласа пречудне оне птице”.

Док је он ово помишљао, премилостиви Владика његов не превиде молења његова које се подиже из дубине срца, јер као милосрдни премалац трудова и давалац награда рече нескрвним устима својима: „Не дођох призвати праведнике, но грешнике на покајање” (Мат. 9, 13; Мар. 2, 17;

Лук. 5, 32). Јер када је дошло згодно време, сву славу и част овога света сматраше (рачунаше) ни у што, а красота овога живота постаде му видима као дим, а Христова љубав растијаше у њему и разгараше се срце његово у њему, јер (беше) као стан спремљен му, и сасуд пречисти Његову светом Духу.

Остави своје владичаство (државу) од Бога му дано, и све многе изванредне и различне своје (ствари), пошто се тако изволело Христу Богу и пресветој Владичици Госпођи Богородици. Насити га свете неисказане жеље и учини га заједничарем неисказанога и часнога анђелског и апостолског образа, малога и великога. Ово се свршавало неким приложењем, пошто је у ум његов Христос (то) поставио, и водио тако њега, часнога ми и блаженога старца Симеона.

Остави мене, у Христу даровано му чедо, на престолу своме и у Христу дарованој му владавини (држави), мене љубазнога сина свога, Стевана великога жупана и севастократора, зета од Бога венчанога кир Алексија, цесара грчкога. А овај као подвижник и чедољубни и слатки старац господин мој свети Симеон, као недостојна да се наречем његовим сином, благослови ме изванредно од остале моје браће, као што благослови Исак Јакова сина свога сваким благословом, и поче ме учити да напредујем у сваком добром делу у својој владавини (држави), и да будем добра срца према хришћанском свету, који ми предаде.

И заповедаше ми да се бринем о црквама, и о чрнцима (монасима) који служе у њима, и да не будем зазоран од Владике свију и Господа ни у којем нраву (добром обичају).

А после овога извoљењем Владике нашега Исуса, као што јавља Свето Писмо: уклоните се од својих места и рођења, а (да) ниједан пророк није примљен у своме отаџству, но да добије спасење са онима који живе Христа ради, изиђе од владавине (државе) своје и деце своје и подружја (жене) свога, да нађе ону ливаду напред писану и красно дрво и слатку птицу, и да ту добије (прими) спасење.

И не остави га Владика Господ наш Исус Христос, јер се више радује због једног грешника који се каје; но брзо идући, са оне горе сиђе на раван, т. ј. у Свету Гору, где слушаше да миран и неметежан живот постоји у тој ливади и да се правоверје добро укоренило и да светло сија, као неко дрво које дивно стоји, чије су гране освећени и богобојажљиви и Христолубиви чрнорисци (монаси) и сав освећени црквени збор (клир). А посред њих свију (нађе) слаткогласну птицу, т. ј. Саву монаха, милу утеху Христолубивом старцу, а чисто лишће и прекрасни цветови (то су) пророчке проповеди, т. ј. учења часних еванђеља и апостолска предања, и отаčаске заповести. А што је пуно плодова, то је уздање, корен вере, а добре наде (то су) плод, са напред реченим овима ту (је) и добар мирис. Зажеле и ваистину се одмори на

дрвету, у коме појаше птица измењујући гласове. О богољубиви господине мој, написаћу виђење пет твојих премудрих чувстава (чула), слушање онога дрвета, мирисање, појање, миловање птица и излетање, и остало. Јер изиђе из отачства свога у ону свету ливаду, т. ј. у Свету Гору, и нађе манастир некада бивши, звани Милеје, Ваведење свете и преславне Владичице Богородице, где не беше остао ни камен на камену, но (беше) сасвим разваљен. И потруди своју старост и мене, макар и недостојна да се наречем син његов, подижући ме да обновим свето место. А ја сам последовао заповестима Владике, што рече три речи у светим еванђељима: Љуби Господа Бога свога свом душом својом и ближњега свога као и сам себе, треће: поштуј оца и матер, пошто ми је сведочио господин ми свети Симеон. Вољу његову испуних о цркви (и) о другим стварима, о којима ме пријуди. И пошто помињем овај часни живот славних ми родитеља, како (беше) красота, како држање света, како слава и богатство, о ништељубљу, убрзо Божје љубљење (љубав) себи привуче, помислив у себи: удостојиће ме Владика мој Исус Христос да ту будем поклоник у пресвете Владичице наше Богородице, и да у њезину храму буде неугашено светило, и код гроба часнога и благовернога старца, господина ми светога Симеона монаха. Бих удостојен да му будем с њим ктитор и служитељ. И обнових га његовим молитвама, и дадох манастиру села: Ђурђевић, Петро-

вић, Крушево, Книна, Рубач, Поток, Дрстник, Гребник, Гован, Заљуг, и планину Добре Доле, а винограда два и трг Книнац, а у Зети половину Каменишта и са људима. И после овога додадох Виден и Беличишта са Горњим Вранићима до Градишта. А после овога молим вас господо моја и браћо, коме Бог дарује овај престо после мене и ово владичаство (државу), да не врећа свете Богородице у свима овим правдама писанима овде, нити да би била изменеана реч моја ни давање. Ако ли ко измени увредиће Богородицу, да га Бог прокуне и света Богородица, и да му је супарница пред Сином својим у дан страшнога онога суда Христова. Јер ако измени реч моју, то ако сам учини које год светиње и за душу своју, неће му бити тврдо од других, који буду господари после њега. Радећи не измених дела, давања господара који су били пре мене, но још приложих (додадох) к томе, и довољнима учиних, испуњена у сваком потребовању, у векове векова амин.

*Крст великога жупана Стефана, меснога господина
свој српској земљи.*

2. ЖИВОТ И ДЕЛА (ПОДВИЗИ) СВЕТОГА И БЛАЖЕНОГА И ПРЕПОДОБНОГА ОЦА НАШЕГА СИМЕОНА, КОЈИ ЈЕ ПРЕБИО НАСТАВНИК И УЧИТЕЉ, ГОСПОДИН И САМОДРЖАЦ ОТАЧАСТВА СВОГА, СВЕ СРПСКЕ И ПОМОРСКЕ ЗЕМЉЕ.

Владико благослови!

УВОД.

Ходите, о Христољупци, и видите на нама земаљским откривање дубине Божјега милосрђа! Онај, који од саздања целога света милосрђем свога светога Духа милује (љуби) пали род људски, унапред јавља кроз уста пророчка оно што ће бити, као што рече пророк: „Речју Господњом утврдише се небеса, и духом уста Његових сва сила њихова” (Пс. 32, 6). Јер пророци, унапред јављајући, утврђиваху свет створени му његовим светим Духом, да верује у свету Тројицу и у једно божаство, а још и о доласку Његову, који ће бити, пошто је свегубителни ћаво насејао неугодни кукољ и укоренио га у срца њихова, и одвратио

их од свога Творца, да служе глухим идолима, и довео их изванредније и до њихова рукописа, да их њиме и гурне на дно адских ризница (тамница). А он је мислио, пошто се није надао, да зиждитељ (Створитељ) наш неће тражити створења руку својих, јер и пророци у аду јављају: „Да ли ће доћи наш избавитељ да нас избави или не?” А он милосрђем својим не закасни, по пророштву, које прорече Давид Духом светим: „Сићи ће као дажд на руно, и као капља која капље на земљу” (Пс. 71, 6). Јер вαιстину сиће и усели се у женску утробу Онај, кога не могу небеса сместити. Ко је ова жена? Ово је она жена, о којој пророк рече: „Жезао који је израстао (изникао) од корена Јесејева, из бокова (бедара) Давидових (Исаја 11, 1), и, просто рећи: чиста и пречиста и пренепорочна и увек Девојка Марија, Мати Христа Бога нашега, царево покојиште, из које неповређено прошавши сачува (је) затворену, као што рече пророк: „Светлост засија онима који седе у тами и смртној сенци, и у дане његове засијаће правда” (Исаја 9, 2; Мат. 4, 16). Јер вαιстину својим доласком засија светлост онима који су у аду, не само светим пророцима који су у аду, но и нама који смо сагрешили, што је у преступу нашем Адама прадеда. Јер прво нас обнови крштењем својим водом и Духом, а опет нас искупи својом пречистом крвљу, и све народе сакупи у једно божаство и у једну власт и у једну веру. А уз то и онима који Га љубе својим неисказаним милосрђем даје пре-

изобилну и богату милост своју, и висином свога божаства хоће да их од земаљске природе при-
кључи небесним силама, једне изабравши после проповедања (еванђеља) као свете мужеве, а другима дајући венце према њиховим трудовима, а другима да од рођења матере своје буду земаљски господари као његови угодници. Јер не само да су се бринули за земаљске власти, но су чинили оно што је Господу угодно по Његовој вољи са страхом, а још и са смелошћу. Међу њима пребиваше и овај мој свети господин хранитељ, творећи оно што је Господу угодно, желећи да се наслади добара у дому Господњем. Јер „насађени у дому Господњем, по речима пророка, процветаће у дворовима дома Бога нашега“ (Пс. 91, 14), у чему не погреши.

РОЂЕЊЕ И КРШТЕЊЕ СТЕФАНА НЕМАЊЕ.

Зато ћу вам, у Господу Богу светитељи (архијереји), јерарси, јереји и чрнорисци, љубимци и братијо моја, ја, недостојни и грешни и јадни бивши пред његовим одласком, рођени од њега а још и васпитани од њега, Стефан, испричати рођење и живот и врлине овога светога господина свога. Макар и да нисам био тада, нити се сећам онога што је било о његову рођењу, но слушањем слушао сам да је био велики метеж у овом крају српске земље, и Диоклитије и Далмације и Травуније, и да је ћаволском завишћу родитељ његов био лишен земље од своје браће. А он изиђе од

буне њихове у место рођења свога, звано Диоклија, и извољењем Божјим и пречисте Његове Матере роди и ово свето дете, који ће Божјим промислом бити сакупитељ изгубљених крајева отачства његова, пастир и учитељ, а још и обновитељ изгубљених, у месту званом Рибница. Пошто су у тој земљи били и латински јереји, извољењем Божјим удостоји се да у храму прими и латинско крштење. А када се отац његов вратио на столно место, и опет се удостојио да по други пут прими крштење од руке светитеља и архијереја посред српске земље, код светих и свеславних и врховних апостола Петра и Павла, последујући Владици своме пастиру Христу, као што Писмо каже: „Сисао си млеко обе дојке, т. ј. извршујући стари и нови закон”. Док се он васпитавао (отхранјивао) у доброј вери и побожности родитеља својих, родитељи његови погледаху на дете, не знајући Божје тајне и пучине милосрђа која ће се дододити на њему, да ће он царевати земаљским и да ће се у небесима настањивати са анђелима.

СТЕФАН НЕМАЊА ДОБИЈА ОД ВИЗАНТИСКОГ ЦАРА МАНОЈЛА ДУБОЧИЦУ. ЗИДАЊЕ МАНАСТИРА БОГОРОДИЧИНА У ТОПЛИЦИ.

Када је он узрастао до младићства, и када је примио део отачства свога, звану Топлицу, Ибар и Расину и зване Реке, вазда противни ћаво не престајаше наносити напасти праведноме и оскрбљаваше га кроз браћу његову, а не знађаше, без-

умни, да се због трпљења напости троструко пле-
тени венац плетијаше на глави праведнога, јер не
помишљаше на гнев у превари, но одбацив злобу
ђаволску нападањем браће своје, бринуо се како
ће угодити Господу и угодно састворити пред Њим.
А када је богољубиви цар Манојло Константинова
Града чуо за изванредно целомудрије (чистоту)
и смерност и крепост овога незлобивога, када се
приближио нишевском крају, желећи га видети,
посла к њему да дође и да га види. А он, похитав
дође к њему. Угледав га, прими га и царским
поздравом целова га, и дивив се мудrostи мла-
дића, одликова га царским чином и разним даро-
вима. И оделивши му од своје земље, даде му
звану Дубочицу, говорећи: „Нека буде теби и
семену твоме после тебе у векове, ни с ким зајед-
ничко, ни са мном, ни после мене са ближњима
мојима”.

Нека се, браћо, не зачуди ваш ум због овога,
што га цареви љубљаху царском љубављу, и што
му почести и чинове множаху. А и други владари
га прилежно слушаху, јер га љубљаше цар вишњи:
Господ Исус Христос. Јер, нека је знано, љубимци,
сваком телу, да онима који љубе (Господа) свим
срцем, све им преуспева у напредак. Јер мада овога
светога љубљаше и цар, (он) гледаше царску
љубав, а срце његово распаљиваше се божаствен-
ним огњем, како да угоди Господу и да подиже
храмове светих угодника.

А када је он дошао, и ни мало не каснивши, поче са журбом подизати у отачаству своме у Топлици храм пресвете Богородице, на ушћу реке зване Косаоница, и украсив га са сваким црквеним правдама, установи у њему чрначки (манашки) збор, са часним и богољубивим подружјем (женом) својим, званом Аном. И предаде јој храм Пресвете, да се брине о њему сваким делом и чрница (манахињама), које установи у том светом месту. А она слушаше са сваком послушношћу и добром нарави, чувајући храм пресвете Богородице, предани јој од овога нашега господина светога. Јер о овој рече мудри: „Жена часна у дому мужа свога, часнија је такова од бисера и драгоценога камења” (Приче Соломонове 31, 10). Јер бисери и камење земаљским чини се (да су драгоценi), а трошни су камен и бисери; а пророк мисли на онога ко је пун добрих дела, као бисера и драгог камења. И ова се томе уподоби, творећи угодна дела пред Господом у дому мужа свога.

НЕМАЊА ЗИДА ХРАМ СВ. НИКОЛЕ. БРАЋА ХВАТАЈУ НЕМАЊУ И БАЦАЈУ ГА ОКОВАНА У ПЕЋИНУ. ОСЛОБОЂЕЊЕ НЕМАЊИНО МОЛИТВОМ СВ. ГЕОРГИЈУ.

А опет и овај свети господин наш, не могући зауставити срца свога, распљиван Христовом љубављу поче зидати храм светога архијереја и чудотворца оца Николе, близу свете Богородице, тик на ушћу реке Бањске. И док је он свети бос ходио, ради речи Господа нашега Исуса Христа,

који рече: „Сваки који се узноси, понизиће се, а који се понижава, узноси се” (Мат. 23, 12; Лук. 14, 1), и док је зидао храм светога чудотворца и брзога саборца у напастима Николе, опет браћа његова ћаволским наговором и злом ревношћу и пламеним гневом обузети, дођоше да оскрбе светога, говорећи: „Зашто чиниш оваке (ствари), не савећавши о њима с нама, што ти не приличи да чиниш?” А он погледавши на њих, са кротошћу и благим осмехом на уснама говораше: „Браћо моја љубима, макар да смо и једнорођени, нека не буде на гнев ово моје дело, које почех у Господу и створих га; то сам ја свршио ово, па ако је добро, нека мени буде, ако ли је зло, мени нека буде ово. Но просите у Господа Бога муга многа милосрђа и велике и непролазне милостиње, да (их) сваки од вас прими”.

И сврши храм светога, и установи чрначко (монашко) правило у њему, да непрестано славе Господа Бога. И пребиваше благодарећи Бога и Пресвету, и светога архијереја и чудотворца Николу, док не доспе (дође) ревност ћаволска, и већ рига змија своју злобу. Јер савећавши се са најстаријим од браће његове, који је тада владао овом српском земљом, и призвавши к себи овога целомудренога и светога мужа, и ухватив (га) оковаše му руке и ноге, и вргоše га у камену пећину, као што негда браћа вргоše доброга Јосифа у јamu, не разумевајући, безумни, Владичина промисла који ће бити, да ће он бити неповређен

од невоља, пошто верује у Њега (Господа). Зато извев Јосифа ради правде и чистоте из тамнице, постави га за господара дома Фараонова и као кнеза све његове тековине” (Пс. 104, 21). А овога опет, ради кротости и правде и дивне смерности, и ради сваких добрих нарави, премилостиви Владика изведе својом „крепком руком и високом мишицом” (Пс. 135, 12) из камене пећине и узведе (га) на престо отачства његова, и подиже величкога владара целоме свету, као што рече Јосифу: „да казни кнезове његове као и себе, и да умудри његове старешине” (Пс. 104, 22). Такође и овај предобри и кротки свети муж ус храни чеда своја у доброј вери и чистоти, сабра своју изгубљену земљу, ограђујући (је) крстом Христовим, и кнезове своје научи разумно и старешине умудри, узашиљући благодарење и хвалу своме Владици свију и Створитељу.

Када је он тада седео у пећини и био скрбан у свом уму, подигавши се срцем, молјаше се ка светом и великому мученику Христову и трпитељу страдања и непобедном војнику Георгију, овако говорећи: „О трпче страдања, свети мучениче Христов Георгије, који си ради Христа претрпео страдање, разне безбројне муке и ране, и мада си ти био и у великој беди и растезан на точку, (ипак) призоваше Владику свога, Господа свога Иисуса Христа, да дође на избављење и на исцељење и на утешење твоје. Јер ти и заклање (своје) гледајући, као незлобиво јагње Христово, говораше:

„Прими, Господе, прошење (прозбу) моје, и који буде у беди и у невољи, и у тамници, или на мору, и призове именом мојим Твоје човекољубље, ради неиспитаног милосрђа Твога буди му милостив, Господе!” И Владика услиша твоју молитву и прозбу твоју испуни и према твојима достојним трудовима. Јер, ваистину, достојан би ти, свети страстотрпче Христов, угодивши Владици своме Христу. Ево се јављам ја грешни и недостојни Господу. Јер којим очима ја омрачени смем погледати ка небесној висини, или којим ћу уснама призвати страшнога Оца и тебе, свети? Но умилосрдивши се, страстотрпче Христов, према мени, страсном и бедном, пожури се Владици своме Исусу Христу, који ти је обећао испуњавати прошења, да ме избави сада ове муке и уза које ме држе твојим светим именом, да ти послужим, свети, све дане живота мога до последњег издишања мога, на који начин буде угодно висини страдања твога, милешу и милосрђем Онога који те је прославио и венчао у целом свету, Христа, у све векове, амин!“.

А када је Христов страстотрпац чуо молбу овога светога мужа, господина муга, испуни му све што га је молио. А овај свети господин мој поче са журбом, ни мало не каснивши, зидати храм светога и преславнога и великога мученика Христова Георгија, са ревношћу и љубављу, и сврши га призивајући свога брзога помоћника, и

сваким радом украсивши га изврсно са сваким делима црквеним. И установи чрначко (монашко) правило, да они непрестано славе светога и саборца у бедама, страстотрпца Георгија.

БИТКА СА БРАЋОМ КОД ПАНТИНА. НЕМАЊА
ПОБЕЂУЈЕ БРАЋУ ПМОЋУ СВ. ГЕОРГИЈА.

Када је овај свети тада разагнао и расејао своје непријатеље по иноплеменим крајевима због њихових злих безакоња, (а они) сотониним наговарањем остварише своје неподобне мисли (намере) у грчком царству, да ту помоћ добију, журећи се на заклање светога, и да разоре његове добре успомене и дела његова, и искорене до конца, али их Бог не послуша. И најмивши грчке војнике, Фруге и Турке и друге народе, дођоше на светога, и улегоше у његово отачество на месту званом Пантино. А он, подигавши очи и руке своје на небо, из дубине срца вапијаше ка Владици своме и ка страстотрпцу Христову Георгију: „Суди, Господе, онима који су ме опколили, и забрани онима који се са мном боре. Узми оружје и штит, и стани у помоћ мени. Затвори пред онима који ме гоне. Реци души мојој: „Ja сам твоје спасење“ (Пс. 34, 1—3). И узвиши знамење крста животворца и копље дано му од Владике, ићаше са смелошћу против многих народа. А када је био близу града званога Звечан, на коме беше утврђена црквица светога и преславнога мученика Христова Георгија, и изабравши (једнога) од својих

правоверних јереја, посла га да врши свеноћну молитву (т. ј. бденије), а опет и литургију, сву службу ноћну и дневну по реду. Када је он починуо (заспао) од труда, дође свети, брзи помоћник, и јави се презвитечу у војничком облику. А питаше га јереј: „Ко си, господине?” А он рече: „Ја сам слуга Христов Георгије, који иде(м) у помоћ господину твоме да победи(м) и његове непријатеље”. А ови се сутра дан одмах састадоше на крепку и силну битку. Божјом помоћу и светога и преславнога мученика Христова Георгија победи своје непријатеље, иноплемене народе, и сви падоше од оружја и успомена њихова нестаде (узе се) са земље. Учинивши битку ту, један од законо-преступне браће његове сконча водом потопљен, да се испуни реч пророка Давида: „Ров изри, ископа, и упаде у јаму, коју начини” (Пс. 56, 7). „И ваистину обрати се болезан на главу његову и неправда његова сиће му на главу (теме)” (Пс. 7, 15—16).

А када се свети вратио у државу своју, на престо отаџства свога, пребиваше благодарећи Господа Бога нашега Исуса Христа и пречисту и непорочну Његову Матер, увек Девојку Богородицу, и светога и чудотворца и брзога у бедама помоћника и архијереја Николаја, и овога светога страстотрпца и у биткама саборца мученика Георгија, која га је сачувао и укрепио ничим неповређена од противника, преизобилно свршавајући дневне и ноћне службе пред Господом.

СТЕФАН НЕМАЊА ГОНИ БОГУМИЛСКУ ЈЕРЕС.

Дође један од правоверних његових војника, и поклонивши колена своја, са умиљавањем и великом смерношћу говораше му: „Господине, ја сам један од најхуђих и најмањих слугу твојих, и видевши бол срца твога, који имаш према Владици твоме Господу Исусу Христу и ка пречистој Владичици Богородици, и ка овим светим угодницима њиховим, твојим саборцима, који крепком руком подржавају твоју власт неповређену, слободан сам да јавим твојој моћи, да се немила ти вера и триклета јерес већ укорењује у твојој држави”. А овај преподобни свети господин мој, ни мало не каснивши, брзо дозва свога архијереја, званога Јевтимија, и чрнце (манахе) са својим игуманима, и часне јереје, старешине и велможе своје, од мала и до велика од њих, и говораше светитељу (архијереју) и чрнцима (манасима) и свима сабранима са њима: „Ходите и видите, очи и браћо, како мада сам и најхуђи од своје браће, али Господ Бог, и пречиста Владичица Богородица Мати Његова не гледа на лице човечје, но удостоји мене најхуђега, који верујем у јединосушну неразделиву Тројицу, да чувам ово предано ми од њих стадо, које и видите сада, да се (у њу) не посеје кукољ злоу вештога и одвратнога ћавола. И никако нисам мислио да је он у мојој области, а већ сада слушам да се за кратко (време) укоренио злолукави, и да хулу наноси на светога Духа и да дели недељиво божаство, што говораше безумни

Арије, пресецајући јединосушну Тројицу, што прорекоше свети и богоносни оци: „Ко ти, Спасе, раздра ризу?”¹⁾) „Арије”, рече, „безумни, који Тројицу пресече”. Тако и ови безумни иду за ученијем његовим, не знајући, јадни, да ће, пошто су поверавали, заједно сићи са оним триклетим на дно адских скровишта”.

Док је говорио овај свети и док је била велика распра, приђе (дође) кћи једнога од његових правоверних велможа, која је била заручена за мужа од тих кривоверника, која је била међу њима и сазнала нечисте мрзости њихове, али се ни мало није коснула њихове вере, и припавши светоме ка ногама, исповедаше јасно, говорећи му: „Господине, господине мој, ево видим како твоја владавина испитује о овој ствари мрске и непријатне вере; вистину, господине мој, по брачном закону бих испрошена од оца мoga, слуге твога, који је мислио да је у твојој владавини једна вера. И била сам код тих законопреступника, и видех их, господине, где уистину служе самоме сотони, који је отпао од славе Божје. И не могући трпети смрада глухих идола и мрске јереси, истргавши се из руке њихове и пребегавши, валијем држави твојој: Порази крстом оне који се боре с нама, да искусе нечастиви непријатељи како је моћна вера твоја, господине”. А свети, извевши ову пред свој сабор сабран против те лукаве јереси, изобличи

---

¹⁾ Из житија св. Петра Александријског (25 нов.).

њихову криву веру, и беседовав са својим светитељем (архијерејем) Јевтимијем и са часним чрнцима (монасима), и са велможама својима, и ни мало не каснив, посла на њих, наоружавши славне своје, говорећи: „Ревнујући поревновах по Господу Богу Сведржитељу” (I [III] Цар. 19, 10). Као што је некада пророк Илија устао на бестидне јереје, и (он) обличи безбоштво њихово, и једне спали, а друге казни разним казнама, друге лиши земље од државе своје, и скупивши домове њихове и сва њихова имања, раздаде их прокаженим и ништим. А учитељу и начелнику њихову одреза језик у грлу његову, које не исповеда Христа Сина Божјега, а његове нечастиве књиге спали, и њега посла у изгнанство, запретивши да се никако не исповеди нити помиње триклето име. И сасвим искорени ту проклету веру, да се од тада више није ни помињала у његовој држави, но се славила јединосушна и нераздељива и животворећа Тројица, Отац и Син и свети Дух, свагда и сада и увек, и на векове векова, амин”.

БОРБЕ НЕМАЊИНЕ СА ГРЦИМА. ОСВАЈАЊА НЕМАЊИНА.

После свега овога устаде у Константинову Граду други цар, љут и проливач крви, и разруши мир са преподобним и светим. Као што је разјапио уста своја, мишљаше прогутати и државе других, што не изведе, безумни, нити постиже таквога исправљења, но хотећи озлобити незло-

бивога и светога, нанесе на се изгибао своју и хулу на царство своје, и опустошење на земљу своју. Јер пошав преподобни свети Симеон са угарским краљем, и дође до града званога Средца, и разруши га и крајње опустоши. А када се угарски краљ вратио у своју му државу, а он свети раставши се од њега, пође са својом силом на град Перник, и разори га силом својом и опусти га, и град Стоб, и град Земен, и град Велбужд, и град Житомитск, и град Скопље, и град Лешки у Доњем Пологу, и град Градац, и град Призрен, и славни град Ниш, и Град Сврљиг, и град Равни, и град Козли. Ове градове разруши и искорени до крајњег темеља, јер не остале камен на камену, који се не разорише. Ови се ни до данас не подигоше. И земље њихове и богатства њихова и славу њихову претвори у богатство и у славу свога отаџства, и у славу велможа и народа свога. А приложи ка земљи свога отаџства област нишевску до краја, Липљан и Мораву, и звано Врање, призренску област и оба Полога до краја са својим међама. И пребиваше у благодарењу Божјем и у молитвама дан и ноћ. Победи непријатеље своје као Мојсије Амалика, неослабно носећи крст Христов пред очима, и њиме побеђиваше противничке варваре. (Поврати) Диоклитију и Далмацију, отаџство и рођење своје, истиниту своју дедовину, коју је насиљем држао грчки народ, тако да се прозвала грчка област, и у њој градове саздане од руку њихових, чија су имена: Дањ град, Сардо-

никији град, Дривост, Росаф град звани Скадар, град Свач, град Лцињ, славни град Бар. А Котор остави, утврди га и пренесе свој двор у њ, који је и до данас. А остале градове пообара и разруши, и измени славу њихову у слику пустоши, истреби грчко име, да се више не помиње њихово име у тој области. А (народ) свој који је у њима, сачува неповређено, да служи држави његовој са страхом, са уреченим делом од светога.

МОЛИТВА НЕМАЊИНА. ПОДИЗАЊЕ МАНАСТИРА
СТУДЕНИЦЕ И ДРУГИХ ЦРКАВА.

Када је ово све било свршено Божјом помоћу им, овај свети господин мој, вазда имајући неисповедимо страх Божји у срцу свом, и убојавши се приче, говораше: „Да се како на мени грешном не изврши реч из приче мога Владике, коју рече: „Неком богатом човеку прероди њива, и помишљаше у себи говорећи: Разорићу житницу моју и сазидаћу већу, и сабраћу жита и сва имања моја, и рећи ћу души мојој: Душо, имаш много добра за све године, пиј и једи, и весели се” (Лук. 12, 16—19), и остало. И почекавши, у невреме ће ме постићи она реч напослетку, коју рече: „Безумниче, ове ноћи узећу душу твоју од тебе, а ово, што спреми, коме ће бити?” (Лук. 12, 20). То, ох тада, тада, браћо, ко ће сатрпети или одржати гордо и страшно судиште Његово, или гнев неодољиви, који ће (доћи) на нас грешне? Или ко ће тада призвати страшнога и гордога судију себи у помоћ,

не учинивши милостиње, а преступивши заповед Творца света, као ја грешник? Но, Господе, Господе, поштеди и помилуј слугу свога, јер су, ја знам, ваистину велика моја безакоња, и пред Тобом су вазда неутајена, Господе! Зато положем почетак у срцу моме да трептим и да се бојим Твога светога имена. По апостолу Павлу говорим: „Да сте ви који имате жене, као и они који немају, чувајући се у чистоти и у заповедима Господњим (I Кор. 7, 29). Зато Ти и ја, грешни, дајем као јамицу мога тврдога заступства и чуварицу, пре-пречисту и нескврну Матер Твоју, ради Твога све-тога имена, Господе, одлучујем се од спрега (веза) са женом својом, и предлажем Тебе, Владико мој, Исусе Христе, као вођа и чувара старости моје, и као наставника пута, по коме идући и славећи Твоје име нећу се спотакнути. Још ћу сазидати и храм пречисте и пренепорочне Матере Твоје Добротворке, и ту ћу Ти испунити обете моје, које изрекоше усне моје”. И поче зидати храм Пре-свете код Ибра, на реци званој Студеници.

Док је он све ово чинио, вазда и непрестано узашљаше молбе ка Господу и Богу и Спасу нашем Исусу Христу, и ка пречистој Његовој Матери. А још и светим угодницима Његовим шиљаше дарове, почев од велике цркве Господње, која је у Јерусалиму, и светога Јована Претече, и цркви светих и свеславних врховних апостола Петра и Павла у Риму, и светога Теодора пустинији, и светога архијереја и светитеља

творца Николе у великом Бари, и свете и преславне увек Дјеве Богородице у Евергеотиди у Константинову Граду, и светога архистратига Михаила у граду званом Скопљу, који му и храм подиже на том месту, и светога великога мученика Христова Димитрија у граду Солунском, и светога и великога мученика Пантелејмона у граду Нишу, који му храм ту сазида. Дан и ноћ непрестано вапијаше, овако говорећи: „Свети Христови представитељи и архангели, пророци и apostoli, мученици и јерарси, и преподобни оци и пустиници, и чрнорисци и преподобне девојке, излијте своје молитве пред Владиком свију, Господом нашим Исусом Христом, да ме не осуди у дан страшнога и грознога испитивања онога дана и часа, но да ми буде милостив, тих и утвљив, и ради молитава пречисте своје Матере и ваших, свети, да ми даде, да препловивши буру живота дођем и на тихо и истинито и неузбуркано пристаниште, и да видим моју незалазну светлост Господа и Спаса и Бога мoga, цара Иисуса Христа, који је међу светима хвала Израиљева. Јер пророк рече: „На Те се уздаше оци наши, и не постигдеше се, на Те се уздаше, и спасли су се” (Пс. 21, 5—6). Зато, о Господе, не остави ни мене јаднога који се уздам на милост Твоју, не одбаци сагрешивша, и помилуј, Спаситељу, своје створење, да одбацивши красоте овога света пође за тобом, хвалећи и благодарећи свето и незлобиво име Твоје, Оца и Сина и светога Духа, и сада и увек, и у векове векова!“.

Овакве молитве узашиљући из дубине срца, весељем душе подвизиваше се око храма Пресвете, бринући се о њој, да буде брзо свршена. Јер када овај мој господин свети гледаше где се уздига храм Пресвете, верујте ми, о господо и браћо, да сам видео како је ум уперио на висине као неки небопарни орао, држан на земљи везом желеznих уза, па се истргао и узлетео у вис, да дође до онога бесмртнога и светога извора, и да види храм божаственога града вишњега Јерусалима, чији грађанин ваистину постаде.

РАСТКО, НАЈМЛАЂИ СИН НЕМАЊИН, ОДЛАЗИ У СВ. ГОРУ. НЕМАЊИНА МОЛИТВА.

А најмлађи син његов, мотрећи сва ова добра дела господина ми светога, ваистину целомудрени младић живљаше неодступно, веселећи изванредним разумом свога оца и матер, као што јавља писац Прича: „Син премудри весели оца свога и матер” (Приче Солом. 10, 1; 15, 20) и остало. Помишљаше у себи, говорећи: „Господе Исусе Христе, Спаситељу наш, наставниче заблуделима, оче истините светlostи, јединочедно Слово Очево, вођо старима, утврђење младима, привуци моју младосну слабост у вољу Твога истинитога разумевања, и претекавши да пређем овај пут којим се и господин мој, овај свети хранитељ мој, жури да иде. Јер ти знаш, зналче срца, Господе Исусе Христе, да душа моја не заволе ништа од овога света, ни што је у њему. Зато, Господе, не погуби

душе моје с нечастивима и са светодршцима овога века, но умилосрдивши се нада мном недостојним, пожури се да ми испуниш еванђелску реч, коју, Господе, рекоше твоја пречиста и истинита уста: „Који оставља оца свога и матер, и куће царске, и власт ради мoga имена, стоструко ће примити и наследиће живот вечни (Мат. 19, 29). Зато у Твоје руке предајем Ти дух мој (Лук. 23, 46; Пс. 30, 6), и у незакашњавању припавши идем за тобом, Творче мој!”. И узевши крст свој, одмах изиђе невидљиво.

Када је осетио један од слугу његових, јави господину светоме и преподобној, говорећи: „Господари моји, ваш најмлађи син, васпитани (отхрањени) од вас, отпутова из овога света!” А они као у неком ужасу тргнувши се, говораху у себи: Да ли ће бити ово или не? Да ли је од нас отпутовао љубљени васпитани од нас? Да ли ће нам нанети скрб и жалост? Да ли ће се кроз њу догодити са нама искушење Јовово, као што Господ искуша праведнога Јова? Али је ипак Јов био праведан, у чему га и сам Господ послуша ради његове правде. А како ћу ја сада почети плач, не сазнавши о животу љубљенога ми васпитања, зашто ми и како отпутова? Да како множећи жалост за њиме не прогневим незлобивога Владику мoga?”.

И посла у све своје крајеве своје славне велможе и кнезове своје, да траже овога дечка. Они обишавши земље и места, нађоше га да се уселио у Свету Гору, у манастир преславне и пресвете

Богородице, звани Ватопед, да је примио апостолски и анђелски образ. Када су се они вратили натраг, одмах им јавише све што се догодило, како га нађоше и шта видеше. А он седећи у тузи и саслушавши све што они рекоше, отпусти их. И, уставши са престола свога и подигавши руке своје ка небесној висини, вапијаше: „Благодарим Тे, Владико, Господе Боже мој, Исусе Христе, милостиви Господе, човекољупче, што си ме уdstојио да у данашњи дан видим почетак пута спасења твога, и они који долазе у разум истине остају без заблуде. Зато, дакле, о душо моја, прени се и течи ка покајању, јер Владика твој зове те. Јер овим псалмом показа ти пример (слику), говорећи: „Из уста младенаца и одојчади спремио си хвалу” (Пс. 8, 2; Мат. 21, 16). Зато се не лени! Зар не видиш младе где траже себи потребно и где те претичу? Не гледај натраг као жена Лотова, не гледај светске красоте што убрзо ишчезавају, да ти се не случи прича о богаташу. Но умили се Господу и сети се свога обећања, јер време се приближује, „јер секира већ лежи при корену дрвета” (Мат. 3, 10; Јов. 4, 35), и већ се заплавише њиве, разуми: жетва је, „жених је на дверима” (Мат. 25, 6), а ти си неспремна. Чувај се да како не останеш ван куцајући. Јер слушај, још Христос вапије: „Ходите к мени сви који се трудите и обремењени, ја ћу вас упокојити” (Мат. 11, 28), и остало. Да, устани, дакле, устани, и подвизавај се добром јарму Христову и лаком бремену, да ти Христос отвори двери царства свога”.

НЕМАЊА ОСТАВЉА ПРЕСТО, ПРИМА МОНАШКИ ЧИН И ДОБИЈА ИМЕ СИМЕОН. СИМЕОНОВ ЖИВОТ У СТУДЕНИЦИ. САВА ПОЗИВА СИМЕОНА У СВ. ГОРУ. ОДЛАЗАК СИМЕОНОВ У СВ. ГОРУ И ТАМОШЊИ ЖИВОТ СИМЕОНОВ.

А када је он свршио ову молитву, призва к себи жену своју и синове своје, и архијереја свога, званога Калиника, и приставнике послова и кнезове своје земље који су над властима, војводе и војнике, и говораше к њима: „Светитељи, љубимци и браћо моја, ево нека вам је знатно, да из младости моје жеђах срдачним жаром да последујем заповестима Владике муга, и не изволи се Господу моме. А сада приспе време, што се поче издавна, да се већ и сврши. Јер мир свој дарујем ономе који је остао да међу вама влада на престолу моме, благословом благословивши га вама, као што Бог благослови последње (дане) Јовове, да он влада међу вами непоколебано”. И уставши са престола свога, и предаде му га са сваким благословом. А светитељу (архијереју) рече: „Приступи и сврши моје прошење!”. И прими од руке његове анђелски и апостолски образ часно, са Богом састављеном женом својом. И назва се чриначким (монашким) именом Симеон, а преподобну назва Анастасија.

И дође до пресвете Богородице Добротворке у Студеници, и остале ту, настањујући се са часним чрнцима (монасима) у правилу и у заповеди светих и богоносних отаца, и нимало се није ленио. И посла ка напред отишломе васпитању

своме, званоме Сави монаху, у Свету Гору, јавивши му, говрећи:

„Знај, о љубимче у Христу, што просих и што жељах и што тражах из све снаге моје, из све душе моје, умилосрди се нада мном Творац мој, не по мојим безакоњима, но по премногу и неисказаној милости својој и човекољубљу, те ме удостоји онога што жељах: — часног свог анђелског образа. Да, и ти се заједно радуј због мене, и моли се за мене Владици своме, што ме, недостојнога, макар и у дванаести час удостоји ући, да се с тобом јавим као делатељ винограда Христова, да примим наплату своју” (Мат. 20, 1—16).

А речени Сава узрадова се духом, и множећи умножи молитве своје пред Господом својим, и са сузама уздавши хвалу пречистој Владичици Богородици, рече: „Благодарим те, Господе, што ниси оставио оне који Те траже и који се уздају на Те, и који се труде ради Твога имена!” И написа му својим писањем:

„Греди, господине мој, присни слуго Владике мога, греди преподобни, Господ твој чека те, и спремио ти је сваку обитељ, јер неће се постидети сви, који се уздају на љ. „Ући у радост Господа свога” (Мат. 25, 23), јер „онима који Га љубе, све ће успети на добро” (Рим. 8, 28).

Када је овај мој свети господин примио (ове) речи, пожури се, и узевши крст свој последова Христу, брзо текући ка жељеноме. И дошавши одмах се усели ту у храм пречисте Богородице

Ватопедске. И ту саставши се, пребиваху у радости душевној, у пјенијима (службама) и у бдњима, и у часним молитвама дан и ноћ. А прот и сва братија светогорска, и часни игумани, и сва братија и пустињаци, дођоше да га посете, и један другоме поклонивши колена целиваху се са сузама и беседоваху с њим о душевној користи, а он их је испитивао о њихову животу и о правилу чрначком (монашком). И дивљаху се и чудесно ужасавани говораху у себи: „Када не би милостиви Владика изволео и пресвета Мати Његова да ова Света Гора буде прибежиште (уточиште) чрнчкога (монашкога) исправљења, не би и овога привео к нама, који је оставио царство своје и славу своју. Али га Господ и Бог наш истинито заволе, истинито га приведе к нама да га покаже као заједничара овога светога места. Но, слава Ти, Господе Исусе Христе, који твориш страшна и преславна (пречудна) (дела), као што си извелео. Одајемо Ти хвалу за сва добра Твоја, која се догађају у ове дане. Пошто је овај свети напред пустио свој љубими летораст, као дар непорочан и жртву угодну, затим и сам, пожуривши се, дође. О милосрђа Владичња, о неизречена дубино човекољубља Ти, што се види међу нама! Јер ваистину разумесмо, да Господ Бог наш и Пречиста посети ово свето место и нас који станујемо у њему, јер нам донесе хранитеља нашег.” Јер када дође овај мој господин свети, све манастире од великих па до kraja њихова, ни једнога од њих не остави, но

сваки (од њих) по достојању њихову одликова свакојаким даровима, и у свима овима ужеје свој светилник, и братство своје остави у њима, које је и до овога дана.

СИМЕОН ПОДИЖЕ ХИЛАНДАР ПОМОЋУ СИНА СТЕФАНА.

После овога нађе место пусто, звано Хиландар, (храм) Ваведења у цркву пресвете Владичице наше Богородице. Овај свети преподобни старац са нареченим ава (оцем) Савом послала је сину своме, кога остави у своме отаџству да влада свом српском земљом, да им пошље довољно потребнога за подизање и обновљење храма Пресвете, говорећи му овако:

„О љубимо чедо и слуго Христов, знај ово, мада су те Господ Бог и Пресвета изволењем својим, и са мојим благословом, оставили да владаш у том месту, пишем ти да нађох пусто место у сред Горе Свете, Ваведење пресвете Богородице, звани Хиландар. Не облени се, но се пожурији свом снагом својом да га подигнеш, да се сазида храм Пресвете у мој спомен у овој земљи, и опет после мене (да буде) теби и деци твојој и унуцима, у род ваш и род до века. Јер ти си ктитор овом, као што ти и раније писмено предадох у твојој владавини (храм) пресвете Богородице Добротворке у Студеници, ни са ким у заједници, само теби и семену твоме после тебе. Напомињем ти (сећам те), дакле, чедо, пророчку реч, коју рече:

„Покори се Господу и умоли (га), и даће ти прошење срца твога. Откриј пут твој (ка Господу), и Он ће га сатворити. Извешће правду твоју као светлост” (Пс. 36, 4—6). Зато не касни нити спавај, но се подвизавај да испуниш ове моје речи, и са мојим благословом (да) извршиш своје добро дело”.

А овај син његов, примивши посланицу и писмо овога светога господина Симеона свим срцем својим и великим радошћу, и уставши са свога престола, павши ничице на земљу, са сузама говораше:

„Благодарим Те, Владико, Господе Боже мој, Исусе Христе, што си мени, недостојном слузи, дао некада (раније) хранитеља мoga, који се бринуо да васпита (отхрани) земно ми тело, а сада, мада се и устранио од мене, увек се непрестано брине за моју душу, и води ме на свој пут, да последујем његовим делима. Јер ваистину је, Господе, Твој прави истинити слуга, који следује Твојој речи, и не гнуша се да Твоме човекољубљу привуче заблуделе, отпале, блудне и грешне, као и мене недостојнога, који мада сам и далеко од њега, чини ме заједничарем и ктитором својих светих храмова, не по мојој достојности, но по неисказаној својој милости. Зато „шта ћу Ти узвратити или шта ћу Ти принети од моје недостојности за добра Твоја, која си учинио и чиниш на мени грешном?” (Пс. 115, 3). Јер ко ће исповедити (исказати) или изговорити величествија (вели-

чања) силе Твоје, или бездну Твога човекољубља? Или опет ко ће отрпети неиздржими (неодољиви) гнев Твој, који је на нама грешнима? Но двоструко си добар, Господе, и добра чиниш, као милосрдан. Зато и ми, дивећи се сили Твојој, валијемо Ти: „Слава човекољубљу твоме, Господе, на векове, амин!“.

После овога, пошто је од њега дошао игуман Методије, посла довољне и преизобилне дарове за основање храма Пресвете и за довршење његово, и не само једанпут, но слаше у све године што је на потребу светоме господину, док се не сврши црква Пресвете. Не само дарове, но и од земље своје оделивши даде на довољно испуњење господину светоме и чрнцима (монасима) који су у том месту, овако говорећи игуману Методију: „Поклањања чинећи реци господину моме, тако говори слуга твој: све твоје заповести извршише се, и жеље срца твога испунише се. Јер којим начином или умом одвраћен ја јадни не бих испунио твојих заповести? Како ли ћу заборавити добра и блага васпитања твоја? Јер Христос удахну дух у мене, а ти ме васпита (отхрани) и упути и научи, и милошћу Господа твога, Исуса Христа, изванредним васпитањем (упућивањем) и благословом уста твојих нећу се убојати оних који ме около нападају, ни узбуње иноплемених варвара. Јер Петар рече Господу своме код умивања ногу, који му је некада бранио: „не само, Господе, ноге, но и главу“ (Јов. 13, 9). Такође, господине, и ја не-

достојни слуга твој, непрестано Ти вапијем, не само ово што приносим, но и тело моје земаљско предлажем ти на потребу. Но, Господине, заповедај и друго, све ће се извршити, јер нећу ослабити (престати) и до последњег ми издисаја. Јер нисам ја ово стекао, но ти, господине, све сатвори помоћу Владике твога. Јер пропало стече и расточене сабра, и јереси прогна помоћу Христа твога, и народ и земљу своје државе извукавши као из бездне, научи и величању Бога и да се слави свето име. Јер ваистину си добри пастир, који си положио душу своју за овце своје и прогнао од њега јеретичка учења као мисаоне вуке. А шта сам ја, господине? Само послушност, који мотрим твоја исправљења”.

А када је он дошао до светога преподобнога, јави му о свему што се догодило, како је био примљен у части, и да је донео дарове, и како је син његов љубими извршио вољу срца његова.

СИМЕОН ШАЉЕ СИНУ СТЕФАНУ ДРВО ОД ЧАСНОГА КРСТА.

А свети Симеон опет га врати ка сину своме са часним својим благословом, давши му часни и животворећи крст Господњи, на ком се распе Владика ради наших грехова, који је (и) сам царујући носио напред на врату своме, и побеђиваше противничке ратне непријатеље, рекавши: „Овај нека ти буде чувар и утврђење и победитељ и помоћник у биткама против невидљивих и вид-

љивих непријатеља, и деци твојој у векове, и исце-
литељ телесним болестима и душевним ранама, и
земљи твојој тврдо уточиште и стена (зид), и
кнезовима твојим оштро копље и војницима тво-
јим шtit вере и смела победа, и мир и тишина
животу твоме, и да те непорочна доведе и постави
пред Христов престо, разгонећи силом својом
пред тобом ваздушне митаре, и да ти вазда помаже
као Давиду и древноме цару Константину, и на
сваком месту одгони од тебе пукове бесовâ
(демонâ). Буди ограђиван силом његовом у векове,
амин”.

А речени игуман Методије идући помоћу Бо-
жјом, и доспе до владавине (државе) превазљу-
бљенога сина његова, и дође до границе власти
(области) његове. Прочу се код престола његова:
„Долази Методије са благословом оца твога, јер
нескудно изли и умножи теби и молитву и благо-
слов. А сада те ограђује часним крстом”. При-
мивши ову вест, радујући се гледаше, како би се
што брже наситио неисцрпне ризнице. И, гле,
изненада изиђе као сунце са истока, просвећујући
западне крајеве, и шиљући луче своје у васељену,
и освећујући цео свет зракама Распетога на њему.
Јер дрветом испадосмо из рајске сладости, а
дрветом се опет удостојисмо рајскога живота.
И уставши са архијерејима својима и са јерејима и
са часним чрнцима (монасима) и са целим клиром,
са кадионицама и свећама, и са множином народа,
као негда Давид валијаше, играјући пред сенов-

ним кивотом: „Грѣди, Христоносни народе, да се поклонимо крсном животодавном дрвету. Ходите, православни Хришћани, насладимо се неукради-
мога богатства благослова мoga светога господина. Јер ово је апостолска похвала, мученичко победничко венчање, утврђење монасима. О трипут бла-
жену дрво, на ком се протеже Христос цар и Го-
спод! О крсно дрво, државо (моћи) царева! О пре-
часни (крсте), богатство многима! Јер тобом
бисмо искупљени од клетве закона. Јер на тебе
прикова Христос Бог наш и рукописе нашега греха.
Тобом се смрт умртви и ад се разори. Јер тобом
хвалећи се говораше апостол Павле: „Нека ми не
буде хвалити се, само тобом, крсте Господњи”
(Гал. 6, 14). И тако похвалама венчајући (га) као
красним цветовима, са псалмима и многим пјени-
јима ношаше (га) у цркву своју са свом множином
на спремљено му место. И дивљаху се гледајући
толика Божја самотрења, која се збивају на овом
владару од благослова и сладости преподобнога и
трипут блаженога старца. Свршивши службу ча-
снога и животворнога крста, и празником учини
вас тај дан, и опет омочивши све тело своје сузама
пред часним светитељима, син његов и владар ота-
частва његова говораше: „Приклони, Господе, ухо
Твоје и услишаш је, јер сам ништи и убог ја” (Пс.
85, 1). „Јер ја (сам) Владико, слуга твој и син слу-
шкиње твоје” (Пс. 115, 7). И „шта ћу узвратити
Господу (за оно) што ми даде (Пс. 115, 3)? Којим ли

ћу Ти уснама принети хвалу? Јер си умножио, Боже, на мени милост Твоју, и научио си Твојим човекољубљем преподобнога свога и преблаженога угодника Твога, да вазда неисказаним молитвама и благословима и утврђењима не оставља мене недостојнога. И шта ћу му узвратити ја? Или шта ћу му принети? Јер нисам достојан, да уђе под кров страсне ми душе. Јер ризнице моје и давање моје је пропадљиво и невечно. Тебе зnam, Господе Боже мој, да имаш непропадљиво богатство и ризницу живота. И Тебе молим из дубине душе моје да узвратиш за мене слузи твоме, као што си (га) научио, тако (му) и врати по премногој милости Твојој, амин!”. И остале ту игуман светога, и примивши почести по достојању и награду према својим трудовима, и недокончано свршивши (као) и манастирске послове, оде натраг ка преподобноме, радујући се и благодарећи Господа Бога Исуса Христа и пресвету Богородицу.

БОЛОВАЊЕ И СМРТ НЕМАЊИНА.

Блажени Симеон пребиваше ћутећи са дететом својим Савом. И ћутаху у своме манастиру, у храму пресвете Богородице, и инокујући у Светој Гори у сваком правилу чрначког устава, дан и ноћ не престајући неумучним појањем, течаху преуски и тесни пут, и до краја заборавивши земаљско и оставивши пропадљиво земаљског праха и ум уперивши на небеса, стојаху

телом на земљи, а умом и духом пребиваху у небесним, доле гледајући као самога Христа пред собом, а горе настањујући се са анђелима. И исправивши живот свој и подвиге подобно древним светим начелницима овога (т. ј. монашкога) правила, преподобним чрнцима (монасима) и мотрећи награде за трудове своје, даље се подвизиваху на боље, тако да су и наткрили остале.

И проведоше много времена у своме месту свете Богородице и увек Ђеве Марије, док се изволи Ономе који је саздао људска телеса и који зна све човечје тајне, у чојим је рукама свако животно дисање, и који својим милосрђем зна крај свакога. И захте превести на боље трипут блаженога старца и дати му оправдања своја за труд његов и за истопљење тела и за умножење сузнога извора, и за свако исправљење (извршење) доброга дела, и призвати га ка тајној трапези и напојити бесмртнога извора, и удворити (настанити) на хладовитом месту оне ливаде, настањујући (га) у дворима својима заједно са онима који су му угодили, и да се непрестано весели са анђелима његовим. „Јер који је, рече, човек који ће поживети, а неће угледати смрти?” (Пс. 88; 48, 49). И хотећи овога објавити као небеснога човека а земаљскога анђела, пожури своју неизречену милост, и спреми лествицу за пењање преподобнога, коју је сам себи унапред спремио, предавши (је) Владици своме, да је у час исхода (смерти) његова представи њему, коју (лествицу) унапред сликајући

Јован Климакс (Лествичник), говораше: „Пењите се, браћо и оци!”. На ову (лествицу) свети непостидно ступивши, хиташе да иде ка Ономе који га зове.

У ово време поче боловати преподобни, и призвав сина свога Саву, поче му говорити, поливајући сузама тело своје: „О љубимче мој, приспе време одласка муга. Ево Христос стоји невидљиво преда мном и зове ме. Принеси ми, чедо, Матер Господа муга Исуса Христа (т. ј. икону), да, као што се обећах, предам у Њезине руке дух мој. Призови ми, чедо, прота и сву братију, да виде исход мој. Јер ево се већ прилижују слуге Господа Бога муга и крепки војници, и уши моје слушају глас њихов и песму (химну) њихову. Похитай, љубимче!”. И када је била принесена Пресвета (т. ј. икона) и пошто се сабраше сви позвани ради покоја трипут блаженога, простре рогозину своју пред Светом (Богородицом), и лежаше чекајући долазак анђелски. И док су ови седели око његова тела, пошто су били у тузи, жалећи светога, говораху му са многим ридањем: „Не остави нас сиротих, преподобни! Не лиши нас учења свога. Јер ко ће нас водити и ка коме ћемо прибећи?” И пошто су много вапили, жалосно ридаху. А међу њима и Сава, вазда цветајући различним цветом девичанства свога, жалосно плачући говораше: „О преподобни, видим да се селиш ка Господу. Но не заборављај ни нас у својим молитвама, и измоли нам милост у Христа Бога. Јер како ћу

поживети без светлога ти лица? Јер какав ћу обичај примити, не насићујући се свога доброга пастира? Који ли ћу обичај примити душевној беседи? У кога ћу добити утеху своју? Ко ли ће ми исцелити душевну повреду? Умоли Владику свога да ме примиш са собом у вечне кровове (дворове)! Јер не могу трпети растанка, светlostи моја слатка!”. И сви рекоше као једним устима: „Помени нас, преподобни, у твом блаженом покоју!”. А он, исправивши се, рече: „Што сте обузети тугом? Почните надгробна пјенија”. И наједанпут би шум као да се подиже место на ком беху. И гле, анђелска песма невидљиво: „Слава у висинама Богу и на земљи мир, међу људима добра воља” (Лук. 2, 14). А трипут блажени појаше с њима док су сви гледали. И тако предаде дух свој славно у руке Господње. И беше лице његово насмешено, имајући на себи неисказан изглед. И сви се дивљаху гледајући ово. И скупивши тело блаженога, са псалмима и песмама положише га у гроб. И разиђоше се сваки своме дому, славећи због овога Оца и Сина и светога Духа, сада и увек, и у векове векова, амин.

СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ ЈАВЉА СВ. САВИ О СВОЈИМ БОРБАМА СА БРАТОМ ВРКАНОМ И О ПРИЛИКАМА У ЗЕМЉИ, И МОЛИ САВУ ДА ДОНЕСЕ МОШТИ СИМЕОНОВЕ У СРБИЈУ, ШТО САВА И ЧИНИ.

А после свега овога, браћо, осећајући немоћ у телу своме од многих трудова и рана, желећи, с многим хитањем и са умиљеним молењем јавих,

говорећи: „Господине мој, Христољупче, оче преподобни Саво! Недостојанство моје напомиње ти, од када си ти оставио свога хранитеља и нас, и пошао за Христом, тада ако сам и био у жалости, но гледајући господина мога хранитеља, тешио сам се корисним са љубављу. А после и овај мој свети господин остави мене са јединородним братом мојим, благословив и утврдив законито, да живимо чувајући непреступно његове заповеди и вршећи његове заповеди у све дане нашега живота, и да пород његов живи у тишини и без метеја. Али ради мојих грехова све ово изостаде. Јер извевши иноплеменике на своје отачество, лиши ме земље, опусти га (отачество), не послушав, свирели, Владичину заповед, коју рече: „Поштуј Оца и матер” (II Мојс. 20, 12), и остало. Но мада су се с њиме и умножили иноплемени пукови, сила Божја никако није била с њима, по завету и по молитви овога светога. Но, као што пророк рече: „Они бише сапети и падоше, а ми устадосмо и бисмо прави” (Пс. 19 9). Нисмо се уздали на наше оружје, но на силу Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа, и на прави благослов и молитву господина ми светога Симеона. Зато и не погрешисмо у нашим надама. Јер победив их силом својом, поврати ме опет у своје отачество. Зато те непреестано молим, о преподобни оче наш Саво, послушај глас који ти шиљем из дубине срца, и не превиди мољења мога, и скупивши мошти светога и преподобнога, и учинив с нама ми-

лост, пожури се и сам принеси добромирисне мошти светога, да се просвети отачество његово доношењем моштију његових и твојим доласком, „јер се оскврни земља (III Мојс. 18, 27) наша безакоњима нашим, и би убијена крвљу, и падосмо у плен иноплеменика. Непријатељи наши поругали би нам се, да се није умилосрдио Владика Господ наш Исус и пречиста Његова Мати, и молитвама овога светога и тебе, преподобни, сабрао нас је од народа и од руку иноплеменика, и посетио наше немоћне болести, и избавио нас од противника, заштићујући нас од сваког ћаволског дела”.

А овај преподобни, не превидевши молења мoga, пожурив се са сваким поспешењем, и скупив мошти светога, и узев са собом Христољубиве и изванредне старце Свете Горе на хвалу и благодарење светога, посла к нама писмо, овако говорећи:

„Примивши твоју посланицу са љубављу, и не превидевши твоје молбе, мошти твога светога, које желиш, носим, и сам путујем с њима и са часним чрнцима (манасима) овога светога места, у ком изволи живети господин ти свети. Зато се, о љубимче, спремај у сретање његово”.

А ја, грешни, и ако нисам могао подигнути главе своје од множине безакоња мојих, чувши ове речи преподобнога о овим светим моштима да донесене бише к нама, уздахнув од срца и преклонив колена своја на земљу, са сузама узашиљах

молбе, овако говорећи: „Благословен си, Господе Боже отаца наших, Аврамов, Исаков и Јаковљев, који љубиш праведнике, а не превидиш молења грешника, јер не превиде умиљене молбе ни мене грешнога, и принесе светило отаџства његова, просвеђујући крајеве све српске земље. И одмах, са поспешењем (хитањем) сакупих архијереје своје и јереје и чрнце (монахе), и изиђох на срећање његово. И сревши мошти светога, створисмо на том месту обноћну молбу са псалмима и пе- смама, појући надгробна пјенија са кадионицама и добромирисним мирисима, чинећи провођење ка спремљеном му гробу код пресвете Богородице у Студеници, који сам себи спреми, и положисмо (их) часно у гроб са хвалама, славећи Ода и Сина и светога Духа.

ЧУДЕСА СИМЕОНОВА. ТОЧЕЊЕ МИРА ИЗ РАКЕ СИМЕОНОВЕ И ИСЦЕЉЕЊА.

Чудо I. А када је прошло мало времена до дана његова престављења, сабрасмо се сви чинећи празник његова одласка (успенија). Премилостиви Бог који (га) је хранио од младости његове, а не остави га чак и до сада, сам показа човекољубља своја овим светим господином на нама, слугама својима. И источи река његова чудно и добромирисно миро, које чини исцељење болних и разних страдања, и просто рећи, прогони и бесне духове. И не само једном, но и у све часове кипећи неизказано и преславно (чудно) миро своме отаџству.

Чудо II. Док су они слушали службу и ноћно бденије у храму просвете Богородице, ту где леже мошти светога, а били су ту игуман Дионисије и сви чрнци (монаси), припаде неко обузет бесом, и мучен њиме у све дане, никако се не смираваше, но га бес свагда гоњаше ван васељене, кроз горе и камења. И једном добивши мало олакшања помоћу светога Симеона, обујмивши раку преподобнога, валијаше: „Помилуј, свети, мене који се не надам спасењу, и отуда погинула и порабаћена лукавом бесу и овладана њиме избави, преподобни! Јер ми смо стадо отачства твога, не дај нас бесовима на радост, но нас избави својим пречистим молитвама, имајући у овом смелост ка Владици своме. И пошто су сви са сузами завапили: „Помилуј, преподобни, погинулу душу”, одмах умилосрдивши се исцели га, и отиде дому своме радујући се и славећи Бога, који је дао силу својим угодницима.

Чудо III. Чујте, браћо, и друго дивно чудо. Неки хром човек пузећи на ногама својима, није могао никако да се исправи, ни да стане на ноге своје, јер му беху одузете ноге и у колену прегежене огњем, и сасвим мало што нису отпале и нису се држале. А пошто су жиле биле прегежене, пузећи на рукама својима, вукао је за собом ноге своје. Нашавши га преподобни Сава, отац мој, пренесе га, скупивши га у врећу, ка моштима преподобнога, молећи (просећи) му исцељења у њега. Јер немоћни чувши за чудеса која

се догађају и за исцељења од светога, кричаше и вапијаше говорећи: „Помилуј ме, свети, поклизнула гресима својима и убијенога злим разбојничима и који лежим једва жив. Јер као што Владика твој пре исцели раслабљенога, који је одар узео и право ходио (Јов. 5, 8), тако и ти, свети, ако хоћеш, можеш ми помоћи, милошћу даном ти од Бога и Спаса твога Исуса Христа. Искели ме грешнога, као истинити ученик Христа твога”. А он свети свагда милујући стадо своје, и ослањенога овога исцели, и учини га да право ходи. И скакаше здрав на ногама својима, благодарећи Свету Тројицу, Оца и Сина и светога Духа, и преподобнога и светога Симеона, који му је дао да ходи на својим ногама.

СИМЕОН ИЗБАВЉА СТЕФАНА ОД НАПАДА БУГАРСКОГ ЦАРА БОРИЛА И ЛАТИНСКОГ ФИЛАНДРА.

Чудо IV. После овога живео сам ја, недостојни слуга његов, и молитвама овога светога господина мога олакшао сам се од тежина мојих, и бринуо сам се његовим заповедима. И док сам пребивао у миру и у тишини, пошто сам помоћу преподобнога отресао од себе све противничне варваре, који су устали на његово отачество, настаде завист од законопреступнога цара бугарскога, званога Борила, који је близу живео, чије се безакоње не утаји од целога света, ваистину надмаши Иродово безакоње. Овај се стави у убојни ред свом силом својом, узевши са собом

зета свога грчкога цара, званога Филандра, који је у славном Константинову Граду. И узнесоше високо мисао своју, да истребе отачаство светога, и мене да озлобе до краја (сасвим), и ако је могуће да ме и прогнају из моје државе. Јер рикаху као лавови и хтедоше ме прогутати (Пс. 104, 56, 2), подигнути силу, и похвалу узнети на мене. Јер видевши их како иду одлучно и без задржавања, са свирепством и неукротимо, до града званога Ниша, не имајући од земаљских другога помагача, само Господа мога Исуса Христа и пресвету Богородицу и овога светога господина мога, у болу срца свога вапијах:

„Владико Господе Исусе Христе и пресвета моја Богородице, човекољубице, ти знаш помисли и дела и немоћ худих створења. „Теби предлажем душу моју” (Пс. 24, 1; 85, 4; 142, 8), коју оскврних гресима. Избави ме од оних који долазе да ме озлобе. Јер ево ме као „пси опколише, и збор злобних опседе ме” (Пс. 21, 17), и нападше на ме крепки. „Устани Господе, у сретање моје и види, да не кажу непријатељи моји: Поједосмо га” (Пс. 37, 23, 25). Јер „Ти си заступник мој и прибежиште моје (Пс. 90, 1; 91, 2), у Теби се оправдавам” (Пс. 90, 2). А ти, преподобни господине мој, имајући смелост ка Господу и ка пресветој Владичици Богородици, не превиди молење (онога), кога вазљуби и отхрани у часним својим недрима. Не дај отачаства свога непријатељима у радост, које стече у Господу Богу Сведржитељу.

Јер знам, господине мој, да си и после смрти жив и да стојиш пред Њим непоколебљив у векове. И пре, у телу свом, бринуо си се о нама, а сада прешавши на боље, не остави нас, амин!".

И наједанпут, у поноћ, би вапај, и преподобни расу невидљиво непријатеље наше, који се посташе у убојни ред. И обузети великим страхом појавом светога муга господина и једним знамењем од њега побеђени, побегоше сасецајући сами себе, један другога. И би им међусобна победа, и до краја се сагроше, и отидоше посрамљени у погибли и у великом презиру.

СИМЕОН ИЗБАВЉА СТЕФАНА ОД ОДМЕТНИКА СТРЕЗА.

Један одметник од истога племена готског, званога бугарскога, звани Стрез, одвоји се на запад ка моме владичаству (мојој држави), (обасут) насиљем од овога злога законопреступника, брата његова. Њега примих као вазљубљенога сина, отхраних га и сачувах га неповређена од находоће погибли и од заклања његова. Јер сваки дан искаше га, да огњем сажење тело његово, или да га расече на четири дела и обеси по градским путовима. Јер овај се мучитељ веома устрми, и беше слатко души његовој да пролива крв рода свога. А истреби и безброј других људи, журећи се да мишљу својом искорени земљу и море. И, тражећи овога, дођоше на мене, савећавши зли савет, који не постигаше благодаћу Господа муга

Исуса Христа и помоћу господина мога светога Симеона. А ја задржавши га у рукама својима, свом силом мојом, коју имам од Господа Бога мога и од благослова преподобнога, сећајући се благодати и наука његова да дајем руку оноге који лежи и да заступам увређена и да уводим онога који је без крова, пожуривши се избавих (га), и предадох му половину бугарскога царства. И утврдих га у граду званом Просек, који остале славно у дане своје, а ја сам подржавао власт његову и светио га од свију који га нападаху.

Чудо V. А додоли се у те дане када сам ја пребивао и држао га у својој љубави и ради светога еванђеља, којим (га) стекох, и не помишљајући нити прозирући оно што ће бити. Али се на овом зби реч Владичина: „Добри човек износи добра од добре ризнице срца свога, а зли човек од зле ризнице срца свога износи зло” (Мат. 12, 35). На њему се зби (додоли) (Св.) Писмо: „Утовари се и одебља” (V Мојс. 32, 15), и одметну се вазљубљени, заборави онога који га је у Богу отхранио и онога који га је наситио свима добрима. Ђаволом наговорен одврже се и буну подиже на ме, и поче се спремати да ми врати зло за добро, и да озлоби мене и отачество моје и утврђење светога. А ја грешни, сећајући се учења господина мога светога, и не уздајући се у силу своју која је од почетка, но да мислим на оно што није високо, но да се уподобим смернима, јер смернима Бог обећа давати

благодат. И умолих преподобнога оца свога и учитеља и наставника, Саву јеромонаха, да иде и обличи безумље овога злога сâда и зло клијање (изданак, израштај), које не насади Отац небесни. Овај се не улени, но отиде и обличи злобу његову, и приложи слатка и добра и медоточна учења своја, да га доведе у мерило људи који право живе и добро наравних царева, — јер православне цареве Господ назва Хришћанима, — и да врши реч Господњу, и да живи (пребива) у љубави, која је боља од свих жртава свепаљеница које се приносе. А овај јадник остаде несаломљен, и не изменни разума свога од злобе, и не послуша заповеди и учења његова, заборавивши пастира отаџства свога и представља вишњега престола, чијим се молењем и помоћу сатроше многе сile и силне државе. Једнако држаше своје зло извољење, не знајући, безумни, реч пророка: „Нећу се убојати човека када се обогати, или када се умножи слава дома његова” (Пс. 48, 17). Јер када умире, неће ли оставити све? Одмах помоћу пресвете Богородице и силом светога Симеона, који крепком руком подржава отаџство своје, (догоди се ово). Као што добропобедни и помоћљиви и љубитељ отаџства, страстотрпац Димитрије прободе цара, рођака овога, и умори злом смрћу, не дајући да врећа отаџство његово, тако и овај мој господин свети, помажући и чувајући отаџство своје, прободе овога злога, и издахну посред народа злом и чудном смрћу, да су се сви дивили због

овога. И наједанпут постаде (би) наг, опровергнут и непотребан. И на овом се зби: „Видех нечасти-вога где се преузноси и виси као кедри ливански, и проћох, и где не би га. И тражих, и не нађе се место његово” (Пс. 36, 35—36). А удео праведникâ је у рукама Господњим, и правда њихова остаје у векове, и победа њихова је над свима саблазнima које чине безаконици.

СИМЕОН ИЗБАВЉА СТЕФАНА ОД МИХАИЛА
ДРАЧКОГ ДЕСПОТА.

Чудо VI. Друго дивно чудо испричају вам, браћо, дивна дела овога господина мoga, светога Симеона, јер се велика и и преславна и чудна и страшна (дела) чине њиме непрестано, у све дане. Јер ако ко може избројити звезде небесне и песак морски, то ће избројити чудеса и благодати и предивне сile и овога светога, које саствори. Јер се удивљава ум и устрашава све човечије створење, „јер од људи је немогуће, а од Бога је све могуће” (Лук. 18, 27). Причају вам о овом чуду његову које се догодило.

Устаде неко од рода грчкога, од царског рода, по имени Михаило, у земљи Драчкој и у поморју његова великога острва, које лежи близу Диоклитије и далматинске стране, и отачства светога Симеона. И тај подиже рат на мене слугу његова, кога остави на престолу своме. И улучив (добивши згодно) време када сам се удаљио далеко од те земље, и узе један од градова мојих, звани Скадар,

који је ваистину и Далмације. А њему пославши, говорах: „Остани, брате, сада, јер Господ не одели острва тога у твој удео, но у истинити удео муга светога господина, и његовим молитвама и предањем мени у владавину. А ти се сети речи Претече и крститеља Јована, који запрећује и говори да човек треба да буде при свом и задовољан својим оброцима” (Лук. 3, 14). А буди задовољан својим, а о оном што је од увек муга отачаства, то се уздам на Господа муга Исуса Христа и на пресвету Владичицу Богородицу и на приподобнога господина муга светога, неће се усумњати срце моје, нити устрашити твога озлобљења, но ћу шта више завалити из дубине срца муга: „Благословен је Господ Бог мој, који учи руке моје на убојни ред и прсте моје на борбу” (Пс. 143, 1). И „ако се стави у убојни ред пук против мене, неће се убојати срце моје” (Пс. 26, 3), и предања његових нећу оставити, док и не сконча душа моја. И „погнаћу, Господе, Тобом непријатеље моје, док и не скончају” (Пс. 17, 38). И опет, обративши се, вапијах: „Господине мој свети, дођоше народи у наследство твоје и оскрвнише твоју свету цркву, озлобише слугу твога, труде (журе) се да узму твоје наследство. Умоли Владику твога и Господа, да се врате посрамљени у нади својој. (Пс. 35, 4 и Пс. 71, 13). Јер ти си прибежиште моје и утврђење, и ти ограђујеш отачаство своје од свакога зла, које наилази на њу. Јер њих си поставио земљи твојој, и не преступи га до сада

нико. И сада не остави нас, који се на те надамо и тобом уздамо. Јер ти си весеље наше и похвала".

А овај преподобни и свети Симеон, топли у молитвама и брз у посећењу и бодар у подвизавању, који брзо приклапа божествене уши ка онима који га призивају, не одврати лица свога од мене, но као што ме је и раније волео, и до краја (ме) не остави, но умоли својом молитвом светога и великога мученика Христова Георгија, кога положи себи као помоћника и победитеља против непријатеља. И као што Меркурије прободе нечастивога мучитеља Јулијана, тако и овај велики мученик, умољен од светога господина, јавно куцну (такну) у ребра игумана свога Јаникија, у храму своме у сред српске земље, говорећи: „Устани, проповедај величија моја. Јер ја сам послан од Господа да убијем Михаила Грчина (Грка), који је у драчкој земљи". И одмах један од његових робова, устав, здроби га мачем на одру његову, и злом смрћу предаде душу своју, на срамоту (презир) свима који гледају, а на радост свима који се уздају у Господа и у његове свете угоднике.

ПОХВАЛА СТЕФАНА ПРВОВЕНЧАНОГА СВ. СИМЕОНУ.

Милосрђем Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа и милошћу пресвете Богородице и увек Девојке Марије, сва ова чудеса страшна и преславна од светога господина мoga Симеона, догодише се на мени јадном и недостојном и гре-

шном, рођеном и васпитаном (отхрањеном) од њега, убогом Стефану. Јер мотрећи његова дивна и неисказана дела, ужасавам се умом и трептим. Јер ко ће избројити чудеса овога? Који ли ће језик изговорити тајне твоје, изванредни свети старче? Које ли ће се усне отворити на твоју похвалу, преподобни? Који ли ће разум исповедити твоја величија, знојеве и трудове твоје, и топљења тела, бдења и сузе твоје? Како да те назовем, о преподобни, ја непотребни слуга твој? Да ли да те назовем апостолом? Јер си био већи и од апостола. Јер постаде апостол отаџству своме, из дубине неверовања извуче народ свој, и показавши им ново крштење, обнови народ свој силом и делом светога Духа, који избавив се јеретичке преваре, слави једнога Бога у Тројици. Да ли мучеником? Али ко ће избројити твоја безбројна страдања, која поднесе разгарајући се љубављу Христовом, боривши се и убивши до kraја мучитеља ђавола, и мреже његове и нападаје растргнувши до конца, исушивши тело своје уздржавањем, и облив се сузами својим као мученичком крвљу, и разагнав мрак тамних бесова, који се боре с нама. Да ли да те назовем учитељем отаџства свога? Али ти превазиђе њих, и исправи њихова учења, и недокончано њихово доврши, и на kraју обнови им најразумније учење, просвећујући преображену сву васељену. Да ли да те, свети, назовем крепким војником? Јер ти огради васељену крсним оружјем даним ти од Владике твога, и повојевавши одагна

све наше злонаравље, и српом вере твоје искорени и исече трње преварно у своме свету. Да ли да те назовем пророком пречудни? Но Господ каже: „А ниједан пророк није примљен у своме отачаству” (Лук. 4, 24). А ти се јави у своме отачаству велики заступник, кипећи пребогато миро од раке своје, исцељујући сваку сатанску везу и прогонећи бесна маштања, и лијући реке исцељења болеснима, који притичу к теби. Да ли да те назовем пустињским житељем? Но ти и упустињи још више процвета, подвизавањем расплоди трудове своје, и стече цветове који не вену, и постаде светилник свету, сијајући преславним чудесима.

Но, о Владико мој, о пресвета моја Наставнице, срце моје пуни се ридањем и вапајем и многим плачем у мојој недоумици. Јер који ћу почетак показати? Које ли ће пјеније изрећи јадне усне моје похвали твојој, преподобни? Од недостатка разума муга валијем ти, господине мој, јер сам у недоумици, и непотребан дрзнућу се да похвалим твоја величја. Али ипак сам твој, господине мој, и ја ћу изрећи твоје похвале:

Радуј се, господине мој, изворе мој и крају, и свети мој хранитељу. Радуј се, пастиру добри умних оваца Христових, учини ме најамником пастви твојој, коју стече Владика часном крвљу својом! Радуј се, светолични цвете, који си се напоружао силом крсном и оружјем непобедним, да браниш стадо своје од вукова, који нападају на њу свако време. Радуј се, учитељу Новога Завета,

који ниси научио мојсејски, но последујући Павлу, његова учења изванредно усади у наш разум! Радуј се, преподобни, вођу старцима и заступниче удовицама и хранитељу сирота! Радуј се, васпитање младих и крепости и наставниче на боље! Радуј се, помоћниче у биткама! Радуј се, победитељу противничких варвара! Радуј се, лествице, која изводиш децу и народ свој под небесне кровове и настањујеш на духовној ливади. Радуј се, добро украшење архијерејима и праведни неувели венче! Радуј се, саседеоче апостолима и саучитељу и сапроповедниче! Радуј се, сретниче мученицима и састрдалниче и сапохвалниче! Радуј се бодро око монаха и наставниче чудни, правило неисказано! Радуј се, заштитниче пустињака, тишино инока! Радуј се, исправљење нама који грешимо! Радуј се, очиститељу саблазни! Радуј се, тихо пристаниште онима који су на валима! Радуј се, решитељу греховних окова! Радуј се, који узводиш путеве на небесне! Радуј се, мосте, који преводиш у вечни живот! Радуј се, неисцрпени изворе! Радуј се, красни вечни рају и дивни! Радуј се, цвете вере небеснога вртограда! Радуј се, умни граде отаџства свога! Радуј се, лозо доброплодна, која нам точи весеље! Радуј се, грозде сазрели, који точи слатки мост, а избавља од греховног пијанства! Радуј се, господине мој свети и опет радуј се, свагда веселећи се код престола Владике твога!

Но, о преподобни, помени мене, грешнога слугу свога, Стефана! Не заборави мене, убогога

твога. Не заборави мене, који лежим у безакоњима. Не заборави мене, који се вљам у блату сласном, но пружи своју пречисту десницу, којом ме и благослови у овом варљивом животу, и руководећи научи да последујем стопама твојима, ако и недоствојна, ако и неурачунљива, ако и непотребна! Умоли Владику свога за мене, не би ли ме, предидев моја безакоња, удостојио да се приближим и видим радост, коју спреми онима који га љубе (I Кор. 2,9).

СВ. СИМЕОН ИЗБАВЉА СТЕФАНА ОД АНДРИЈЕ
КРАЉА УГАРСКОГА И ЈЕРИСА ФИЛАНДРА ЦАРА
ЛАТИНСКОГ.

А опет чудеса овога светога, небројена и неисказана и неизмерна, вазда и без престанка обилно и пребогато дају се нама. Јер чудотворења и велике сile задивљују ум рода човечјег. Јер као што је немогуће измерити дубине морске и висине небеске, тако се не могу избројити ни преславна и неиспитана и неисказана чудеса овога светога господина мoga. Јер преудиви сву васељену јасно, јављајући се брз у помоћима и крепак у напастима и велики заступник у наиласку противника.

Јер по свршетку ових чудеса, док сам живео у миру и у тишини у отаџству моме, благодарећи Господа и Бога и Спаса мoga Исуса Христа, и пречисту Владичицу Богородицу, и светога господина мoga, преподобнога Симеона, противни ђаво, заједник добра, који се вазда труди да својим саблазнima и многим скрбима гурне род људски у

јаму погибли, хтео је ослабити оне који верују истинитом Богу нашем, а не зна, јадни, да је заборавио онога који га свагда прогони. Јер нечастиви наговори два цара да ме оскрбе, краља угарскога званога Андрију и цара грчкога званога Јериса Филандра. Јер савећаше зли савет да ме прогнају и да разделе земљу муга отачства и да је задрже за себе. Подигавши велике своје силе, овај од северних страна, а овај од истока идући, тако да се састану и виде у граду Нишу. И када се састану, да се обрате у земљу светога Симеона и у моје отачство, а мене зовући са преваром неослабно, као са љубављу, да дођем на виђење с њима. Јер то време беше празник Господа Бога нашега, који је после Пасхе славнога и светога васкрсења. А ја видевши овако озлобљење и безакони савет, и опкољавање многих народа, и где се противници купе заједно, брзо потекох ка раци трипут блаженога господина муга, светога утешитеља муга и брзога помоћника у бедама. И обујмивши раку његових моштију где лежи добропобедно тело његово, са премногим сузама вапијах ка њему:

„Господине мој свети! Приближише се безаконици који ме гоне, савећаше једномислено заједно, завешташе завет против тебе, журе се да истребе слугу твога. Господине мој свети, положи их као коло (точак) или као сламке пред ветром. И нека се постиде они који устају на мене, а слуга твој да се узвесели. Јер ти си прибежиште моје и утврђење моје. И по чему ћу, господине, разумети

милост твоју и заступљење, и посећење твоје на мени јадном?".

И одмах у тај час његовим брзим посећењем приспе свети Дух, и испуни се сва црква добро-мирсне масти, и изли се добромирисно миро, не као што се излива у све дане, но као да се поли сва црква, да изнемогоше служитељи код светога грба који су црпли свето миро. И из насликане слике светога, која је на црвеном зиду, истече пречудна река, тако да су се дивили сви који гледају и говорили су:

„О предивни, како си и сухи камен обогатио својим светим Духом, и доласком твојим точи реку исцељења, којом се болни, мажући се, исцељују од различних болести својих, благодат уздајући Богу, који ти је дао силу”.

Братих се ка учитељу и наставнику моме, Сави јеромонаху, да ме благослови руком својом, и да пођем насупрот противницима, ка онима који се приближују земљи отачства муга, Андрији краљу угарскоме. А он (Сава) примивши вест од светога господина муга, преподобнога Симеона, који му заповеди да иде са мном, говораше ми:

„Љубимче мој, не страши се од многих народа, јер имаш господина свога светога, брзога помоћника свога, који ти помаже, и неће те посрамити у векове, и не убој се њих и не скрби. Јер сада ће изменити јарост њихову у кротост и гнев њихов на љубав твоју, и јарост њихову на почаст твоју и славу. Јер будне очи трипут блаженога старца

будно посредују за твоје добро, и својим очима ћеш видети помоћ своју, што је за тебе, и сву вољу своју испуњену, и зверску свирепост изменјену на пребогате дарове твоје”.

И изненада, док је он још говорио, почеше пристизати један за другим послани од славних слугу његових, говорећи ми: „Греди брате мој љубими и слатки у Христу Богу. Греди, господине мој и брате, да се насладимо у Господу Богу слатке љубави. Греди, „да се постиде сви који нам мисле зло” (Пс. 34, 4). Греди, да се сакрију непријатељи наши. Греди, да се похвале и прославе они који нас љубе”. И утврдивши часним и животворним крстом Господњим и пречистом Владичицом Богородицом, саставдох се с њима на међи отачства мoga, у граду Равном, молитвом и помоћу светога у славу и част, и у неисказано весеље и радост, да су се због овога сви дивили. И преумножи ка мени различне своје дарове свакога дана, царским чашама украшеним разноврсним камењем, предивним коњима, обложеним и укraшеним златним уздама, које сијају као сунце и задивљавају човечји вид, и премнога одела, чрвљенице царске и багренице, као и различни цветови пољски, све укraшene бисерима и камењем, као што приличи царевима. И осталосмо у часном весељу 12 дана. А велможе и силни бољари његови поклањаху ми се свакога дана и доношаху ми многе сваке разне дарове.

Видите, браћо моја, пречудну и предивну љубав овога славнога мужа, како за љубав моју,

дивље и свирепе звери туре и турице изvezавши,
као и питому животињу изvezавши, даде ми и
сараценске животиње, тако да су сви говорили:
„Дивно и славно видесмо у ове дане!”.

После овога приближи се нама грчки цар,
обузет гневом и јарошћу, научен од оних који ми
мисле зло. И саstadtосмо се у славном граду Нишу,
и много је хтео да макар и мали део добије од
мене, и не доби, безумни, но злим срцем својим
не могаде ни рат подигнути, ни љубав извршити,
молитвама светога. И врати се натраг посрамљен.
И није могао изићи мимо моје отачаство, јер за-
творих све стазе његове помоћу светога господина
мога. А краљ Андрија ме умоли, да изиђе у цар-
ство своје. А ја, послушав његове молбе, оставих
га. И оде с миром, примивши велико бешчашће и
хулу царству своме. А ми отидосмо сваки своме
дому, славећи Оца и Сина и светога Духа, и овога
светога трипут блаженога Симеона, брзога помоћ-
ника нашега, и сада, и увек, и у векове векова,
амин.

A

- Алексије Комнен, грчки цар, 111.
Алексије, цар грчки, 27, 115, 123, 164.
Ана-Анастасија, жена Немањина, 120, 174.
Анастасија, 95.
Анастасија монахиња, жена Немањина, 190.
Андрija, краљ угарски, 218, 219, 220, 222.
анђелски и апостолски образ, 112, 162, 189, 190.
анђелски и апостолски образ, мали и велики, 164.
анђелски свети образ, велики и мали, 134.
Арбанија, 161.
арула, 102.
архијереји, 197, 205.
архијереји (светитељи), 133, 171, 172.
архимандрит, 71.
архимандрит Студенице, 72.

Б

- багренице, 221.
Бар. град, 184.
бленије, 179.
Белица, 110, 162.
Беличиште, 167.
било, 58.
Богача, планина, 28.
Богородица Добротељница, Добротворка, 67, 68, 69, 74,
89, 91, 111, 120, 135.
Богородица Наставница, 44, 68, 69, 70, 74, 89, 91, 98, 100,
103, 105, 132.
богумилска јерес, 180.
болница и болничари, 102.
бољари, 122, 133, 221.
бољари мали и велики, 113.
Борил, цар бугарски, 207.
братија ман. Хиландара, 69.
Бугари, 131.
бугарско царство, 210.

В

Ваведење Богородице, храм Хиландара, 67.
 Ватопед, 44, 123, 189, 192.
 Велбужд, 183.
 велможе, 180, 182, 188, 221.
 Виден, 167.
 винограда сађење, 28.
 владар — краљ, 94.
 владар српске земље, 71, 72.
 Власи, 24, 69.
 властела, 122.
 војводе, 190.
 Врање, 183.
 Вукан, кнез и велики кнез, 116, 132, 202.

Г

Глубочица, в. Дубочица.
 Гован, село, 167.
 Голишево, 28.
 Горњи Вранићи, 167.
 гост у манастиру, 83, 90.
 Готи, 209.
 Градац, град, 183.
 Градиште, 167.
 Гребник, село, 167.
 гроб Симеонов у Студеници, 205.
 Гробу Христову поклоњење, 149.
 Грци, 25, 131, 161.
 грчка земља, 132, 161.
 грчка област, 183.
 грчки народ, 183.
 грчки цар, 182.
 грчко име, 184,
 грчко царство, 178.

Д

Дабшор, 28.
 давање на вратима манастира, 67.
 давање хлаба и вина на вратима манастира, 95.
 Далмација, 171, 183, 213.
 Дањ, град, 183.
 диаклисмо, 58, 65.
 Диоклитија, (Цукља), 171, 183, 212.
 Дионисије јеромонах, игуман Студенице, 122, 206.

диптиси, 77, 95, 97.
Добри Доли, планина, 167.
дохијар, 85.
Драчка земља, 214.
Дривост, град, 184.
Дрстник, село, 167.
Дршковица, 110.
Дубочица (Глубочица), крај код Лесковца, 26, 110, 161, 173.
дунавска страна, 94.

Ђ

Ђурђевић, село, 166.
Ђурђево, 28.

Е

еклисијарх, 46, 48, 70, 76, 89, 91.
епископ, 69, 71, 72, 118.
епископ-светитељ, 71.
епископ цркве Св. Апостола, 134.

Ж

жезао, 71.
Житомитск, град, 183.

З

завесе црквене, 44, 69, 84, 111.
Заграта, код Ђуниса, 26, 110, 162.
Заљуг, село, 167.
Звечан, град, 178.
Земен, град, 183.
Зета, 25, 28, 110, 134, 161, 167.
зетска страна, 94.
зетски градови, 161.

И

Ибар, 172, 185.
Иверци, 131.
игуман, 42, 47, 69, 133.
игуман Св. Богородице Градачке, 71.
игуман Св. Георгија у Дабру, 71.
игуман Св. Георгија у Расу, 71.
игуман Св. Николе у Дабру, 71.
игуман Св. Николе у Казновићима, 71.

игуман Св. Николе у Топлици, 71.
 игуман у Хиландарском типику скоро на свакој страни.
 игуман Хиландара, 30, 31.
 игумански манастири, 71.
 изгнанство, 182.
 икона Богородице, 129, 201.
 икона Богородице Наставнице у Хиландару, 74, 90.
 иконе, 44, 69, 84, 111.
 иконом, 70, 71, 74, 75, 76, 85, 90, 91.
 иконом спољашњи, 85.
 икономи манастирских имања, 92.
 исцељење од моштију Симеонових, 220.

J

Јаникије, игуман, 214.
 Јевтимије, архијереј, 180, 182.
 језика резање, 182.
 јерарси, 171.
 јереј над гробовима, 97.
 јереји, 71, 116, 118, 133, 179, 197, 205.
 јереји латински, 172.
 јеретика гонење од Симеона Немање, 144.
 Јерис Филандар, (Хенрих фландријски), цар Латински,
 218, 219.
 јутрење, 131, 155.

K

кадионица, 52, 205.
 Калиник, архијереј, 190.
 Камениште, 167.
 канархање, 89.
 Кареја, 30.
 Карејска ћелија, 30, 105, 106.
 Карејски типик, 29, 106.
 клепало-било, 51.
 клепало велико, 52.
 клепалце, 52.
 клир, 197.
 клир Свете Горе, 123.
 кључари, 90.
 кнезови, 188, 190.
 Книна, село, 167.
 Книнац, 167.
 књига јеретичких спаљивање, 182.
 књиге богослужене, 44, 69, 84, 111.

књиге рачунске у манастиру, 85.
 Козли, град, 183.
 Константинов Град — Цариград, 173, 182, 208.
 коњи, украшени златним уздама, 221.
 Кострац, 110.
 Котор, 184.
 краљ, 70.
 краљеви, 25, 161.
 красовољ мала, 63.
 красовољ велики, велика чаша, 63, 64, 66.
 крст часни, 196.
 крста ношење о врату, 150.
 крунисање Стефана Првовенчанога, 116.
 Крушево, село, 167.
 крштење друго, 134.
 крштење латинско, 172.
 ктитор, 193, 194.

Л

Лаб, 25, 110, 161.
 Латини, 132.
 Левче, Белица (Левач и Темнић), 26, 110, 162.
 Лепеница, 26, 162.
 Лешки град, у Доњем Пологу, 183.
 Липљан, град, 25, 110, 161, 183.
 литургија, 131, 179.
 Лцињ (Улцињ), град, 184.

М

манастир св. Богородице у Расу, 120.
 манастир св. Богородице у Топлици, 111.
 манастир св. Георгија у Расу, 111.
 манастир св. Николе у Топлици, 111.
 Манојло, цар византијски, 173.
 међучасија, 154.
 метимон, т.ј. повечерје, 154.
 Методије, игуман, 195, 197, 199.
 Методије, монах хиландарски, 44, 125, 131.
 Милеје, манастир, 28, 125, 166.
 милостиње давање, 125.
 мира точење, 205.
 мира точење из моштију Симеонових, 220.
 мира точење из раке Симеонове, 138, 140, 145.
 миром помазивање, 134.
 Михаило драчки, (деспот епирски), 212.

Момуша, 28.
 монахиње, 174.
 монашко правило, 178, 192.
 Морава, 183.
 морска земља т.ј. Приморје, 161.
 мошти Симеонове, 132—133, 203, 204, 206, 219.

Н

набедреница, 71.
 надгробна пјенија, 202, 205.
 Непробишча, 28.
 Ниш, град, 183, 208, 219, 222.
 нишевска област, 183.

О

обноћна служба, 205.
 образ анђелски, 26.
 одело и обућа монаха, 73, 88.
 Ораховица, 30.
 Острво велико, 212.
 отац духовни, 53, 128.

П

панихиде, 77, 95, 96.
 Пантине, 178.
 Парике, 27, 28.
 париконом, 85, 91.
 Патково, (ћаковички крај), 110.
 Перник, град, 183.
 Петровић, село, 166.
 печат Стефана великог жупана Немање, 28.
 Пилот у Арбанији, 25, 161.
 Пилот горњи и доњи, у северној Арбанији на путу из
     Призрена у Скадар, 110.
 писма писање, 204.
 плашт монашки, 97.
 погреб Симеонов, 131.
 подеклисијарх, 52, 76.
 подиконом, 75.
 Подримље, (призренски крај), 110.
 Полиевкт, мученик, 101.
 Полог доњи, 183.
 Полога оба, 183.
 полуноћница, 154, 157.

Поморавље, 110.
 Поморје, 212.
 поморска земља, 169.
 пост божићни, 31, 62, 66.
 пост велики (т.ј. ускршњи), 31, 62, 65.
 пост св. апостола, 32, 62, 65.
 пост у среду и петак, 66.
 постризавање, 97.
 Поток, село, 167.
 правило монашко, 199.
 Призрен, 27, 183.
 призренска област, 183.
 приставник послова, 190.
 причешћивање Симеоново пред смрт, 128.
 Просек, град, 210.
 прот Свете Горе, 30, 68, 192, 201.
 псалтир, 153, 155, 156.

P

Рабно (Арбанија), 110.
 Равни, град, 183, 221.
 Радово, 28.
 разбојници у Св. Гори, 44, 131.
 рака Симеонова, 138, 140, 205, 219.
 Расина, 172.
 Растко, 121, 187.
 Реке, крај код Алексинца, 26, 110, 161, 172.
 Ретивља, 28.
 Ретившница, 28.
 рибари, 92.
 Рибница (код Подгорице), 134, 172.
 ризе (одежде) богослужбене, 44, 111.
 рогозина, 201.
 Росаф, град, т.ј. Скадар, 184.
 Рубач, село, 167.
 Руси, 131.

C

Сава јеромонах, 195, 204.
 Сава монах, 156, 191.
 Сава Освећени, 30, 106.
 Сава св. 34, 106, 163, 188, 193, 199, 201, 202, 203, 206, 220.
 сараценске животиње, 222.
 Сардоникији, град, 183.
 сасуди, 44, 69, 84, 111.
 сахрана Симеонова, 202.

- Свач, град, 184.
- Света Гора, 27, 28, 121, 122, 123, 124, 125, 128, 134, 138, 163, 165, 166, 187, 188, 191, 193, 199.
- Свете Горе упоређење са ливадом, 124, 162—163, на којој је дрво и на дрвету птице, узео је Стеван Првовенчани из описа раја, који се тако приказује и слика, као што је Стеван приказао Св. Гору. (Слово Паладија монаха: О доласку Христову, Визија Маркарија и др.) Види Н. П. Покровскій, Страшный судъ въ памятникахъ византійскаго и русскаго искусства. Труды VI арх. съѣзда въ Одессѣ, (1884), Томъ III (1887), стр. 357 и даље.
- светитељи (архијереји), 116, 198.
- Светогорци, 192.
- свеће, 197.
- Сврљиг Град, 183.
- села манастирска, 69.
- Симеон монах (Немања), 27, 43, 44.
- Симеон Немања, 45, 68, 70, 94, 101, 119, 120, 121, 122, 124, 125, 132, 133, 135, 137—147, 149, 162, 163, 164, 166, 169, 183, 190, 194, 196, 199, 206, 207, 209, 210, 211, 212, 214, 218, 219, 220, 222.
- Синајска Гора, 151.
- синаксар т. ј. типик, 51, 53, 57, 65, 66, 77.
- Ситница, 110.
- Скадар, 212.
- Скопље, град, 183.
- Сламодрави, 28.
- слика Симеонова на зиду у Студеници, 220.
- служба часнога крста, 198.
- спаљивање тела, 209.
- Спиридон, игуман Студенице, 149, 150.
- Средац, град, 183.
- Српска земља, 109, 161, 167, 169, 171, 172.
- старци, 71.
- старци Свете Горе, 204.
- Стефан, велики жупан и севастократор, потоњи краљ Првовенчани, 27, 112, 115, 118, 132, 133, 164, 167, 171, 193, 202, 214, 217.
- Стефан Немања, велики жупан, 25, 109, 161.
- Стефана Немање давање дарова црквама, 185—186.
- Стефана Немање одлучење од жене, 185.
- Стоб, град, 183.
- странопријемница, 99.
- стратори, 92.
- Стрез, 193.

Студеница, 70, 109, 111, 120, 121, 122, 133, 205.
 Студеница, велика лавра, 145, 149, 184, 185, 187.
 Студеница, река, 185.
 Студеничка повеља, 111.
 Судство, 28.
 схима мала, 98.

Т

Типик хиландарски, 73.
 Топлица, 172, 174.
 Травунија, 171.
 трапезар, 91.
 Трновац, 28.
 Трије, 28.
 Трпезе, 28.
 тури и турице, 222.
 Турци, 178.

У

угарски краљ, (Бела III), 183.
 Угри, 25, 161.
 уљаници, 28.
 Успење Симеоново, 201.
 Успење Богородице, храм Студенице, 67.
 Устав хиландарски, 75, 76.
 Ушка, (око Нишаве или Власине), 110.

Ф

Филандар, цар грчки, 207.
 Фрузи, 178.

Х

Хвосно, 110, 133.
 Хиландар, 30, 43, 44, 69, 106, 193, 200.
 хлебари, 92.
 Хоча, 28.
 хрисовуља, 44.

Ц

цареви, 25.
 цареви благоверни, 70.
 Цариград, 132.
 царски игумански манастири, 71.

цесари, 161.
 Црква Богородице Добротворке у Студеници, 190, 193.
 Црква Богородице Евергетиде у Цариграду, 186.
 Црква Богородице у Топлици, на ушћу реке Косаонице,
 174.
 Црква Богородице у Хиландару, 44.
 Црква велика у Јерусалиму, 185.
 Црква св. Георгија, 177.
 Црква св. Георгија у граду Звечану, 178.
 Црква св. Димитрија у Солуну, 186.
 Црква св. Јована Претече, 185.
 Црква св. Михаила у Скопљу, 186.
 Црква св. Николе, на ушћу реке Бањске, 174.
 Црква св. Николе у Бари, 185—6.
 Црква св. Пантелејмона у Нишу, 186.
 Црква св. Петра и Павла у Риму, 185.
 Црква св. Петра и Павла, северно од Новог Пазара, 172.
 Црква св. Теодосија у пустињи, 185.
 црковници, 88, 89.

Ч

часови, 157.
 часословац, 153.
 часовник, 52.
 чаше царске, украшене камењем, 205.
 чрвљенице (хаљине) царске, 206.
 чрнорисци, 116, 165, 171.
 чрнци (монаси), 165, 174, 179, 180, 182, 184, 189, 190, 195, 197,
 200, 205.
 чтенија на обеду, 58.

Ш

шлем монашки, 97.

САДРЖАЈ

	Страна
Предговор	7
Уводне белешке о списима св. Саве и Стевана Првовенчанога	15

I Списи св. Саве.

1. Хиландарска повеља	21
2. Карејски типик	25
3. Хиландарски и Студенички типик	30
4. Живот св. Симеона Немање	109
5. Служба св. Симеону	137
6. Писмо Спиридону	149
7. Тумачење (упутство) ономе који хоће да држи (чита) овај псалтир	153

II Списи Стевана Првовенчанога.

1. Хиландарска повеља	161
2. Живот св. Симеона	169